

Planul de Dezvoltare Locală
Al Grupului de Acțiune Locală
„Țara Zarandului”

CUPRINS:

II.	INTRODUCERE	4
III.	PLAN DE DEZVOLTARE LOCALĂ.....	6
	II.2 Strategia de dezvoltare locală.....	8
	PARTEA I: PREZENTAREA TERITORIULUI – ANALIZA DIAGNOSTIC	8
	II.2.1 Prezentarea geografică și fizică	8
	II.2.1.1 Prezentarea principalelor caracteristici geografice	8
	II.2.1.2 Hărți – planul localizării teritoriului	14
	II.2.1.3 Populație - demografie	18
	II.2.1.4 Patrimoniu de mediu	21
	II.2.1.5 Patrimoniu arhitectural și cultural	25
	II.2.1.6 Economia locală	31
	II.2.1.6.1 Repartizarea populației active	31
	II.2.1.6.2 Agricultură	33
	II.2.1.6.3 Industrie – IMM – Micro-întreprinderi	35
	II.2.1.6.4 Comerț și sector de servicii	36
	II.2.1.7 Servicii și infrastructuri medico-sociale	37
	II.2.1.7.1 Echipamente prezente sau accesibilitate	37
	II.2.1.8 Activități sociale și instituții locale	40
	II.2.1.9 Bilanțul politicilor întreprinse în teritoriu	41
	II.2.1.10 Elemente complementare privind prezentarea teritoriului	43
	PARTEA A II-A: ANALIZA SWOT	44
	PARTEA A – IV – A: MĂSURA	55
III.	REALIZAREA PARTENERIATULUI ȘI FUNCȚIONAREA GAL-ULUI	83
	PARTEA A – V – A: PARTENERIATUL	83
	III.1 Prezentarea procesului de elaborare a Planului de dezvoltare Locală.....	83
	III. 1.1 Resurse umane ale structurilor partenerere	86
	III.1.2 Pregătirea materialelor de prezentare a programului LEADER	89
	III.1.3 Organizarea grupurilor de lucru	89
	III.2 Prezentarea parteneriatului decizional.....	91
	III.2.1 Descrierea partenerilor	91
	III.2.2 Crearea și funcționarea GAL - ului	95
	PARTEA A – VI – A: ORGANIZAREA GAL-ULUI	98
	III.3.1 Resurse umane	98
	Resurse umane ale structurilor partenerere	100

III.3.2	Descrierea resurselor materiale (echipamente, localuri disponibile)	101
III.3.4	Dispozitivul de comunicare și informare	102
	PARTEA A – VII – A: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE	105
	PARTEA A -VIII – A: COOPERARE ȘI CREAREA ȘI IMPLEMENTAREA REȚELEI	114
III.5.1	Cooperare	114
	COOPERARE INTERNĂ	114
	COOPERARE INTERNAȚIONALĂ	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
	<i>CREAREA ȘI IMPLEMENTAREA REȚELEI</i>	115

INTRODUCERE

Geografia microregiunii Țara Zarandului este predominant rurală și conturată de profesii și activități umane.

Zonele sale rurale sunt foarte diverse din moment ce mediul natural este conturat de forme variate de cultivare și silvicultură și de meseriile și industriile asociate acestora.

Agricultura și silvicultura, ca utilizatori majori ai pământului, joacă un rol cheie în determinarea sănătății economiilor rurale, ca și a sănătății peisajelor. Agricultura poate fi mai importantă pentru economia zonelor rurale decât este în mod normal în Uniunea Europeană, ea are o contribuție valoroasă în creșterea economică și susținerea mediului. Agricultura microregiunii Țara Zarandului nu este uni-dimensională, pentru că, de fapt, cultivatorii pot îndeplini diferite funcții, pornind de la producția de hrană și fibre și până la managementul regiunilor rurale, conservarea naturii și turism. Cultivarea poate fi deci descrisă ca având multiple funcții.

Europa are un sector agricol modern și competitiv, ocupând o poziție dominantă pe piețele mondiale, atât ca exportator major, cât și în calitate de cel mai mare importator mondial de hrană, mai ales din țările aflate în curs de dezvoltare. Are un sector agricol susținut, care folosește metode de producție sigure, curate, ecologice, care oferă produse de calitate în vederea atingerii cererilor clienților. Sectorul agricol al UE servește comunitățile rurale, reflectând tradițiile și diversitatea lor; rolul său este nu numai de a produce hrana, ci și de a garanta supraviețuirea zonei rurale ca zonă în care oamenii își petrec viața, muncesc sau doar o vizitează.

Politica agricolă comună a Europei este determinată la nivelul UE de către guvernele statelor membre și aplicată de către statele membre. Aceasta implică sprijin pentru veniturile cultivatorilor, în timp ce îi încurajează să obțină produse de o calitate înaltă, cerute de piață, încurajându-i să dezvolte căi adiționale de îmbunătățire a afacerilor în armonie cu mediul înconjurător.

Concepte cum ar fi: dezvoltare rurală extensivă („*rural extension development*”) sau extensia agriculturii („*agricultural extension*”) implică dezvoltarea infrastructurii de comunicare, informare și inovare. Ruralul trebuie gândit din perspectiva viitorului, nu ca pe o rezolvare a problemelor din trecut: zona rurală nu trebuie să fie privită doar ca o problemă, ci și ca o oportunitate. Politica de dezvoltare rurală trebuie să includă agricultura într-un context socio-economic și ecologic mai larg.

Are loc înlocuirea subvențiilor prin crearea de surse noi, competitive. Din această perspectivă, preocuparea pentru diversificarea activităților din mediul rural este în continuă creștere. Crearea Grupurilor de Acțiune Locală este una dintre condițiile succesului dezvoltării rurale atât în România, în general, cât și în Țara Zarandului, în mod special.

Grupul de Acțiune Locală este organul de coordonare a activităților specifice programului LEADER. GAL Țara Zarandului este format din actorii publici sau privați privați care lucrează în teritoriu sau a căror activitate are impact în teritoriul microregiunii, adică al celor 13 comune, reprezentate de aleșii locali direcți, fiind astfel, instituțiile cele mai apropiate cetățeanului.

GAL-ul propus își focalizează obiectivele în valorificarea patrimoniului natural și cultural, ajută la îmbunătățirea mediului economic pentru a crea locuri de muncă și pentru a majora capacitatea organizațională a comunităților rurale. Și nu în ultimul rând, facilitează accesul la programe specifice care creează condiții de viață mai bune, formare și locuri de muncă. În esență, sunt căi de acces pentru dezvoltarea economică și socială.

Pentru a dezvolta cu succes comunele și satele care alcătuiesc GAL-ul Țara Zarandului se impune promovarea unor serii de activități economice și sociale specifice zonelor ținte, altele decât agricultura și exploatarea forestiere care să conducă la o dezvoltare durabilă.

Crearea GAL-ului este, de fapt, metoda prin care aceste zone rurale, pline cu potențial nefolosit, pot să se dezvolte și să ajungă la nivelul zonelor rurale din Uniunea Europeană, asigurând astfel o viață decentă și activă pentru oamenii din Țara Zarandului.

Spațiul rural românesc se confruntă cu numeroase curențe, acestea reprezentând și motivul pentru disparitățile între urban-rural prin prisma tuturor componentelor sale: economia rurală, potențialul demografic, sănătate, educație, cultură timp liber etc.

Pentru reducerea acestor disparități, una dintre soluții o reprezintă elaborarea și implementarea unor strategii integrate de dezvoltare de către comunitățile locale, având ca punct de plecare nevoile identificate la nivel local și potențialul endogen.

Implicarea actorilor locali în dezvoltarea propriilor zone, va contribui la realizarea unei dezvoltări dinamice, sprijinită de o strategie de dezvoltare locală elaborată și implementată local și administrată de reprezentanți ai GAL-ului, care vor fi partenerii de dialog ai populației din teritoriile respective, în vederea îmbunătățirii continue a strategiei și a acțiunilor ce vor fi implementate.

Practic, dezvoltarea teritoriilor rurale acoperite de abordarea Leader, va fi programată și coordonată de actorii locali ce vor reprezenta factorul decizional și care vor purta responsabilitatea evoluției în timp.

I. PLAN DE DEZVOLTARE LOCALĂ

Participarea la procesul de selecție a GAL-urilor se va face pe baza unui Plan de Dezvoltare Locală, ce va cuprinde și cerințe pentru îndeplinirea unor criterii de eligibilitate și de selecție privind trei elemente : **teritoriul, parteneriatul și strategia de dezvoltare a teritoriului.**

Acest document scoate în evidență identificarea nevoilor (priorităților) reale de dezvoltare ale microregiunii Țara Zarandului pe baza punctelor tari ale acesteia, oportunităților interne și externe, resurselor materiale, financiare și umane (printr-o analiză diagnostic corectă), fără a neglija punctele slabe și riscurile existente.

De asemenea, se va prezenta în planul de dezvoltare locală, tipurile de proiecte specifice zonei ce se pot încadra în măsuri din PNDR, sau cu alte acțiuni specifice, precum și planul de finanțare necesar realizării planului de dezvoltare locală respectiv.

În acest context, documentația va cuprinde trei elemente și anume:

1. Lista localităților cuprinse în teritoriu;
2. Strategia de dezvoltare locala a teritoriului respectiv;
3. Planul de finanțare.

Teritoriul : TARA ZARANDULUI-ORGANISM REPREZENTAT

Codul comunelor INSSE	Numele localității			Nr. locuitori		Suprafața totală km ²	Densitate loc./km ²
	Comune	Orașe	Sate	Din orașe	Total teritoriul		
87745	Baia de Criș	-	Baia de Criș, Baldovin, Caraci, Carastau, Lunca, Risca, Risculița, Tebea, Văleni	0	3,031	89.77	34
88092	Băița	-	Băița, Barbura, Căinelul de Sus, Crăciunești, Fizeș, Hartăgani, Lunca, Ormindea, Peștera, Saliste, Trestia	0	4,218	111.40	38
88350	Blăjeni	-	Blăjeni, Blăjeni - Vulcan Criș, Dragu Brad, Grosuri, Sălătruc, Plai și Ret	0	1,530	88.00	17
88788	Buceș	-	Buceș, Buceș-Vâlcău, Dupăpiatră, Grohotele, Mihăileni, Stănița, Târnița	0	2,381	123.00	19
88868	Bucureșci	-	Bucureșci, Curechiu, Merișor, Rovina, Sesuri	0	1,924	62.00	31
88920	Bulzeștii de Sus	-	Bulzeștii de Sus, Bulzeștii de Jos, Giurgești, Grohot, Păulești, Rusești, Stănculești, Ticea, Tomnatec	0	406	110.00	4
89240	Certeju de Sus		Certeju de Sus, Bocsă Mare, Bocsă Mica, Hondol, Magura-Toplita, Nojag, Sacaramb, Toplita- Muresului, Varmaga		3,359	86.95	39
87362	Crișcior	-	Crișcior, Valea Arsului, Zdrapți, Barza	0	4,277	25.00	171
90208	Luncoiu de Jos	-	Luncoiu de Jos, Luncoiu de Sus, Stejărel, Dudești, Podele	0	2,024	50.00	40
90805	Ribița	-	Ribița, Crisan, , Dumbrava de Jos, Dumbrava de Sus, Ribicioara și Uibaresti	0	1,596	73.00	22
91447	Tomești	-	Tomești, Dobroț, Leauț, Livada, Obârșă, Steia, Tiulești, Valea Mare de Criș	0	1,298	60.00	22
91795	Vața de Jos	-	Vața de Jos, Basarabasa, Birtin, Brotuna, Căzănești, Ciungani, Ocișor, Ociu, Prăvăleni, Prihodiște, Tătăreștii de Criș, Fîrnava de Criș, Vața de Sus	0	4,293	202.63	21
91937	Vălișoara	-	Dealul Mare, Vălișoara, Săliștioara și Stoieneasa	0	1,388	34.00	41
TOTAL	13			0	31,725	1,116	28
% locuitori orașe din total locuitori (<=25%)		-	-	0	-	-	-

II.2 Strategia de dezvoltare locală

PARTEA I: PREZENTAREA TERITORIULUI – ANALIZA DIAGNOSTIC

Acest paragraf conține prezentarea sintetică a teritoriului Țara Zarandului prin situarea acestuia în contextul în care se află și într-un ansamblu mai larg, cu o descriere generală a caracteristicilor geografice, fizice și de relief.

Toate aceste elemente permit demonstrarea coerenței și omogenității teritoriale, economice și sociale.

II.2.1 Prezentarea geografică și fizică

II.2.1.1 Prezentarea principalelor caracteristici geografice

Sunt prezentate principalele elemente structurate (caracteristici geografice) legate de:

- Amplasarea teritoriului (referințe cardinale) față de unele repere relevante ale regiunii, intersecția cu unele căi de comunicare (rutiere, feroviare, navale, aeriene) etc.;
- relief (forme, pondere – suprafață etc.);
- clima predominantă (temperatură, umiditate etc.);
- principalele tipuri de sol predominante;
- resursele naturale (din sol, apă, aer etc.);
- vegetația (peisajul natural și cultivat etc).

Regiunea Țara Zarandului se află în județul Hunedoara, Regiunea Vest a României. Județul Hunedoara este situat în partea central-vestică a României și este intersectat de paralela 46° latitudine nordică și meridianul 23° longitudine estică și se învecinează cu județele: Arad, Alba, Vâlcea, Gorj, Caras-Severin, Timiș și Bihor. Țara Zarandului este situată în partea de nord a județului și cuprinde depresiunea Brad, delimitată de Munții Metaliferi și străbătută de Crișul Alb.

Țara Zarandului, ca și regiune separată a județului Hunedoara se concentrează în jurul orașului Brad. Totuși, în această prezentare când facem referire la Țara Zarandului, ne gândim la GAL-ul numit astfel, alcătuit din 13 comune plasate în nordul județului, 19 ONG-uri, 14 firme private și 8 persoane fizice, personalități ai localităților, experți sau animatori locali ai teritoriului. Astfel, informațiile și datele prezentate mai jos exclud orașul Brad. Municipiul Brad nu a fost integrat în GAL deoarece populația acestuia ar depăși ponderea de 25% din totalul populației microregiunii.

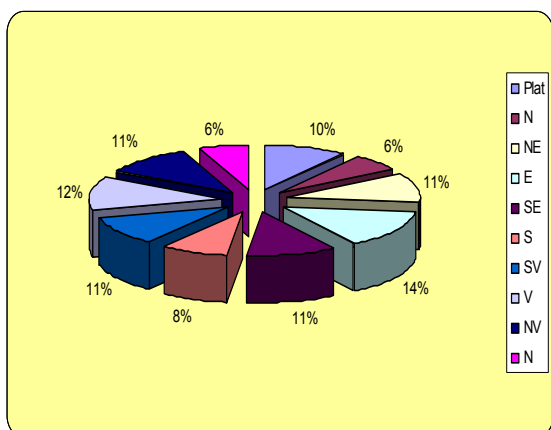
Relieful regiunii Țara Zarandului este în general deluros, totuși diferențe de altitudine și climă există din cauza așezării geografice separate a fiecărei comune care alcătuiesc această regiune. Altitudinea regiunii este cuprinsă între 289 m și 1486 m, comuna aflându-se la această altitudine fiind comuna Bulzești. Relieful Țării Zarandului are formațiuni de ses pe văile râurilor și pârâurilor ce străbat teritoriul zonei, așa cum sunt râul Crișul Alb, pârâurile Rișcuța, Țebea, Bucureșci, Rovina și Lunca. General vorbind, Țara Zarandului este situată într-o zonă de dealuri la poalele munților Metaliferi și Bihariei din districtul Munților Apuseni. Dealurile ajung până la 600 m altitudine. Țara Zarandului se învecinează cu județul Alba prin comunele Blăjeni, Buceș și Bulzeștii de Susi, iar cu județul Arad prin comunele Vața de Jos și Tomești.

Suprafața totală a celor 13 comune parte a Țara Zarandului este de 110.885 ha., care înseamnă 15,7 % din suprafața totală a județului Hunedoara.

Clima este temperat continentală, cu ierni reci și veri răcoroase, specifică zonelor depresionar - deluroase. Temperaturile medii anuale variază între -2° C și 18°C. Temperaturile negative (sub 0 grade Celsius) se întâlnesc 30 - 40 zile pe an, iar temperaturi caniculare (peste 30 grade Celsius) se întâlnesc 10 - 20 zile pe an. Îngheturile apar din octombrie până în martie câte 4-5 luni pe an. Media precipitațiilor este de 8,5 litri/m², anual, zilele cu ploaie fiind în medie de 150 iar cu ninsoare 45. Vânturile predominante sunt cele dinspre nord, nord vest și vest. Cantitățile de precipitații sunt repartizate aproape egal între cele patru anotimpuri.

Clima zonei poate fi încadrată în zona climatică a munților mijlocii cu o durată și frecvență mai mari a fenomenelor meteorologice și cu o trecere spre un climat colinar în partea centrală și de nord. Un rol important îi revine vegetației forestiere cu efecte asupra frecvenței și intensității vântului, regimul precipitațiilor, umezelii relative, nebulozității și duratei de strălucire a soarelui, precum și a râurilor, care contribuie la producerea sau amplificarea ceții.

Versanții cu condiții de încălzire asemănătoare sunt cei cu expoziție: **sudică și sud-**

vestică (însoriți), sud-estică și vestică (semînsoriți), estică și nord-estică (umbriți), nordică și nord-estică (umbriți).

Pe teritoriul GAL Țara Zarandului se constată o **repartiție echilibrată** sub aspectul ponderii deținute de categoriile de expoziție a versanților: **26,0 % - versanți însoriți, 26,0 % -**

versanți semiumbriți, 28,0 % - versanți semiînsoriți și 22,0 % - versanți umbriți (fig.1), remarcându-se o ușoară predominare a versanților semiînsoriți vestici (14,0 % din suprafața teritoriului).

Având în vedere multitudinea de factori fizico-geograficii, putem spune că teritoriul aparține sectorului climatic bănățean cu ușoare influențe submediteraneene.

Pe teritoriul regiunii sunt mai multe tipuri de **sol**:

- sol argilo-iluvial în lunca pârâului Vălișoara,
- sol brun-roscat , brun de pădure, brun podzolic .

Din fondul funciar fac parte solurile aluvionare, gleice și pseudogleice, cernoziomuri pe văile râurilor, în luncile mari și largi (Mureș, Criș etc). În depresiuni, pe terasă și pe dealurile piemontane se întâlnesc cernoziomuri, soluri brune smolnite brun-roșcate de pădure și podzolurile. În regiunea munților scunzi până la 1000 - 1200 m, se află soluri brune tipice podzolice și acide de munte.

Fondul pedologic al luncilor, depresiunilor, dealurilor este fertil și utilizat cu bun randament în agricultura.

Rocile cele mai vechi din fundament sunt adânc scufundate, apărând rar la suprafață în zona nordică și în cea sudică, în rest teritoriul este reprezentat prin șisturi cristaline, roci intrusive și depozite sedimentare paleologice. Pentru zona de luncă se constată o stratificație caracteristică depozitelor de vârste cuaternare alcătuite din depuneri aluvionare de nisip, pietriș și bolovăniș, în proporții variabile, din depuneri fine prafoase, argiloase, nisipoase și așezate toate peste un fundament alcătuit din roci eruptive, depozite cretacice etc.

Solurile de pe teritoriul Țării Zarandului se încadrează în zona solurilor aluvionare în partea de sud și a celor brune de pădure și podzolice în partea de nord. În zona de luncă și terase joase ale Crișului Alb, se întâlnesc zone aluvionare relativ sărace în substanțe favorabile agriculturii. Solurile brune de pădure și podzolice se întâlnesc la nord și se caracterizează printr-o fertilitate moderată ce favorizează pășunile și pomicultura.

După cum se observa solurile din teritoriul Țara Zarandului sunt soluri sărace din punct de vedere al fertilității, fiind soluri în majoritate cu grad mare de aciditate.

Un factor ce induce diferențieri între durata insolației solare în funcție de pantă este **expoziția/orientarea versanților**, generând astfel regimuri calorice diferite, care vor influența conținutul de umiditate al solului și, prin efecte cumulative, calitatea covorului vegetal, particularitățile solului, tipurile de procese morfodinamice care se instalează, utilizarea terenurilor etc.

Bilanțul radiativ este condiționat de caracteristicile fizice ale suprafeței active care determină atât potențialul energiei preluate, cât și pe cel al energiei cedate atmosferei, ca și de atmosferei. Cele mai pronunțate diferențieri se produc deasupra solului neînierbat, iar cele mai, pe suprafețe cu un grad mare de omogenitate coloristică și structurală, cum sunt cele cu iarbă verde și cele cu strat de zăpadă.

Bilanțul radiativ nocturn este negativ de-a lungul întregului an, crescând de la iarnă la iarnă odată cu contrastul caloric. Ziua, radiația absorbită este tot timpul anului mai mare decât radiația efectivă.

Până în *iunie-iulie*, bilanțul crește astfel încât, în timpul amiezii zilelor de vară se ajunge la valori de $0,50 \text{ cal/cm}^2 \text{ min}$. În nopțile cu cerul acoperit, bilanțul radiativ are un potențial de numai 24% din cel al nopților senine, iar la amiaza zilelor cu cer acoperit variază între 45 și 65% față de cel ce se realizează în zilele senine.

Expoziția versanților față de circulația generală a atmosferei determină o distribuție neuniformă a cantității de umezeală, a precipitațiilor și a nebulozității. Versanții cu expunere estică și nord-vestică beneficiază de o umezeală mai mare (cu 2 - 4%), precipitații mai bogate (cu circa 100 mm mai mult pentru aceeași altitudine), nebulozitate mai ridicată (în medie cu 0,4 - 1,0 zecimi) etc., comparativ cu versanții estici și sud-estici.

Resursele pe care se bazează potențialul economic al comunei sunt numai resurse proprii (terenuri arabile, solurile aluvionale care au o fertilitate ridicată (ceea ce permite practicarea pe scară largă a agriculturii, predominant fiind caracterul cerealier), pășuni, fânețe, păduri, produse animaliere și vegetale). Terenul arabil cultivat nu permite obținerea unor producții mari și nu se pot cultiva decât culturile de bază.

Resursele solului sunt în zona pădurilor de foioase, pășunile și pomii fructiferi plantați răzlet.

Resursele subsolului sunt reprezentate de huilă, care s-a exploatat până în anul 1997 când a fost închisă mina, ca urmare a ineficienței exploatării, urmând să se redea în circuitul agricol terenurile din jurul exploatării.

Sub aspectul resurselor naturale se considera a fi de interes pentru viitoare activități investitoriale:

- produse de cariera (marmura, granit, bazalt, balast);
- lemnul;
- ape minerale, CO₂ natural;
- cadru natural

- minereuri auro-argentifere (au existat înainte de naționalizare guri de mină particulare, iar după aceea o exploatare minieră, care acum se află în conservare în zona Dealu Feti).
- exploatarea andezitului în Luncoiul de Sus
- lemn de diferite esențe – fag, stejar, gorun, carpen, molid și brad, cer pentru mobilă și construcții dar și lemn de foc pentru persoane fizice și instituții
- terenuri pentru amenajarea unor pescării în preajma unor cursuri de apă.
- resurse naturale (minereu aurifer și cuprifera) în perimetrul Rovina
- resurse de andezit în zona Valea Balului

Fondul funciar agricol constituie principala sursă naturală a teritoriului comunei, funcția dominantă în profilul economico-social fiind dezvoltarea agriculturii cu cele două ramuri principale: cultura vegetală și creșterea animalelor.

În afară de **vegetația** alpină și subalpină de pe culmile înalte ale munților, există o bogată vegetație forestieră, păduri de conifere, fag, păduri amestecate de fag și gorun, de cer, gărniță, precum și zăvoaie, în pâlcuri întrerupte cu salcii, răchite, arin, plop etc. Fauna cuprinde principalele specii existente pe teritoriul României, de mare interes cinegetic: capra neagră, cerb, ursul carpatin, mistrețul, vulpea, lupul, iepurele și toată gama păsărilor cântătoare. În lacuri și râuri abundă numeroase specii de pești (scobari, pastravi, clenii, mrele, stiuci, somoni și alte specii).

Vegetația din zona Baia de Criș este alcătuită din păduri de fag, carpen și în mică parte din salcâm în partea cu o altitudine mai redusă. Pe unele pante se află pășuni și fânețe.

Flora localității este central-europeană, cu elemente arcto-alpine, în părțile înalte ale munților și infiltrații mediteraneene în locurile adăpostite și cu condiții ecologice potrivite, ca formațiunile calcaroase.

În jurul localităților predomină, atât pe versanții sudici, cât și pe cei nordici pădurile de fag, care în unele locuri, vegetează cu alte specii lemnoase: bradul, molidul, pinul, larita, paltinul de munte, frasinul, carpenul, mesteacănul ce formează pâlcuri mai întinse în partea inferioară a pădurii de fag.

În făgete și în zona colinară sunt întâlniți numeroși arbuști: cununița, caprifoiul, alunul, șocul roșu, păducelul și diferite specii de mur. În zonele defrișate prin tăieri se instalează zmeurișul, iar în poiene și liziera pădurii se găsesc zone întinse de merișor și afin.

Specific pădurilor de munte sunt cocoșul de munte, ierunca, găinuța de munte, mierla gulerată, sturzul de piatră, ciocănitorea neagră, corbul, cerbul, râsul, ursul brun, jderul de

pădure. Au mai fost semnalate exemplare de bufniță. Dintre răpitoarele de zi amintim gaia roșie și specii de ulii de genul *Accipiter*. În afara speciilor amintite semnalăm prezența următoarelor specii: bursucul, lupul, vulpea, pisica sălbatică, nevastuica, mistrețul, veverița, soarecele de pădure, iepurele, specii de lilieci, dihorul și ariciul.

Flora regiunii este central-europeană, cu elemente arcto-alpine, în părțile înalte ale munților și infiltrații mediteraneene în locurile adăpostite și cu condiții ecologice potrivite, ca formațiunile calcaroase.

Afară de animalele domestice și de plantele cultivate, în regiunea Țara Zarandului trăiesc și animale sălbatice:

- Lupul, vulpea, mistrețul, căprioara, iepurele, viezurele, dihorul, nevăstuica, cârțița, ariciul, liliacul, veverița, soarecele.

De asemenea pe teritoriul regiunii se mai găsesc:

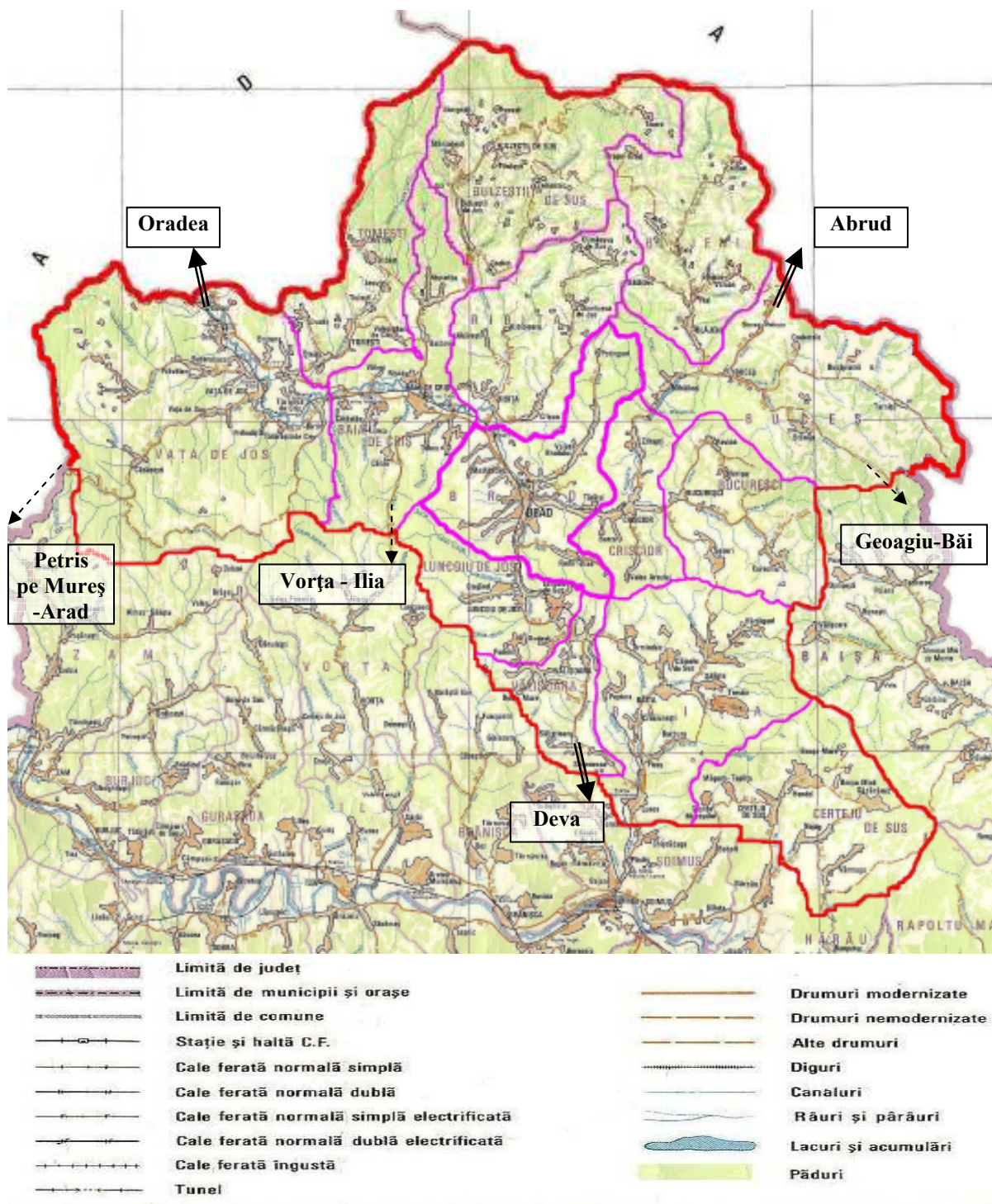
- reptile cum ar fi: șarpele, vipera , șopârta
- batracieni: broasca, brotăcelul și salamndra
- insecte: viespea, albina, furnica, cărăbușul
- pesti: apele Crișului Alb ascund o mare varietate de pești cum ar fi: mreana, scobarul, cleanul, știuca , crapul.

O mare bogăție a microregiunii o formează pădurile. Ele ocupă o suprafață de 1915 ha, fiind formate din foioase, adică specii cum ar fi: fagul, stejarul, carpenul, mesteacănul și rășinoase ca: pinul, molidul, bradul.

Și lumea plantelor inferioare au o bună reprezentare astfel: pe scoarța fagilor întâlnim licheni de genurile *Parnelia* și *Lecanora*, mușchii formează adevărate covoare, iar ferigile bordeiază pâraiele de munte. Ciupercile cum ar fi: bureții de fag, pitoanca, iuțari, crăițele, gălbiorii, ghebele și altele îi determină pe orășeni să părăsească orașul în căutarea lor.

II.2.1.2 Hărți – planul localizării teritoriului

Harta 1

Teritoriul microregiunii este concentrat în jurul municipiului Brad care se află la o distanță de 37 km de centrul de județ, municipiul Deva.

Microregiunea se întinde până la limita de județ, fiind învecinată cu județul Arad în partea de nord – vest (Bulzeștii de Sus, Tomești și Vața de Jos) și cu județul Alba (Buceș, Blăjeni și Bulzeștii de Sus).

Manifestare folclorică de pe muntele Găina “Târgul de Fete” se desfășoară pe un platou aflat la confluența a trei județe: Hunedoara, Arad, Alba.

1. REȚEAUA RUTIERĂ

Microregiunea este străbătută de două artere rutiere importante:

- a) **drumul european E79** (Deva – Oradea) care străbate microregiunea de la sud la nord-vest trecând prin următoarele comune: Vălișoara, Luncoiu de Jos – Brad – Baia de Criș – Vața de Jos iar comunele Ribița și Tomești se află la 4 km, respectiv 6 km, de această arteră rutieră principală.

Această arteră este dens circulată de autovehicule de trafic greu (preponderent de la European Drinks – Rieni), vehicule care, prin încărcătura aflată la limita de proiectare a drumului, deteriorează starea drumului.

Mai nou, a devenit intens circulată ruta Deva – Brad – Vărfurile (AR) – Chișinău Criș (BH) – PTF Vărșand (DN79A) pentru călătoriile în Ungaria, starea drumului și densitatea de trafic fiind preferabilă celei de pe Deva – Arad - Nădlac.

- b) **Drumul național DN 74** (Brad – Abrud) care străbate microregiunea din centrul ei spre nord-est, prin comunele Crișcior și Buceș, iar comunele București și Blăjeni se află la 2 km respectiv 5 km față de această arteră principală.

DN74 face legătura cu municipiul Cluj Napoca prin Abrud – Cîmpeni – Turda – Cluj Napoca (pe acest ultim tronson prin E60 sau prin A3, autostrada Transilvania, tronsonul Turda – Gilău)

Cea mai îndepărtată comună față de aceste artere este Bulzeștii de Sus, care se află la o distanță de 15 km față de E79.

Din comuna Vața de Jos, prin localitățile Vața de Sus – Căzânești trece DJ707 care face legătura, prin comuna Petriș pe Mureș (AR), cu palatul regal din Săvârșin. Acest drum era denumit “**Drumul Regelui**”, fiind parcurs, în mod frecvent în perioada interbelică de regele Mihai al României, a cărui pasiune pentru automobile este de notorietate și acum. În aceste momente este impracticabil pentru transport comun pe o distanță de 15 km (din care 9 pe teritoriul comunei Vața de Jos).

Din localitatea Căraci (com. Baia de Criș) se poate ajunge prin comuna Vorța, pe DJ706 (care pe o distanță de 12 km este doar pietruit), la DN7 între Deva și Arad. Modernizarea DJ706 se va face printr-un proiect finanțat în cadrul măsurii 322 din PNDR (sesiunea 2010).

De asemenea, între localitățile Răcaș (com. Băița) și Șesuri (com. București) există un drum forestier de 5 km care, dacă ar deveni circulabil, ar putea fi o variantă de scurtare cu 25 km a traseului Deva – Abrud care actualmente trece prin Brad pe E79 și DN74.

Un alt traseu greu accesibil face legătura între satul Barbura (com. Băița) și satul Măgura-Toplița (com. Certeju de Sus) care, dacă ar fi practicabil, ar putea fi o alternativă pentru traseul Certeju de Sus-Băița.

Comuna Certeju de Sus este accesibilă prin drumul județean DJ 761 care străbate comuna de la vest la est, centrul de comună fiind situat la 20 km distanță de municipiul reședință de județ, Deva.

2. Rețeaua de cale ferată. În microregiune întâlnim două categorii de cale ferată:

a. **cu ecartament normal:** Deva – Peștera (com. Băița) – Vălișoara - Luncoiu de Sus (com. Luncoiu de Jos) – Brad – Baia de Criș – Vața de Jos – Gurahonț – Sântana (jud. Arad).

Începând din 1996 tronsonul Deva-Brad devine neoperațional datorită unor surpări de teren. Pe această porțiune se găsesc două poduri metalice (dintre care unul peste râul Mureș) și două viaducte (Vălișoara și Luncoiu).

b. **cu ecartament redus:** Brad – Crișcior. Acest tronson făcea parte din calea ferată cu ecartament redus Brad – Abrud – Câmpeni – Turda.

Comunicații telefonice:

În prezent toate comunele, împreună cu satele aparținătoare, sunt racordate la rețeaua de telefonie fixă (Romtelecom). Pe teritoriul regiunii Țara Zarandului sunt amplasate mai multe posturi publice de telefonie fixă, cel puțin unul în fiecare comună. În mai multe zone ale regiunii se poate utiliza și telefonie mobilă, Orange și Vodafone, cu posibilitatea extinderii și pentru alte rețele. De asemenea datorită supraîncărcării rețelei de telefonie fixă se dorește extinderea acesteia în vederea unei mai bune funcționări.

Internet

Rețeaua de internet funcționează în fiecare comună, dar în majoritatea cazurilor numai la sediul primăriei și la cabinetul de informatică al școlii generale.

Mass media:

În regiune există peste 10.000 de televizoare și foarte multe case dispun de antene digitale sau parabolice pentru recepționarea altor posturi de televiziune. Unele comune

beneficiază de serviciile unei firme de televiziune prin cablu care de asemenea poate fi extinsă în toate satele aparținătoare.

Presa în localități este adusă pe baza de abonament, neexistând puncte de desfacere a acesteia.

Poșta:

Fiecare comună dispune de un oficiu poștal care oferă toate serviciile specifice: coletărie, mesagerie, mandate, telegrame, scrisori și altele.

Harta 2

	Limită de județ		Drumuri modernizate
	Limită de municipii și orașe		Drumuri nemodernizate
	Limită de comune		Alte drumuri
	Stație și haltă C.F.		Diguri
	Cale ferată normală simplă		Canaluri
	Cale ferată normală dublă		Râuri și pârauri
	Cale ferată normală simplă electricată		Lacuri și acumulări
	Cale ferată normală dublă electricată		Păduri
	Cale ferată îngustă		
	Tunel		

Microregiunea este situată în nordul județului, județul făcând parte din regiunea de dezvoltare Vest și fiind așezat la confluența regiunilor istorice Banat și Crișana la vest și nord vest și Oltenia la sud, județul făcând parte din regiunea istorică Transilvania.

Industrializarea excesivă a județului în anii dezvoltării extensive a industriei grele (minerit, și siderurgie) a adus în județ populație activă la acea dată din toate regiunile istorice ale României, inclusiv Moldova și Dobrogea, cele mai îndepărtate de județul Hunedoara.

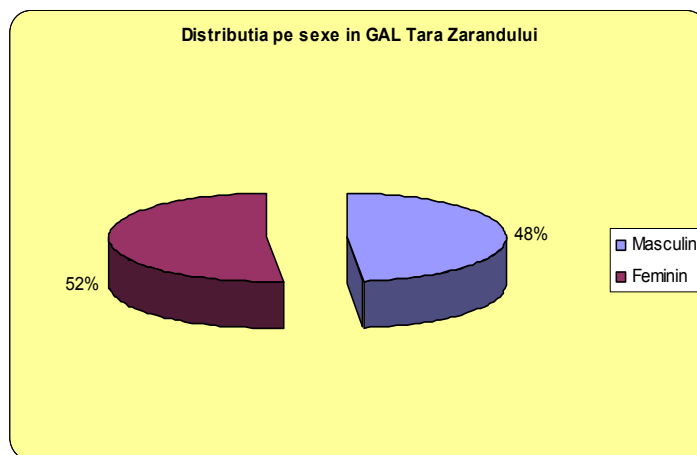
Au apărut în acea perioadă numeroase colonii muncitorești care, ulterior au devenit unități administrativ teritoriale independente. Printr-un alt exces al regimului comunist a rezultat o urbanizare excesivă a județului prin crearea orașelor muncitorești și ridicarea unora dintre acestea la rang de municipiu , unul dintre acestea fiind și localitatea Brad, care în 2003 a devenit municipiu (cu o populație de circa 14 464 locuitori și o suprafață intravilan de circa 1000 ha din care peste 450 aparține satelor componente).

II.2.1.3 Populație - demografie

În tabelul de mai jos sunt prezentate datele absolute și relative (%) ale principalilor indicatori pentru a scoate în evidență unele aspecte privind evoluția populației din teritoriul respectiv.

Populație	1992	2002	Evoluție/ Regresie	Soldul migrării	Soldul natural (natalitatea- mortalitate)	Sub 14 ani 2002	Peste 60 ani 2002	Populația activă (persoanel e între 14 - 60 de ani)	Șomaj
Total	34.311	31.725	-2586	7,5 %	15% - 19,5%	2929	8809	15713	1794
%	100	100	-0,13%	0,71	0,28‰	29,19	16,16	52,15	7,53

Populația totală a celor 13 comune alcătuind Țara Zarandului este de 31.725 de locuitori. Rata femeilor și bărbaților din regiune este aproape egală, numărul femeilor fiind nesemnificativ mai ridicată.

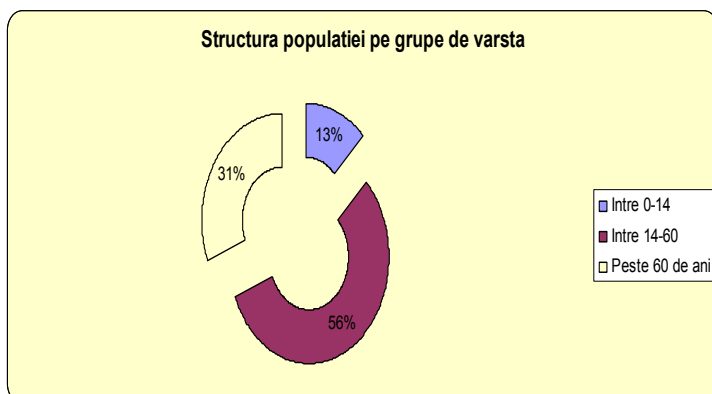
Din punct de vedere a etniilor locuind pe teritoriul Țării Zarandului, se poate spune că majoritatea locuitorilor este de etnie română (89 %), urmată de populația de etnie rromă (8%) și populația de etnie maghiară (3 %).

Posibilitatea de ocupare a forței de muncă în activitățile economice și servicii din cadrul regiunii nu satisface cerințele resurselor umane de muncă (populația aptă de muncă în vârstă cuprinsă între 15 și 60 ani este de 15.713 de persoane).

Populația înregistrată la ocupația de bază agricultură este angajată în activități sezoniere, temporare, parte din aceasta putând constitui resurse de muncă pentru alte sectoare de activitate.

Soldul migrației reprezintă diferența dintre numărul persoanelor care și-au stabilit domiciliul în teritoriu și cel al persoanelor care au plecat în cursul unui an.

Densitatea populației este de 38 loc./km², inferioară atât mediei pe județ, cât și celei a regiunii. Structura populației pe **grupe de vârstă** reflectă un proces de îmbătrânire mult mai lent decât cel caracteristic mediului rural, atât la nivel de țară, cât și la nivelul județului Hunedoara. Populația tânără (0-14 ani) reprezintă 13% din populația totală, în timp ce populația de peste 60 de ani reprezintă doar 31% din populația totală a GAL. 56% reprezintă populația activă, adică cei între 14-60 de ani.

Migrația a fost un fenomen caracteristic localităților componente GAL-ului până în anul 1989, după care aceasta a început să înregistreze valori tot mai mici, crescând în anii 2000, iar în prezent, GAL-ul nu se confruntă cu probleme de emigrare. O altă

caracteristică a GAL este aceea că foarte mulți dintre cei emigrați și-au păstrat locuințele,

astfel există o posibilitate ca în viitor vor reveni în localitățile de unde au plecat. (în cele mai multe situații este vorba de o migrație temporară determinată de schimbarea temporară a domiciliului datorită găsirii unui loc de muncă, începerii studiilor, etc) În afara populației ocupate în activitățile economice și de servicii din cadrul comunei, există și persoane navetiste care lucrează în orașele apropiate.

Cu toate acestea, în teritoriu există un disponibil al forței de muncă neangajată, fapt care generează fenomenul de șomaj și de migrație a unor locuitori spre alte localități, în căutare de locuri de muncă. Acest fenomen ar putea fi diminuat prin diversificarea activităților productive și într-o conjunctură mai favorabilă pentru prelucrarea resurselor materiale din teritoriu.

*Indicele de îmbătrânire*¹ al populației este de 0,46, valoare situată cu puțin sub media județeană. *Coeficientul de dependență al persoanelor vârstnice*² este 0,37 situat sub media județeană și regională, iar *coeficientul de dependență al persoanelor tinere*³ este de 0,63. Valoarea rindicelui de îmbătrânire și raportul bun al dependenței demografice determină un număr relativ ridicat al populației tinere.

Semnificația noțiunii de risc demografic înglobează posibila apariției unui fenomen (proces) cu consecințe negative. Dacă în cazul riscurilor naturale el poate îmbrăca forma unor evenimente mai puțin previzibile, ce se manifestă prin salturi intempestive de la o stare la alta, în momentul în care sunt depășite pragurile energetice critice, evenimentele din categoria riscurilor demografice, de care ne ocupăm în analiza de față, au o manifestare graduală.

Dacă analizăm riscurile demografice în GAL Tara Zarandului riscurile demografice pot fi coroborate cu fazele de dezechilibru al grupelor majore de vârstă în care se află populația unei localități componente, cu dezechilibrul structurii pe sexe a populației, cu tendința ușor descendentă al natalității, cu efectele pe care le poate genera fenomenul migratoriu, la care se adaugă o serie de fenomenele asociate stadiului dezvoltării economico-sociale (de exemplu criza economică mondială), dar și efectele pe care le are aderarea la Uniunea Europeană.

Un număr de aproximativ 1400 locuitori (tineri) sunt plecați la muncă în străinătate, din cauza ofertei reduse de locuri de muncă și a slabei oportunități profesionale existente în regiune. Nu există programe locale de calificare și recalificare a forței de muncă, ceea ce antrenează o adaptare mai lentă a populației rurale mature și vârstnice la schimbările și provocările lumii actuale, în general, și la fenomenul mobilității și reconversiei profesionale,

---

¹ Reprezintă raportul între populația în vârstă de peste 60 de ani și populația în vârstă de 0-14 ani

² Reprezintă raportul dintre vârstnici și persoanele de vârste active P_{60+}/P_{15-60}

³ Reprezintă raportul dintre tineri și persoanele de vârste active P_{0-14}/P_{14-60}

în special. În timp, acest lucru poate determina decalaje economice mari, greu de recuperat. Venitul mediu pe membru de familie este de 280,00 lei.

II.2.1.4 Patrimoniul de mediu

Sunt prezentate aspecte privind:

- patrimoniul natural (relief, geologie, biodiversitate, râuri sau lacuri, arii naturale protejate etc.);

Sunt afișate aici principalele elemente prezentate în cadrul patrimoniului de mediu (suprafață, altitudine, relații stabilite între acestea, potențialul acestora pentru economia comunității locale, având în vedere specificul sitului Natura 2000 și/sau rezervați, aspectele ce pot conduce la o identitate locală, potențialul turistic, produsele care provin din aceste situri (neafectate de fertilizanți chimici sau pesticide), potențialul de promovare a agroturismului, posibilitățile de susținere a mediului, prin diferite forme de compensații atribuite fermierilor sau administratorilor, asupra habitatelor naturale etc.).

În comunele Țării Zarandului nu există factori industriali care să contribuie la poluarea mediului inconjurător al regiunii. Poluarea se realizează din deșertarea deșeurilor în locuri neamenajate, care deterioarează terenul în locurile unde este depozitat.

O caracteristică aparte o reprezintă prezența haldelor de steril rezultate în urma exploatării minereurilor auro-argintifere în aproape toate comunele microregiunii.

Situri Natura 2000⁴

Nr. crt.	Denumire sit	Suprafață (ha)	Caracteristici principale (motivele declarării)	Observații
1	ROSCI0121 Muntele Vulcan (include rezervația naturală de interes național cu același nume)	95 (pe teritoriul comunei Băița)	Sit declarat pentru prezența a: - 4 habitate de interes comunitar: Păduri medio-europene de fag din Cephalanthero-Fagion, Versanți stâncoși cu vegetație chasmofitică pe roci calcaroase; - o specie de plante din anexa II a Directivei Consiliului 92/43/CEE; - alte specii importante de floră și faună așa cum reiese din Formularul standard Natura 2000 al sitului din anexele Ord. MMDD nr. 1964/2007, publicate în M.O. Partea I, nr. 98 bis/ 07.02.2008.	Siturile au fost declarate prin Ord. MMDD nr. 1964/2007 privind instituirea regimului de arie naturală protejată a siturilor de importanță comunitară, ca
2	ROSCI0110 Măgurile Băiței (include aria naturală protejată de interes național calcarele din Dealul Măgura)	257 (pe teritoriul comunelor Blăjeni, Buceș și Ciuruleasa – AB)	Sit declarat pentru prezența a: - 4 habitate de interes comunitar: Păduri din Tilio-Acerion pe versanți abrupti, grohotișuri și ravene, Fânețe montane, Versanți stâncoși cu vegetație chasmofitică pe roci calcaroase, Păduri dacice de stejar și carpen; - o specie de mamifere din anexa II a Directivei Consiliului 92/43/CEE; - 2 specii de nevertebrate din anexa II a Directivei Consiliului 92/43/CEE; - o specie de plante din anexa II a Directivei Consiliului 92/43/CEE; - alte specii importante de floră și faună așa cum reiese din Formularul standard Natura 2000 al sitului din anexele Ord. MMDD nr. 1964/2007	parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România

⁴ Conform adresei de răspuns nr. 7963/RPCPP/17.09.2010 a Agenției pentru Protecția Mediului Hunedoara;

Arii naturale protejate de interes național

Nr. crt.	Denumire arie naturală protejată	Suprafață (ha)	Caracteristici principale	Observații
1	Podul natural de la Grohot	1 ha pe teritoriul comunei Bulzeștii de Sus, satul Grohot	Este o arie naturală protejată de interes național care corespunde categoriei a III-a IUCN (monument al naturii). Podul se află în treimea superioară a Cheilor Uibăreștilor. Este protejat pentru conservarea elementelor naturale specifice (podul natural propriu-zis), la care se adaugă și vegetația dezvoltată pe substrat calcaros, cu numeroase elemente specifice zonei submediteraneene.	Rezervație naturală declarată prin Legea 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate.
2	Cheile Ribicioarei și Uibăreștilor	20 ha pe teritoriul comunelor Ribița și Bulzeștii de Sus	Este o arie naturală protejată de interes național, care corespunde categoriei a IV-a IUCN (rezervație naturală, tip mixt). Rezervația se află pe cursul Ribicioarei și Uibăreștiului. Se remarcă aici prezența calcarelor jurasice, pe care s-a dezvoltat o bogată vegetație specifică.	Rezervație naturală declarată prin Legea 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate.

Nr. crt.	Denumire arie naturală protejată	Suprafață (ha)	Caracteristici principale	Observații
3	Peștera Cizmei	1 ha pe teritoriul comunei Bulzeștii de Sus	Este o arie naturală protejată de interes național care corespunde categoriei a III-a IUCN (monument al naturii). Situată în Cheile Ribicioarei, peștera este apreciată în mod deosebit pentru desenele rupestre (atribuite neoliticului) descoperite în galeria superioară și pentru numeroase fragmente ale ursului de pesteră – din sala de la baza cavernamentului.	Rezervație naturală declarată prin Legea 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului national - Secțiunea a III-a - zone protejate.

Date privind sistemul de gestionare a deșeurilor

Toate gropile comunale au fost închise la data de 15 iulie 2009. Comunele Baia de Criș, Crișcior, Ribîța, Vața de Jos, au concesionat serviciul de salubritate la SC RETIM Ecologic Service SA Timișoara – Punct de lucru Brad.

Localitatea Bulzeștii de Sus a fost declarată zonă izolată conform Ordinului 775/2006 și are groapă proprie de depozitare a deșeurilor menajere.

OBIECTIVE TURISTICE

- Crucea de piatra din Padurea Bouarie
- Izvorul Traian
- Lacul Caraci
- Galeria Adamul vechi - Caraci

MONUMENTE ALE NATURII

- Gorunul lui Horea
- Gorunul Regelui Ferdinand
- Stâncă lui Horea – locul în care Horea a chemat minierii din Certej să se alăture răscoalei;
- Minereuri aurifere, argintifere și complexe – activitate de exploatare oprită
- Calcar siderurgic – activitate oprită
- Calcar de var - CARPATCEMENT – în exploatare
- Valea Techereului, cu un pitoresc deosebit, pentru care s-a propus amenajarea drumului turistic : București-Curechiu-Cheile Măzii- Geoagiu Băi, se constituie în zonă de protecție a elementelor de cadru natural.
- Podul natural de la Grohot
- Cheile Bulzestiului
- Cheile Grohotului

Cheile Ribicioarei sunt localizate în cursul median al văii cu același nume, amonte de satul Ribicioara, ajungând la o lungime de aproape 2 km și desfășurându-se în plan sub forma unui "S" inversat.

Cheile Uibarestilor se află pe teritoriul comunei Bulzești, dar accesul spre chei este mai facil prin satul Uibarești, sau peste deal din Cheile Ribicioarei. Lungimea sectorului de îngustare depășește 2 km, având o desfășurare relativ rectilinie și o orientare nord-sud.

II.2.1.5 Patrimoniul arhitectural și cultural

Sunt menționate aici edificiile principale, monumentele arhitecturale remarcabile, cunoștințele și competențele specifice teritoriului, elementele de identitate locală:

- cetăți și castele;
- biserici și mănăstiri;
- case memoriale;

- castre (roman, dacic etc.);
- meșteșuguri specifice (pictură pe sticlă, cojocărit, port specific etc.);
- herghelii de cai relevante (specifice);
- tipuri de turism practicate (turism de agrement și odihnă, alpinism, turism cultural și religios, turism piscicol, turism ecvestru, cicloturism, agroturism etc.).
- obiceiuri locale etc.

Pe teritoriul Țării Zarandului exista numeroase puncte de atracție, care ar putea aduce venituri substantiale atât locuitorilor interesați care doresc să investească în acest domeniu, cât și administrației locale care ar beneficia de pe urma turismului prin contribuțiile noilor întreprinzători la bugetul local.

MONUMENTE DIN REGIUNEA ȚARA ZARANDULUI

- Monumentul lui Avram Iancu
- Obeliscul lui Iancu
- Crucea Iancului
- Placile comemorative
- Casa memorială Avram Iancu Baia de Criș
- Grupul statuar din centrul satului Buceș - troița monument, bustul lui Simion Groza, monumentul eroilor
- Monument istoric pe Dealul Păltineilor
- Monumentele din curtea bisericii din Mihăileni
- Monumentul istoric din Tîrnava de Criș

OBIECTIVE ARHITECTURALE

- Clădirea Prefecturii Comitatului Zarand
- „Cafana”
- Clădirea Preturii
- Spitalul vechi
- Crucea de piatra Ormindea – sec. XVIII.
- Troița în centrul civic Blăjeni
- Galeria de mina Adamul Vechi sat.Caraci
- Troița memorială din satul Șesuri.
- Mora veche din satul Rovina.
- Troița ridicată în amintirea iobagilor răsculați în 1784
- Crucea de la Cheia, zona în care are loc tradiționala "Întâlnire a moșilor cu istoria"
- Troița ridicată în anul 1932 în amintirea evenimentelor petrecute în anul 1784.

BISERICI

- Biserica ortodoxă „Sf.Nicolae”Baia de Criș
- Biserica ortodoxă veche Baia de Criș
- Biserica Reformată Baia de Criș
- Biserica Romano Catolică –Mănăstirea Franciscană Baia de Criș
- Casa de rugaciune Baptistă Țebea
- Biserica baptistă Baia de Criș
- Biserica ortodoxa „Sf.Nicolae” Baldovin
- Biserica ortodoxa „Sf.Nicolae „Caraci
- Biserica ortodoxa „Sf.Vasile”Cărăstău
- Biserica ortodoxa „Sf.Nicolae „Lunca
- Biserica ortodoxă Lunca
- Biserica ortodoxa „Buna vestire” Rișca
- Biserica ortodoxa „Sf.Maria” Rișculița
- Biserica de lemn ortodoxa „Adormirea Maicii Domnului”Țebea
- Biserica de lemn Hartagani – 1793;
- Biserica Baita – 1727;
- Biserica Trestia – 1674;

- Biserica de lemn SF. NICOLAE- din sec. XVII din satul Curechiu, cu valoare istorică, precum și troița ridicată în amintirea evenimentelor din anul 1784;
- Biserica de lemn « ÎNALȚAREA SFINTEI CRUCI » din anul 1780 din satul Rovina ;
- Biserica de lemn,,Sf.Arhangheli, sec 19
- Biserica de lemn „Sf.Ioan Gura deAUR, sec 19
- Biserica de lemn „Buna Vestire,,
- Schitul Sfânta Treime, care este o mănăstire de măicuțe recent înființată de o frumusețe extraordinară,
- Biserica Sf.Nicolae Ribița. Pretios izvor documentar și artistic pentru istoria Transilvaniei, Biserica “Sf. Nicolae “din Ribita este construita din piatra bruta și dateaza de la sfirsitul sec.XIV.
- Biserica de lemn cu hramul « Cuvioasa Parashiva » din Ribicioara dateaza din sec. XVIII, remarcindu-se prin monumentalitate și prin pictura interioara.
- Biserica veche din satul Dealu Mare, cu hramul „Bunavestire” ridicată în mijlocul secolului al XVIII-lea, care a fost reparată în sec.XIX , în urma avariilor suferite în timpul revoluției pașoptiste;
- Biserica veche din satul Săliștioara, cu hramul „Sfântul Nicolae”, existând înscrisuri despre aceasta în anul 1733, a suferit mai multe tranformări în urma lucrărilor de renovare;
- Biserica veche din satul Stoieneasa, cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului”,

OBICEIURI

- Obiceiuri de iarna - colinde specifice regiunii;
- Cântecele "Cununii Grâului" transpus scenic de satenii din satul Hartagani, participanti la diferite concursuri judetene și nationale.
- Serbarile de la Cheia – Dupapiatra.
- Udatul cununei grâului;
- Nedeile tradiționale;
- Împletirea cununelor de Sînziene.
- În fiecare an se organizează, în satul Curechiu, manifestarea cultural artistică dedicată izbucnirii răscoalei condusă de Horea, Cloșca și Crișan.

- MASLU - pentru buna sporire a recoltei, pentru sanatatea animalelor, alungarea secetei și venirea ploilor, locul unde avea loc o asemenea ceremonie era pe Dealul Grozesc și se ținea la Rusalii.
- ARMINDENI – se pune câte o creanga verde, de obicei de fag, la fiecare poarta și în culturile de legume și în holdele de cereale (la 1 mai)
- Nunta de la Prăvăleni – o parte din nuntași împreună cu mirele sosesc la casa miresei de unde alaiul pornește însoțiți de tânăra pereche spre biserică pentru cununia civilă. Fiecare nuntaș poartă în piept câte o pană artificială care e menită să distingă nuntașii de lăaturalnicii curioși. În ziua nunții ei mireasa poartă pe cap o coroniță pe care o va schimba în curând cu cârpa de cap femeiască. La întoarcerea de la biserică nuntașii vor fi stropiți cu apă (spălatul)după care apa rămasă va fi turnată la rădăcina unui copac din grădina casei pentru ca și tânăra familie să fie plină de vlagă și rod

Mâncărurile tradiționale din regiune sunt: sarmalele, lașca(supa de găină), colacii, cârnații

CASE MEMORIALE

- Casa lui Ion Simionașu
- Casa – muzeu „Avram Iancu”
- Casa memorială Crișan. In acest sat ,care odinioara se numea Vaca , s-a nascut Crisan , cel care impreuna cu Horea și Closca sunt cunoscuti in istorie drept conducatori ai Rascoalei taranilor romani din Transilvania , din anul 1784
- Casa muzeu "LADA DE ZESTRE". Gospodaria respectiva a fost construita in anul 1929, dupa cum reiese din inscriptia de pe grinda casei. Ea este compusa din sura cu doua grajduri pentru animale, cocina pentru porci, bucatarie și camera, sopra pentru pastrarea carului, a grapei și a altor unelte agricole, cotete pentru pasari și casa propriu-zisa, cu prispa pe doua laturi.Casa are doua camere mari și pivnita.
- Casa memorială “Vlaicu Birna”. Scriitorul Vlaicu Birna era poet, publicist, prozator, membru al Uniunii Scriitorilor din Romania, a publicat mai multe volume, a infiintat și a condus reviste. Casa in care s-a nascut a fost amenajata casa memoriala, unde este prezentata viata și activitatea scriitorului Vlaicu Birna.
- Muzeului din Vălișoara, în cadrul căruia pot fi văzute obiecte populare autentice: insigne, fanioane, menede, etc.

- în satul Dealu Mare se păstrează o casă veche, cu acoperiș din paie, construită înainte de anul 1900, satul având un peisaj deosebit care merită să fie văzut;

Calitatea aerului- pe teritoriul GAL Tara Zarandului nu există industrii cu emisii poluante semnificative, atât în aer cât și în apă. În mod similar, prin monitorizarea lunară a **emisiilor de poluanți din aer**, efectuată de către APM Deva, pe baza probelor de pulberi sedimentabile recoltate în diverse localități ale GAL, se constată că la analizele gravimetrice și cele de metale grele nu s-au depășit limitele maxime admise (18 g/m²/lună).

Dispersia nutrienților aplicați în sol în alte compartimente ale mediului (în mod special în mediul acvatic) depinde de solubilitatea fiecărui tip de îngrășământ utilizat. Astfel, în marea lor majoritate, *îngrășămintele chimice cu azot sunt solubile* aproape în totalitate în apa din sol, ceea ce creează posibilitatea pierderilor de nitrați în anumite circumstanțe și concentrarea lor în timp în apele subterane și de suprafață.

Sursele agricole din care provine poluarea cu nitrați sunt constituite în principal din: dejecțiile animale și apele uzate tratate necorespunzător din sectorul zootehnic, gunoiul de grajd depozitat direct pe sol și deșeurile organice rezultate din activitățile specifice mediului rural.

Spațiile verzi din localități sunt situate de-a lungul străzilor, bulevardelor, drumurilor și cursurilor de ape prezintă un rol polifuncțional în structura spațială urbană și rurală, îndeplinind funcții de natură socială, culturală, educativă, sanitară, igienică, fiziologică, utilitară și estetică.

Conform reglementărilor Uniunii Europene, precum și prevederilor **O.U.G. nr. 114/2007**, spațiul verde pentru fiecare locuitor trebuie să fie de **20 m²**, iar până în anul 2013, suprafața trebuie să extinsă la **26 m²/locuitor**. Norma minimă de spațiu verde acceptată în Uniunea Europeană este de 26 m²/locuitor, în condițiile în care Organizația Mondială a Sănătății recomandă o suprafață de 52 m²/locuitor.

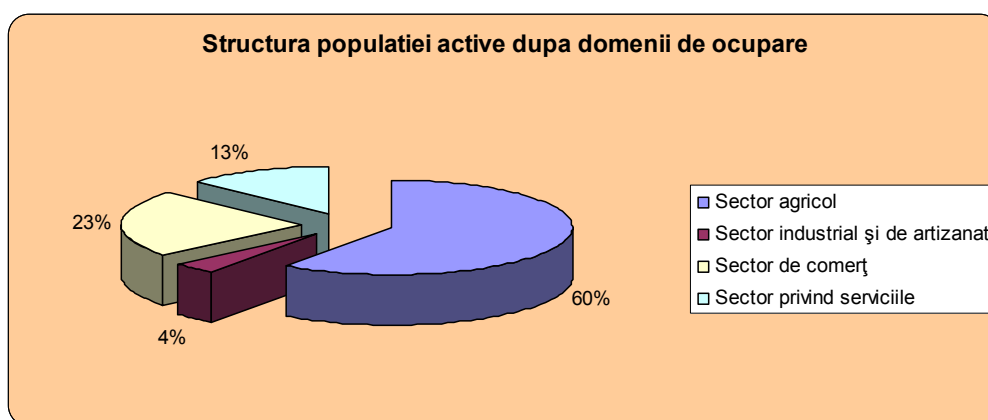
Pe teritoriul GAL Tara Zarandului există spații întinse de zonă verde, neamenajate, deci vorbim de pâlcuri de pădure, mici poiene, zone libere, necultivate sau plantate cu copaci în centrele localităților. O necesitate identificată la nivelul GAL este realizarea unor parcuri tematice, parcuri de joacă, zone de agrement, etc. Deși există astfel de zone, nu sunt conforme cu standardele de mediu și amenajare solicitate la nivel european, și în același timp sunt foarte puține. De asemenea, o altă oportunitate pentru valorificare resurselor naturale existente pe teritoriul GAL ar fi crearea de trasee naturale: trasee ce prezintă participanților viața animalelor, faunei, florei, istoria, obiceiurile, etc.

II.2.1.6 Economia locală

II.2.1.6.1 Repartizarea populației active

Este evidențiată repartizarea populației active (personalului salariat) în principalele domenii de activitate, conform tabelului de mai jos, precum și o eventuală structură pe sectoare economice (industrie, comerț, servicii, construcții, agricultură etc.) în ultimii 5 ani.

	Populația activă	Sector agricol	Sector industrial și de artizanat	Sector de comerț	Sector privind serviciile
Total	15.713	9.257	3.147	2.361	948
%	100	58.91%	20.03%	15.03%	6.03%

În economia microregiunii țara Zarandului și azi este determinantă agricultura, majoritatea populației, în oarecare măsură lucrează și azi în această ramură – ca activitate principală sau în scopul unui venit suplimentar. Majoritatea pământului este în proprietate privată, în formă proprietăți de dimensiuni mici.

Țara Zarandului „s-a specializat” în primul rând pe creșterea animalelor și pe cultivarea legumelor. Creșterea bovinelor este caracteristic mai ales în gospodăriile proprii care au animale mai puține, numărul gospodăriilor cu mai mult de 15 bovine este neînsemnat.

Eficacitatea economiei este influențată fundamental de următoarele elemente:

- structură fragmentată a proprietăților, proprietăți de dimensiuni mici
- decapitalizare, lipsa subvențiilor agricole
- populație rurală pe cale de îmbătrânire
- mecanizare minimală, tehnologii învechite
- lipsa pregătirii profesionale
- lipsa serviciilor financiare, de dezvoltare a întreprinderilor în sprijinul întreprinzătorilor,

- lipsa abilității de colaborare, a cooperativelor de valorificare

Efectul colectiv al acestora este că mărimea proprietăților necultivate din comună este de dimensiuni îngrijorătoare. Acesta determină valoarea terenurilor, s-a și pornit cumpărarea terenurilor.

Produsele agricole primare ale așezărilor Țării Zarandului sunt determinate în mare parte de așezarea acestuia. În regiune este specific în primul rând creșterea animalelor, astfel a bovinelor de carne, ovinelor, porcinelor. Numărul animalelor din microregiune se prezintă conform celor de mai jos:

Categoria	Bovine	Ovine	Pasari	Suine	Altele
Efective	13.214	18.814	92.415	5.423	1.245

Produsele fabricate: sortimente de carne, lactate. Gradul de prelucrare a produselor este mică. Aici implicit se cultivă în mare măsură furaje. Cultivarea legumelor este importantă, dar se ocupă și de măcieșe.

Toată suprafața microregiunii GAL Tara Zarandului este caracterizat prin mărimea mică a proprietăților. În general e de 1-10 ha. Pe suprafața GAL se află 9279 hectare teren arabil, 17865 hectare pășune, 58299 hectare pădure, 0 hectare vie, precum 9828 hectare fânaț. În mai multe locuri reprezintă o problemă mărimea mare a terenurilor necultivate, cauză căreia se găsește în primul rând în emigrație, îmbătrânirea populației, capacitatea mică al agriculturii de a produce venituri.

Principalele produse a microregiunii: sortimente de carne (bovine, porcine, ovine), lapte.

Asemănător cu tendința la nivel național din anul 2000 scade și în regiune numărul lucrătorilor din agricultură, în Țara Zarandului și azi este o ramură determinantă agricultura. Numărul semnificativ al populației trăiește din aceasta atât ca lucrător cât și ca fermier, sau activează în acest domeniu în vederea producerii unor venituri suplimentare.

Aproximativ 60% din populație lucrează în agricultură (9257 persoane). Creșterea animalelor se referă mai ales la bovine și porcine, calul este utilizat doar ca animal de tracțiune. Alte domenii nu sunt relevante.

Avand in vedere faptul ca județul Hunedoara se află între acele suprafețe ale României unde se află păduri de dimensiuni enorme, în regiunea Țara Zarandului această proporție este de 53%. În momentul de față există exploatarea lemnului în regiune, dar nu există industrie

bazată pe ea. Colectarea și prelucrarea fructelor de pădure, a ciupercilor, a plantelor medicinale se găsește numai în anumite comune.

Industria preponderentă era mineritul, iar după închiderea minelor din regiune, populația nu a reușit să schimbe la alte metode de trai.

Din această cauză este scăzut numărul celor care se ocupă de silvicultură și de asemenea este scăzută și capacitatea de producere venit a acestei ramuri.

II.2.1.6.2 Agricultură

Întrucât majoritatea actorilor rurali au legătură (în diferite proporții) cu sectorul agricol este bine de scos în evidență structura acestui domeniu conform tabelului de mai jos.

	Nr.capete de animale împărțite pe zone de relief	Terenuri arabile (Ha) – pe zone de relief	din care:				Păduri pe zonă de relief (Ha)
			Productive pe zonă de relief (Ha)	Neproductive pe zonă de relief (Ha)	Pășuni pe zonă de relief (Ha)	Viță de vie și livezi pe zonă de relief (Ha)	
Total	11.328	104.865	9.279	67.877	17.865	16	58.299
%	100	100	8,84	64,72	17,03	0,015	100

Este prezentată aici o analiză sintetică privind economia agricolă (structura – mărimea exploatațiilor, modul de exploatare – arendare, privat, asociații în scopul practicării agriculturii, agricultura ecologică, culturile dominante, evoluție etc.), procesarea produselor agricole, mărcile locale etc.

Agricultura reprezintă domeniul de baza al activității locuitorilor din regiunea Țara Zarandului.

În această zonă s-a pus accentul pe minerit, existând numeroase gospodării instarite, precum și un potențial economic pentru dezvoltarea viitoare, datorat resurselor banesti de care dispun mulți dintre locuitorii zonei.

De asemenea se poate utiliza potențialul agricol al zonei, cu preponderența pentru creșterea vitelor, și se pot dezvolta acele ramuri ale industriei legate de materia primă

provenita din creșterea animalelor mari și anume, industria alimentară și industria ușoară, cu producția de încălțăminte.

O parte din locuitori lucrează în domeniul forestier, sau în întreprinderi care se ocupă cu prelucrarea lemnului.

Tradițional, în trecut majoritatea locuitorilor comunelor lucrau în exploatarea minieră învecinate (Brad - Gura Barza), însă după închiderea exploatarea minieră și reducerea activității extractive, populația activă a regiunii s-a reorientat spre alte domenii de activitate. Astfel, forța de muncă disponibilă a regiunii, reprezentând aproximativ 45% din populație, este formată în majoritate de muncitorii la Brad sau la Deva, bărbații lucrând în domeniul construcțiilor, iar femeile în domeniul croitoriei și confecțiilor textile. Activitățile de import-export sunt aproape inexistente la nivelul comunelor din Țara Zarandului, datorită faptului că populația regiunii are resurse financiare insuficiente pentru a iniția activități antreprenoriale în zonă și pentru a putea sprijini și promova investiții locale.

Comunele regiunii sunt situate în zona montană (altitudinea medie este de 600 m). Datorită acestui fapt, terenul arabil cultivat nu permite obținerea unor producții mari și nu se pot cultiva decât culturile de bază. Producțiile obținute nu sunt destinate comercializării, fiind folosite în gospodăriile populației pentru hrana cetățenilor și a animalelor din gospodărie. Producțiile obținute nu sunt suficiente pentru acoperirea nevoilor cetățenilor. Jumătate din gospodării dețin o suprafață agricolă cuprinsă între 1 și 3 hectare, dar există și un număr de 306 de gospodării care nu dețin teren agricol.

Întrucât din activitățile agricole și din creșterea animalelor nu se poate asigura un trai decent, majoritatea populației active din comună lucrează în diferite domenii de activitate. Ca urmare a acestui fapt, cei care se ocupă în principal cu creșterea animalelor și cultivarea terenurilor sunt persoanele vârstnice.

În regiune există o tradiție în ceea ce privește practicarea legumiculturii, tradiție ce s-a perpetuat de-a lungul anilor. Se cultivă pe suprafețe foarte mari cereale (grâu, porumb și orz) și plante tehnice. Toate aceste activități se desfășoară în cadrul a două sectoare: cel individual și cel privat.

Industria alimentara este una dintre cele mai importante și mai bine reprezentate ramuri industriale. Pe teritoriul regiunii functioneaza cateva unitati specializate in prepararea conservelor de legume și fructe.

Funcția economica agricola se materializeaza prin productia agricola vegetala și productia animaliera, in conditiile unei dezvoltari reduse a prelucrării primare a acestor produse (moara, produse lactate), acestea fiind destinate majoritar pentru satisfacerea autoconsumului populatiei locale, și mai puțin pentru valorificari pe piata libera.

Precaritatea și lipsa unei agrotehnici avansate din gospodariile taranesti, practicate pe loturi mici de teren, constituie impedimente privind ridicarea productiei agricole și animaliere din cadrul comunei.

Imediat dupa anul 1990, la fel ca in tot judetul, se inregistreaza un accentuat declin economic și in regiunea Țara Zarandului, in principal datorita disponibilizarilor din minerit. In ultimii ani s-a produs o redresare economica prin aparitia unor firme privatizate in zona Brad, între care se remarca Fabrica de volane –SC KEY SAFETY SRL - cu peste 800 de angajati.

II.2.1.6.3 Industrie – IMM – Micro-întreprinderi

Structura industriei din microregiune, așa cum rezultă din datele statistice este următoarea:

	Total întreprinderi	Micro- întreprinderi cu 1-10 salariați	Întreprinderi cu 10 - 50 salariați	Întreprinderi cu 50 - 250 salariați	Întreprinderi cu peste 250 salariați
Număr	413	387	25	-	1
%		93.70%	6.05%	0.00%	0.24%

În special, vor fi prezentate aspecte privind industriile și rețeaua întreprinderilor de producție (combinat și fabrici de prelucrare a produselor, servicii pentru agricultură, depozite, sectoare economice acoperite, evoluție etc.), precum și legăturile acestora cu celelalte domenii economice ale zonei sau cu zone externe.

Un procent de 24,1% din populație se ocupă cu industria, în cadrul căreia 6% cu industria lemnului, exploatarea pădurilor - 5% construcții, prelucrarea laptelui - 7%, întreprinderi de hoteluri și restaurante - 2%, textile – 1,1 %. Cele mai răspândite sunt ramurile industriale, în cadrul cărora prelucrarea laptelui și cărnii. Mai multe întreprinderi private se ocupă cu această

industrie, dar în ceea ce privește pădurăritul se constată lipsă de organizare și cooperare între diferite unități în domeniu. Luând în considerare că ramura dominantă este industria alimentară, activitățile economice vizează mai ales prelucrarea laptelui. Condițiile bio-producției sau a cultivării plantelor medicinale sunt favorabile, dar nimeni nu încearcă să exploateze aceste posibilități.

Principalele domenii de activitate ale întreprinderilor din microregiune arată în felul următor: magazin de furaje, alimentație, materiale de construcții, loc pentru distracție, magazine alimentar și de produse casnice, panificație, farmacie, pensiuni, bar, produse casnice, magazin vestimentar, florărie, transport, consiliere, construcții, mezeluri.

Un rol important în economia microregiunii îl reprezintă două întreprinderi procesatoare de produse animaliere:

SORILACT – pentru produse lactate.

LORIALBA – pentru produse din carne.

Fiecare dintre acestea folosește parte din materia primă din microregiune iar creșterea capacității de procesare a acestora (devenită o certitudine prin proiectele în curs de implementare prin măsura 123 din PNDR) va avea un impact semnificativ asupra agriculturii din microregiunea noastră.

Dezvoltarea diferitelor ramuri are o tendință crescătoare, mai ales din cauza planului amenajării unui parc industrial care figurează în planurile de dezvoltare, precum și crearea unui centru pentru antreprenori.

Pe lângă activitățile de exploatare și prelucrare a lemnului se intensifică și activitatea de construcții.

II.2.1.6.4 Comerț și sector de servicii

În tabelul de mai jos vor fi prezentate principalele tipuri de comerț (industrial, agricol, piscicol etc.) practicate pe teritoriul respectiv. De asemenea vor fi enunțate principalele tipuri de întreprinderi care practică prelucrarea terțiară (a treia fază – stadiu – de prelucrare) a produselor.

Tipuri de comerț	Număr	% din numărul total	Întreprinderi din sectorul terțiar (servicii)	Număr	% din numărul total
1 fabricare produse lactate	1035	44,28	1 consiliere	3	12,5
2 prelucrarea lemnului	207	8,85	2 medic	8	33,37
3 sere de legume și flori	398	17,03	3 transport	5	20,83
4 prelucrare fețe încălțăminte	71	3,07	4 coafor	8	33,3
5 fabricare articole din beton, ipsos și ciment	114	4,87			
6 comerț cu amănuntul, alimentație publică	512	21,9			
Total	2337	100		24	100

Comertul și serviciile sunt prezente în regiunea Țara Zarandului prin activitățile diversificate oferite populației, astfel: prelucrarea lemnului, fabricarea produselor de panificație și patiserie, prelucrarea laptelui, activități de construcții, tamplarie, dulgherie, zidarie, etc. În comune se mai află câteva ateliere meșteșugărești private pentru deservirea populației: frizerie, cizmarie, fiind necesar ca pentru celelalte cerințe locuitorii comunei să se deplaseze în alte localități. Comerțul este prezent într-o proporție de 15% , din care magazine alimentare (magazine mixte) 21,9%, fabricare produse lactate și de carne într-un procent de 44,28%.

II.2.1.7 Servicii și infrastructuri medico-sociale

II.2.1.7.1 Echipamente prezente sau accesibilitate

Conform tabelului de mai jos, sunt completate principalele servicii de sănătate, educație, recreare etc., care funcționează pentru populație și infrastructura medico – socială existentă

Servicii	Categorii	Observatii*
Invățământ	Primar	64
	Secundar	7
	Universitar	0
	Prescolar	30
Medicale	Medic	7 dispensare, 8 medici
	Cabinet stomatologic	1
	Spital	Numai la Brad
	Altele....	Unitatea de Asistență Medico- Socială Baia de Criș cu un nr. de 35 locuri
Sportive	Terenuri sportive (de fotbal, tenis...)	6 din care trei în cadrul școlilor
	Sala de Sport	1 la școala
	Piscine	2
	Altele...	
Camine cultural		40

* - in cazul inexistenței, precizați modul de asigurare a acestora (distanțe, locații...)

Sănătate

În regiune există șapte dispensare medicale în cadrul căruia lucrează 8 medici și 4 asistente sanitare. Dispensarele nu dispun de aparatură medicală de actualitate, nu sunt mobilate corespunzător, iar clădirile și utilitățile lor trebuie recondiționate în cel mai scurt timp. În regiune mai există și trei puncte farmaceutice de strictă necesitate și un cabinet stomatologic care, la rândul lui, dispune de aparatură de lucru învechită.

Starea de sănătate a populației este acceptabilă datorită profesionalismului și pregătirii bune a cadrelor medicale din regiune. În ceea ce privește infrastructura instituțiilor de sănătate trebuie construită încă patru cabinete medicale în acele comune unde nu sunt și sunt necesare încă două puncte farmaceutice și minim două cabinete stomatologice.

Întreținerea sanitară se face de către 8 medici, având diplomă în domeniu, aproape fiecare medic are un asistent. Numărul bolnavilor pe medic este cca. 3000-3500 de persoane, dar sunt locuitori care s-au înregistrat la alți medici din orașul Brad.

Se impune așadar ca una dintre priorități să fie atragerea de fonduri pentru crearea în regiune a unei clinici medicale care să ofere servicii adaptate cerințelor actuale, într-o clădire care să dispună de

utilitățile necesare și care să fie echipată cu aparatură medicală modernă - toate acestea pentru a asigura un acces facil la servicii medicale de calitate, prompte și suficiente.

Educație:

Numărul copiilor arată o tendință crescătoare, dar acest număr nu depășește 10%. În fiecare instituție lucrează profesori cu diplomă, în momentul de față nu sunt profesori înlocuitori. Dotarea infrastructurală a instituțiilor educaționale nu este satisfăcătoare, sunt necesare copiatoare, 50% dintre instituții nu au acces la Internet, calculatoarele sunt vechi.

Scopul major al modernizării educației publice este desființarea școlilor care nu sunt funcționale din cauza lipsei de copii. O soluție ar fi introducerea metodei de autobuz de școală.

În regiune nu există nici o organizație civilă care să se ocupe și de educație tinerilor.

În fiecare localitate există școală, majoritatea lor are 1-8 clase sau 1-4 clase, unde numărul copiilor nu justifică existența claselor de 5-8. În șapte localități există și gimnaziu sau grup școlar.

În școlile localităților sunt biblioteci, dar ar fi nevoie și de o bibliotecă centrală.

Cursurile de formare necesare sunt cele legate de agricultură, dar organizații care să se ocupe cu acesta nu sunt. Nu sunt traineri care să se ocupe cu acest fel de educație. Totuși, această problemă ar putea fi rezolvată cu organizațiile civile, dar nici ele nu există, astfel este necesară și înființarea acestei organizații. Educația adulților lipsește în totalitate din regiune.

Cultură

Viața culturală este reprezentată de sărbătorile tradiționale, festivalurile și zilele comunelor, prezentări de carte la Casa de cultură din Brad, formații de dans popular, diferite festivități organizate de profesori cu participarea elevilor. Aproape în fiecare localitate există cămine culturale funcționale, aflate în diferite grade de funcționalitate (de la „*proaspăt modernizat*” la „*cu nevoi de reparații*”)

Sport

Activitatea sportivă a microregiunii se concentrează în jurul terenurilor de sport în aer liber sau în incinta școliiilor. Fiecare comună are echipă de fotbal care este înscrisă în competițiile județene.

Deși regiunea se situează pe dealuri și în munți, sporturile caracteristice iernii nu sunt obișnuite în Țara Zarandului, nefiind nici un loc amenajat în acest sens.

II.2.1.8 Activități sociale și instituții locale

Sunt prezentate aici *instituțiile locale* (primării, consilii etc.), *asociațiile de comune, de consilii etc.* din zona respectivă, precum și principalele activități sociale în care acestea sunt implicate și de care beneficiază comunitățile locale.

De asemenea sunt prezentate cele mai relevante *ONG-uri, asociații locale* (agricole, comerciale...), precum și domeniul de intervenție a acestora și influențele asupra dezvoltării zonei respective.

Instituții publice

În fiecare comună se găsește o clădire a Primăriei și a Consiliului Local, o clădire a poliției și o poștă.

Asistența socială

Serviciul de asistență socială este organizat în cadrul primăriilor ca serviciu distinct. În cadrul unor comune s-au înființat serviciile de voluntariat Prevenire și Stingerea Incendiilor - PSI. Nivelul de dotare a acestor instituții este unul deficitar, atât ca număr de calculatoare, cât și ca echipamente și consumabile de birotică, necesare în orice instituție actuală.

Datorită lipsei infrastructurii necesare, unele din serviciile publice sunt deficitare sau inexistente (poșta etc.). Se remarcă așadar nevoia unor dotări edilitare extinse pentru diversificarea serviciilor publice arondate spațiului rural.

Întreținerea socială se bazează mai ales pe ajutoarele sociale oferite de stat, însă și Consiliile Locale sprijină familiile nevoiașe în anumite situații excepționale. Instituțiile care se ocupă cu întreținerea socială aparțin statului și se ocupă mai ales cu repartizarea ajutoarelor sociale în comune.

Organizații Non-Guvernamentale

Sectorul civil este aproape inexistent în regiune. Nu există ONG în toate comunele. Acele organizații civile, care sunt funcționabile în teritoriu sunt parteneri în formarea GAL-ului Țara Zarandului.

În GAL au fost incluse atât asociații non-profit cu sediul în microregiune cât și asociații care, deși au sediul în Deva, au derulat proiecte în comunele microregiunii (este vorba în primul rând de Asociația pentru promovarea egalității de șanse - A.P.E.S – RO, care, prin proiectul EU-Genia, în 2001, a realizat o fișă de prezentare a artizanilor din zonă).

Evident, pentru asociațiile cu sediul în municipiul Brad, prin denumirea și scopul asocierii acestora nu mai trebuie dovedit impactul și influența în comunele din jurul acestui municipiu.

O listă completă a acestora este cuprinsă în partea referitoare la funcționarea GAL.

II.2.1.9 Bilanțul politicilor întreprinse în teritoriu

Pentru teritoriul respectiv este efectuată o scurtă prezentare a politicilor de dezvoltare locală întreprinse în teritoriu, și în special a celor care au fost sprijinite prin diferite fonduri europene:

- fonduri SAPARD;
- fonduri PHARE;
- fonduri ISPA etc.

De asemenea proiecte finanțate prin Banca Mondială folosite pentru reabilitarea infrastructurii (învățământ, cultură, formare profesională etc.).

II.2.1.9.1 Fonduri europene de preaderare (ISPA, SAPARD, PHARE)

Nr crt	Autoritatea administrației publice județene sau locale	Fondul european de preaderare	Obiectul proiectului finanțat	Cuquantumul finanțării (Euro)
	CL BAIA DE CRIS	SAPARD	Alimentare cu apa a satelor Baia de Cris, Risca, Baldovin și Risculita	2.440.215
	CL BAITA	PHARE 2006	Reabilitarea sistemului de gestionare a deeurilor in comunele Baita și Valisoara	PHARE: 199488,35 -fonduri proprii Baita: 18945,20 EU Valisoara= 7104,45
	CL BUCUREȘCI	SAPARD	Modernizare drumuri de interes local	2.880.006
	PRIMARIA COMUNEI CRISCIOR	PHARE 2002	Modernizarea administrației publice locale in comunele Criscior-Blajeni-Buces-Bucuresti	22.250
	CL al com. VATA DE JOS	SAPARD Masura 2.1.	Modernizare drumuri comunale: DC1,DC1A,DC172,DC173,DC174,DC 174A, com. Vata de Jos, jud. Hunedoara	4.030.649

II.2.1.9.2 Fonduri post aderare (PNDR măsura 322)

Nr crt	Autoritatea administrației publice județene sau locale	Denumirea proiectului promovat de autoritatea administrației publice județene sau locale	Valoarea totală a contractului de finanțare (mii lei)
	CL BAIA DE CRIS	„Modernizare drumuri localitatea Cărăstău și Lunca și canalizarea apelor menajere și epurarea acestora pentru satelor Baia de Criș, Rișca, Baldovin, Rișculița Apatinând Comunei Baia De Criș, Județul Hunedoara ”	10.117
	CL BĂITA	Proiect integrat infiintare retea de alimentare cu apa, infiintare retea de canalizare si statie de epurare, modernizare drum, prima infiintare si dotare centru de asistenta dupa programul scolar tip ”after school” si investitie in scopul conservarii specificului local si a mostenirii culturale in comuna Baita, judetul Hunedoara	11.310
	CRISCIOR	Modernizare infrastructura de drumuri, infintarea unui centru afterschool si dotare camin cultural in comuna Criscior, judetul Hunedoara	10.732
	A.D.I. TOMESTI-VATA	Proiect integrat: Alimentare cu apa a loc. Obarasa, Dobrot, Leauț, Tiulești, Tomești-Șteia si Livada, Canalizare si statie de epurare in satele Dobrot, Leauț, Livada, Obârșa, Șteia, Tiulești, Tomești. Alimentare cu apa, canaliz. si statie de epurare a localităților Brotuna si Timava de Cris	25.997

II.2.1.10 Elemente complementare privind prezentarea teritoriului

La această rubrică, candidatul prezintă și alte aspecte care prezintă importanță și care pot avea influențe asupra dezvoltării rurale a teritoriului respectiv.

Dezvoltarea este un concept larg utilizat începând cu al doilea război mondial. Există multe teorii care se concentrează asupra celei mai bune metode de a realiza dezvoltarea, însă cheia dezvoltării durabile constă în „acceptanța clientului” adică în satisfacerea necesităților pe care cetățenii le percep și în soluționarea problemelor care le afectează viața. Prin urmare, dacă prin definiție dezvoltarea durabilă este aceea care face legătura între generații înseamnă că generațiile de azi vor hotărî viitorul celor care urmează, iar ceea ce doresc oamenii pentru urmașii lor nu putem realiza decât cu consultarea lor, cu colaborarea lor și mai ales cu acceptul lor.

Principiul programării este unul din elementele esențiale ale operaționalizării Fondurilor Structurale și se referă la pregătirea planurilor multianuale de dezvoltare, care se realizează pe baza deciziilor luate în parteneriat cu Statele Membre printr-o serie de etape succesive. Planurile trebuie realizate de jos în sus pentru a cuprinde necesitățile reale, identificate obiectiv.

În timpul elaborării planului de dezvoltare al regiunii Țara Zarandului s-a pornit de la necesitățile locale, care au fost împartite pe domenii de interes cu scopul delimitării domeniilor de cuprindere a strategiei care mai apoi să fie integrate în strategiile de dezvoltare ale județului Hunedoara.

Planul strategic de dezvoltare social-economică a regiunii Țara Zarandului a fost elaborat în mod participativ, prin implicarea reprezentanților tuturor grupurilor social-demografice din comunitate. Participarea populației la elaborarea planului strategic de dezvoltare social-economică va contribui la creșterea spiritului de inițiativă a oamenilor din comunitate, la implicarea păturilor vulnerabile în procesul de luare a deciziilor și la responsabilizarea comunității pentru deciziile luate și pentru întreg procesul de dezvoltare. Totodată, implicarea tuturor actorilor din comunitate va spori gradul de dezvoltare a parteneriatului dintre administrația publică locală, organizațiile comunitare și businessul privat în direcția soluționării problemelor comunitare.

PARTEA A II-A: ANALIZA SWOT

După elaborarea analizei – diagnostic a teritoriului, pornind de la informațiile obținute, am identificat în continuare, principalele elemente sub formă de puncte tari/slabe (interne teritoriului) și de oportunități/riscuri (externe teritoriului) pentru fiecare categorie în parte.

Astfel, pentru fiecare element analizat din prezentarea teritoriului: prezentarea geografică și fizică, localizarea teritoriului, populație – demografie, patrimoniu de mediu, patrimoniu arhitectural și cultural, economia locală, repartizarea populației active, agricultura, industrie – IMM – micro-întreprinderi, comerț și sectorul de servicii, servicii pentru populație și infrastructuri medico-sociale, activități sociale și instituții locale, politicile de dezvoltare locală întreprinse în teritoriu, precum și pentru alte elemente identificate de către candidat în teritoriul respectiv, va fi efectuată analiza SWOT sub formă de tabel după modelul de mai jos:

TERITORIUL

(caracteristici geografice – izolare – deservire – infrastructuri)

(centre de interes –patrimoniul –cultură – mediu înconjurător)

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • apropierea centrului județean • mediu curat, • poziție bună din punct de vedere logistic, • existența structurii de rezistență a drumurilor • poluarea fonică și a aerului din regiune este redusă, • posibilitatea deschiderii înspre comunele limitrofe (existența drumului asfaltat către fiecare localitate dintre comunele regiunii) • <i>asezare liniară, propice realizării rețelei de alimentare cu apă și canalizare</i> • existența surselor de alimentare cu apă (izvoare naturale aproape în fiecare comună) • existența dotărilor edilitare (școli, dispensar, cămin cultural în fiecare comună) • amplasarea instituțiilor publice la drumurile de acces • existența rețelei de telefonie și televiziune • galerii de mină dezafectate • teren pentru construcții (X ha) • terenuri și imobile cu prețuri mici de 	<ul style="list-style-type: none"> • accesibilitate rutieră proastă, • regiunea se află în afara Zonei Metropolitane Hunedoara • statutul juridic neclarificat al terenurilor unde pot fi executate dezvoltări infrastructurale, • lipsa posibilităților de transport care protejează mediul, • regiunea Țara Zarandului nu are un centru modern • resurse insuficiente de finanțare de la bugetul local al fiecărei comune • drumuri de acces nemodernizate, impracticabile • drumuri neîntreținute corespunzător • infrastructura de transport energie electrică degradată • utilități insuficiente în special alimentare cu apă și încălzire • lipsa apă curentă în unele localități ale regiunii • numărul scăzut de cabinete stomatologice • lipsa ambulanței • dotări sub necesar pentru instituțiile comunei (dispensar, școli, primărie) • nu există spații de agrement sau petrecerea timpului liber (sala sport, club, etc.) • lipsa dotărilor la căminul cultural

<p>achiziție și suprafețe mari</p> <ul style="list-style-type: none"> • modernizarea drumurilor comunale în procent de 65%; • gospodăriile racordate la rețeaua electrică în procent de 99%; • existența rețelei de alimentare cu apă pe o lungime de 22 km; • îngrășămintele și pesticidele folosite în cantități mici; • existența a 2 spitale din regiune (Baia Criș și Brad); • existența a 4 cabinete medicale umane; • existența a 2 puncte farmaceutice; • arhitectura tradițională <ul style="list-style-type: none"> ▪ potențial natural bun (peisaj, păduri, climă, bazin hidrografic, flora și fauna, etc.) ▪ amplasare bună față de capitala județului, Deva (cea mai distanțiată comună din regiune se află la 55 km), ▪ bune resurse ale solului și subsolului: materiale de construcție, cărbune brun, metale prețioase ▪ accesibilitate relativ bună, pe cale ferată și șosea ▪ măsuri de control al inundațiilor (protecția malurilor) ▪ bună rețea de transport public (autobuze, mini-taxi, etc.) ▪ bune rețele de comunicare ▪ infrastructură în sănătate modernizată • clădiri sociale (casă de cultură, bibliotecă publică, muzeu, etc. în fiecare comună) 	<p>(mobilier, instalație sonorizare, recuzită, etc.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • lipsa grupurilor sociale în interiorul clădirilor publice • acces dificil la internet, nu există la școlile primare din comune și nici nu există un punct public de acces • inexistența rețelei de alimentare cu gaz metan; • inexistența sistemelor de distribuție a energiei termice; • agenții economici nu prea sunt interesați pentru protejarea mediului; • nu au fost demarate lucrările de stabilizare în zonele ce prezintă pericole de alunecări de teren; • educația ecologică superficială; • colectarea neselectată a deșeurilor, în vederea reciclării, re folosirii, recuperării sau valorificării lor; • fonduri financiare insuficiente destinate împăduririi terenurilor defrisate; • sistemul de sănătate este deficitar. • exploatarea extensivă a pădurilor • fragmentare mare a loturilor agricole combinată cu practici agricole de randament redus • stare proastă a sistemului de încălzire, furnizare a apei, epurarea apelor uzate • stare proastă a drumurilor de legătură dintre Brad și comunele Țării Zarandului
--	---

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> • programe de finanțare în domeniul infrastructurii • surse de finanțare județene și guvernamentale • așezarea geografică a localităților relativ aproape de municipiile Brad și Deva • forța de muncă calificată disponibilă • surse de finanțare externe, programe de finanțare • sprijin din partea autorităților județene (consiliul județean, direcția de sănătate publică, direcția pentru cultură, inspectoratul școlar, etc.) • voluntariat local 	<ul style="list-style-type: none"> • fără o politică adecvată în domeniul protecției mediului, avantajele comparative se vor micșora în domeniul ofertei turistice, • lipsa infrastructurii pentru sprijinirea întreprinderilor va cauza dezbinarea întreprinderilor locale în competiție, • imposibilitatea realizării anumitor investiții infrastructurale (ex. parc industrial) din cauza neclarităților privind drepturile de proprietar, • riscuri naturale, în special inundații • susținerea insuficientă din partea autorităților județene • degradarea în timp a clădirilor instituțiilor publice în lipsa intervențiilor care va duce la nefuncționalitatea lor • retragerea autorizațiilor de funcționare pentru neîndeplinirea standardelor minime • deteriorarea stării generale de sănătate a populației • resurse financiare insuficiente pentru finanțarea și co-finanțarea proiectelor finanțate prin Fonduri Structurale, Fonduri de Coeziune, FEADR și FEP; • cunoștințe insuficiente legate de elaborarea și implementarea proiectelor finanțate din Fonduri Structurale, Fonduri de Coeziune, FEADR și FEP, pentru proiecte de infrastructură și mediu; • indiferența locuitorilor față de protecția mediului. • imaginea unui oraș minier

POPULATIA

(demografie – populația activă – îmbătrânire – nivel de instruire – cunoștințe și competențe
specifice teritoriului)

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • prezența forței de muncă ieftină, • ponderea mare a populației care lucrează în agricultura; • o parte din locuitorii regiunii lucrează în domeniul forestier, sau în întreprinderi care se ocupă cu prelucrarea lemnului; • număr relativ redus al persoanelor inapte de muncă; • infraționalitatea extrem de redusă în regiune; • forță de muncă disponibilă și calificată în diferite domenii • ospitalitatea recunoscută a locuitorilor • inițiative locale individuale în activități tradiționale: meșteșuguri • număr mare de participanți la cursurile de recalificare • nr. femeilor integrate pe piața muncii este foarte mare 	<ul style="list-style-type: none"> • dificultățile integrării societății minoritare, • îmbătrânirea comunității • migrarea forței de muncă • intensitatea scăzută de know how și capital ale întreprinderilor, • migrarea persoanelor tinere spre mediul urban și străinătate, mai cu seama a celor cu pregătire profesională înaltă; • locuitorii zonei au o capacitate financiară relativ scăzută; • adaptarea mai lentă a populației rurale mature și vârstnice la schimbările și provocările lumii actuale, în general, și la fenomenul mobilității și reconversiei profesionale, în special. • rata destul de mare a șomajului (16%) • nepotrivire între oferta educațională și cerința pieței de muncă • spor natural negativ datorită scăderii ratei natalității • abandon școlar • mobilitate scăzută pe piața muncii • capacitate scăzută a întreprinzătorilor locali de a accesa surse de finanțare (schemele generatoare de profit pentru IMM)
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> • localitatea va avea noi locuitori care 	<ul style="list-style-type: none"> • scăderea numărului populației active

<p>vor migra în zonă, datorită creșterii economice și datorită mediului curat,</p> <ul style="list-style-type: none"> • exemple de succes ale unor localnici cu inițiativa; • existența strategiei naționale antisărăcie; • grad relativ redus de inadaptare socială a locuitorilor regiunii; • posibilitatea accesării unor programe de finanțare guvernamentale pentru reconversie profesională și crearea de noi locuri de muncă pentru șomeri; • grad redus de ocupare profesională, deci potențial important al forței de muncă locale, la salarii competitive la nivel regional (față de polii de creștere); • fondurile comunitare puse la dispoziție după ianuarie 2007 în domeniul social; • implicarea autorităților locale în problemele comunității. • experiențe și abilități existente care pot fi utilizate 	<p>calificate;</p> <ul style="list-style-type: none"> • creșterea ponderii muncii la negru, cu efecte negative asupra pieței muncii, economiei locale și asistenței sociale în perspectivă; • migrația tinerilor în special datorită lipsei alternativelor ocupaționale • majorarea numărului șomerilor în rândul tinerilor absolvenți; • estomparea tradițiilor locale, o dată cu trecerea timpului • instabilitatea cauzată de restructurarea sectorului minier • piața muncii redusă la nivel local • dificultăți pe piața muncii în absorbția minerilor disponibilizați • stare de sărăcie care afectează rezultatele în plan educațional
--	---

ACTIVITATI ECONOMICE

(primar – secundar terțiar – servicii – turism)

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • existența carierei de piatră • potențial turistic și agro-turistic • deschiderea autorității locale pentru sprijinirea investitorilor 	<ul style="list-style-type: none"> • lipsa infrastructurii pentru sprijinirea antreprenoriatului (centru de incubație, centru de inovare, parc industrial), • lipsa unei rețele locale a întreprinzătorilor,

<ul style="list-style-type: none"> • existența meșteșugurilor locali și a pictorilor populari • vegetație forestieră bogată și variată (masă lemnoasă, fructe de pădure, ciuperci, plante medicinale) • potențial de vânătoare și piscicol • galerii de mină dezafectate • materii prime existente pentru industria alimentară: grâu, orz, ovăz, legume, porumb, cartofi, legume, plante de nutret; • obținerea produselor ecologice prin existența potențialului; • tradiții în prelucrarea unor resurse locale; • productivitate bună a terenurilor agricole; • tradiționalitatea locală în creșterea animalelor; • infrastructura dezvoltată în domeniul comerțului și alimentației publice; • ponderea veniturilor generate din comercializarea produselor din agricultură și meșteșuguri în creștere • instituții financiare prezente • eligibilitate pentru finanțare din surse variate 	<ul style="list-style-type: none"> • numărul angajaților în domeniul agricol este prea mare, • lipsa produselor speciale locale, • lipsa infrastructurii turistice, • economia locală nu este specializată, bazată pe avantaje comparative ale regiunii, • resurse financiare limitate în bugetul local • numărul unităților turistice foarte mic • mediatizarea slabă a regiunii și potențialului turistic • mediu economic slab dezvoltat, sub 10 % din populația activă sunt salariați • spirit antreprenorial scăzut • numărul întreprinderilor în domeniile industrial și zootehnic este redus; • resurse financiare la nivel local insuficiente pentru susținerea/promovarea unor investiții; • folosirea unor tehnologii vechi, cu productivitate și eficiență economică scăzută; • degradarea spațiilor disponibile ce pot fi utilizate pentru a demara activități antreprenoriale în zonă; • infrastructura deficitară de asistență pentru afaceri; • lipsa culturii asociative, a înființării de asociații; • absența implementării sistemului de calitate în cadrul proceselor de producție și a produselor; • lipsa canalelor de colectare a produselor
--	--

	<p>agricole;</p> <ul style="list-style-type: none"> informarea succinta cu privire la normele europene. deficiențe în bugetul local care limitează accesul la proiecte finanțate de donori (co-finanțare) declin în comercializarea produselor agricole și comerț datorită scăderii puterii de cumpărare surse reduse de venituri pentru rezidenții din zona urbană (scade puterea de cumpărare)
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> dezvoltare economică dinamică prin investițiile întreprinderilor și centrelor de servicii bazând pe poziția geografică bună a regiunii, prin crearea centrelor pentru sprijinirea întreprinderilor și realizarea infrastructurilor de bază, prin cooperarea întreprinzătorilor locali crearea clusterelor locale care sunt capabile de valorificarea produselor locale pe piețele naționale și internaționale, prin dezvoltările turistice (restaurante, hoteluri, moteluri etc.) creșterea atractivității comunei, programe de finanțare/ creditare adresate antreprenorilor programe de finanțare pentru dezvoltare locală încheierea de parteneriate a autorităților locale, cu investitori locali 	<ul style="list-style-type: none"> lipsa unei organizații care poate integra producția și valorificarea produselor agricole va cauza diminuarea veniturilor din sectorul agricol, decapitalizarea activităților economice existente preocupare minimă pentru meșteșugurilor tradiționale punerea la dispoziție de terenuri și spații din comune care pot fi folosite pentru dezvoltări antreprenoriale; reconversia unor capacități agricole, spre arii de productivitate adaptate condițiilor locale; legislația în continuă schimbare; oferte de creditare greu accesibile (garanții mari); datorită infrastructurii sociale neadecvate, raportate la potențialul regiunii investitorii au un interes scăzut pentru începerea

<p>sau străini</p> <ul style="list-style-type: none"> • existența potențialului de vânătoare și pescuit • valorificarea plantelor medicinale și a fructelor de pădure • valorificarea superioară a produselor agro-alimentare • existența unei rețele de drumuri de pământ și pietruite pretabilă la activități turistice • punerea la dispoziție de terenuri și spații din comune care pot fi folosite pentru dezvoltări antreprenoriale, • reconversia unor capacități agricole, spre arii de productivitate adaptate condițiilor locale; • programe guvernamentale pentru încurajarea inițiativelor locale, în special în domeniul dezvoltării zootehniei și a infrastructurii aferente; • existența resurselor locale care pot fi valorificate la potențialul maxim al lor; • programe naționale de sprijinire a IMM prin acordarea de granturi; • încheierea de parteneriate a autorităților locale, cu investitori locali sau străini. • zona Munților Apuseni ca destinație turistică atractivă • priorități regionale de dezvoltare orientate pe turism • creșterea surselor de finanțare dedicate 	<p>afacerilor în regiune;</p> <ul style="list-style-type: none"> • nivelul scăzut al taxelor și impozitelor locale; • rata ridicată a dobânzii la credite; • creșterea ponderii muncii la negru, cu efecte negative asupra pieței muncii, economiei locale și asistenței sociale în perspectivă; • receptivitate și flexibilitate scăzută a populației locale la cerințele noi ale pieței care determină în timp decalaje economice mari; • Numărul în scădere a populației active.
---	--

<p>dezvoltării pentru România</p> <ul style="list-style-type: none"> • noi abordări la nivel național în ceea ce privește valorificarea resurselor naturale și protecția mediului 	
--	--

ORGANIZAREA SOCIALA ȘI INSTITUTIONALA

(activități asociative – ONG – organizare instituțională)

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • veniturile administrației publice locale sunt stabile, • abilități ale ONG-urilor locale în atragerea surselor de finanțare • relații intercomunitare bune, • angajații consiliilor locale sunt bine pregătiți, au o atitudine europeană, • consiliile locale au o atitudine puternică de patriotism local, • există inițiativă din partea consiliilor locale de a dezvolta comunele/regiunea, • existența ideilor de dezvoltare pe termen lung, • majoritatea primăriilor sunt aprovizionate cu mijloace și instrumente moderne și au o infrastructură modernă adecvată, • organizații civile active, • consiliile locale sunt membre ale unei asociații locale de dezvoltare, pe lângă GAL-ului Țara Zarandului • existența unei rețele locale de ajutor social care poate deveni baza unei 	<ul style="list-style-type: none"> • lipsa parteneriatelor PPP, • lipsa serviciilor oferite de administrația publică locală oferită pentru populație, • scăderea demografică a populației va conduce la micșorarea populației școlarizate în învățământul primar și gimnazial; • majoritatea locuitorilor regiunii au un nivel relativ redus de pregătire școlară și profesională; • dotări reduse cu echipament IT și internet în cadrul școlilor • vizibilitate politică scăzută • nivel scăzut al implicării grupurilor de afaceri în viața comunității

<p>dezvoltări în domeniu,</p> <ul style="list-style-type: none"> • grup de femei activ implicate în viața socială a comunității • sindicate active în domeniul sănătății, educației, etc. • documente strategice elaborate aproape în fiecare comună 	
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> • prin creșterea producției locale, creșterea ocupației, creșterea stabilității, • datorită creșterii ratei de ocupare va crește puterea de cumpărare a localnicilor, • există dorința de renovare a școlilor; • există demersuri pentru reabilitarea căminelor culturale; • construcție sală de sport; • politici de stimulare a ocupării posturilor vacante pentru cadrele didactice și a menținerii cadrelor calificate; • Existența unor programe comunitare și naționale de asigurare a accesului la educație pentru populațiile dezavantajate. • crearea unei baze pentru sporturi extreme bazând pe calitățile geografice locale, • implicarea sectorului ONG în furnizarea unor servicii sociale și cursuri de instruire 	<ul style="list-style-type: none"> • rămânerea în urmă a integrării minorităților va diviza societatea locală și va micșora eficacitatea sa, • scăderea gradului de instrucție școlară a populației tinere; • restrângerea/ închiderea activității școlilor generale din satele aparținătoare, cu impact asupra scăderii gradului instrucție școlară în comună. • Lipsa unui teren pentru practicarea diferitelor sporturi.

PARTEA A – III - A: PRIORITĂȚI

Prin consultări între toți partenerii (publici, privați, ONG) din teritoriul respectiv și pe baza analizei diagnostic (prezentarea teritoriului, analiza SWOT) sunt stabilite principalele priorități în legătură cu proiectele de dezvoltare rurală a zonei. În această etapă au fost implicați toți actorii cheie din teritoriu și au fost elaborate mai multe scenarii alternative.

Conform schemei de mai jos (anexa nr. 1) sunt stabilite de asemenea, obiectivele operaționale ce se urmăresc a fi realizate în cadrul fiecărui proiect prioritar stabilit, precum și măsura/măsurile din Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) 2007 – 2013 în care acțiunile proiectului se regăsesc.

Ca principiu de lucru în elaborarea priorităților am analizat măsura în care punctele tari, respectiv oportunitățile evidențiate în fiecare analiză SWOT sectorială pot anula punctele slabe sau amenințările din celelalte analize sectoriale.

Spre exemplu: slaba dezvoltare a sectorului industrial presupune lipsa surselor de poluare, respectiv o oportunitate pentru agricultura ecologică și obținerea produselor agricole cu marca „ECO”

Un proiect poate cuprinde acțiuni care se regăsesc în una sau mai multe măsuri ale PNDR.

Schema de mai jos (anexa nr. 1) reprezintă simbolic circuitul logic al acestui proces. Respectând acest circuit, rezultatele vor fi prezentate sub forma tabelară.

PARTEA A – IV – A: MĂSURA

După ce a fost elaborat planul de dezvoltare locală, care cuprinde prioritățile, obiectivele acestora și măsurile din PNDR și/sau măsuri propuse de Regulamentul (CE) nr. 1698/2005, am făcut o prezentare a fiecărei măsuri în parte care face obiectul unui anumit proiect din cadrul priorităților stabilite.

Se vor prezenta :

- *obiectivele urmărite prin implementarea proiectului și raportul cu strategia de dezvoltare pentru teritoriul delimitat;*

Se va stabili scopul urmărit prin aplicarea măsurii și corelația acestuia cu strategia de dezvoltare stabilită în cadrul teritoriului.

- *descrierea acțiunilor ce vor fi realizate și modul în care acestea satisfac nevoile stabilite în strategia de dezvoltare, precum și modul de acoperire a teritoriului de către acțiunile respective.*
- Se va descrie *sinergia cu alte măsuri.*
- Se va specifica dacă acțiunile specifice pentru o anumită măsură se pot realiza numai în cadrul acelei măsuri sau pentru realizarea (dezvoltarea) lor sunt necesare și acțiuni din alte măsuri.
- *beneficiarii* (tip de beneficiari, numărul acestora etc.).
- Se vor evidenția principalii actori din spațiul rural, respectiv care vor beneficia de pe urma implementării proiectelor respective (tipul și numărul acestora) *tipuri de acțiuni eligibile* (imateriale și materiale).

Aceste acțiuni eligibile trebuie să fie specifice fiecărei măsuri în care acțiunile proiectelor se regăsesc.

- *finanțare.*

Pentru fiecare prioritate stabilită (conform tabelului “finanțare” din anexa nr. 2) se vor specifica valorile absolute (în euro și lei la cursul din ziua depunerii dosarului de candidatură) și relative (%) ale costurilor necesare (contribuția FEADR, publică națională și privată) realizării proiectelor.

Sprijinul nerambursabil va fi acordat pentru implementarea strategiilor de dezvoltare locală.

Proiectele ce vor fi implementate prin axa LEADER vor fi proiecte mici care vor trebui să respecte un plafon de maxim 200.000 euro co-finanțare publică, iar valoarea totală a investiției nu va depăși 400.000 euro. ***Costurile trebuie să fie în acord cu specificul fiecărei măsuri din PNDR în care acțiunile proiectelor se regăsesc.***

Se va ține seama de faptul că ajutorul public (FEADR + contribuția națională) în cadrul fiecărei măsuri este diferit funcție de tipul de beneficiar (public, ONG, privat).

- *indicatori de monitorizare.*

Vor fi stabiliți anumiți indicatori care să scoată în evidență rezultatele așteptate ca urmare a implementării planului de dezvoltare locală stabilit.

Viziunea de viitor este punctul de plecare al oricărei strategii, care ne arată unde vrea să ajungă teritoriul respectiv într-un anumit interval de timp. Astfel viziunea de viitor al GAL Tara Zarandului s-ar putea defini astfel:

Tara Zarandului reușește valorificarea resurselor naturale și ale mediului înconjurător, precum și avantajele așezării geografice și astfel se dezvoltă un mediu economic competitiv toate acestea creând un mediu viabil, locuibil plăcut celor ce trăiesc pe teritoriul GAL.

Prin realizarea analizei de teren, al studiului sociologic al teritoriului GAL, interviuri, chestionare, etc am realizat arboreal problemă și astfel am reușit identificarea problemelor ale căror rezolvare va avea cel mai mare effect asupra dezvoltării teritoriului GAL Zona Tara Zarandului.

Una din problemele de bază cu care se confruntă GAL-ul este că nu există premisele unei dezvoltări durabile, lucru ce se datorează nivelului slab de dezvoltare economică care se datorează următoarelor:

- Sector agricol cu o productivitate scăzută
- Număr redus de investitori, agenți economici
- Salarizare scăzută

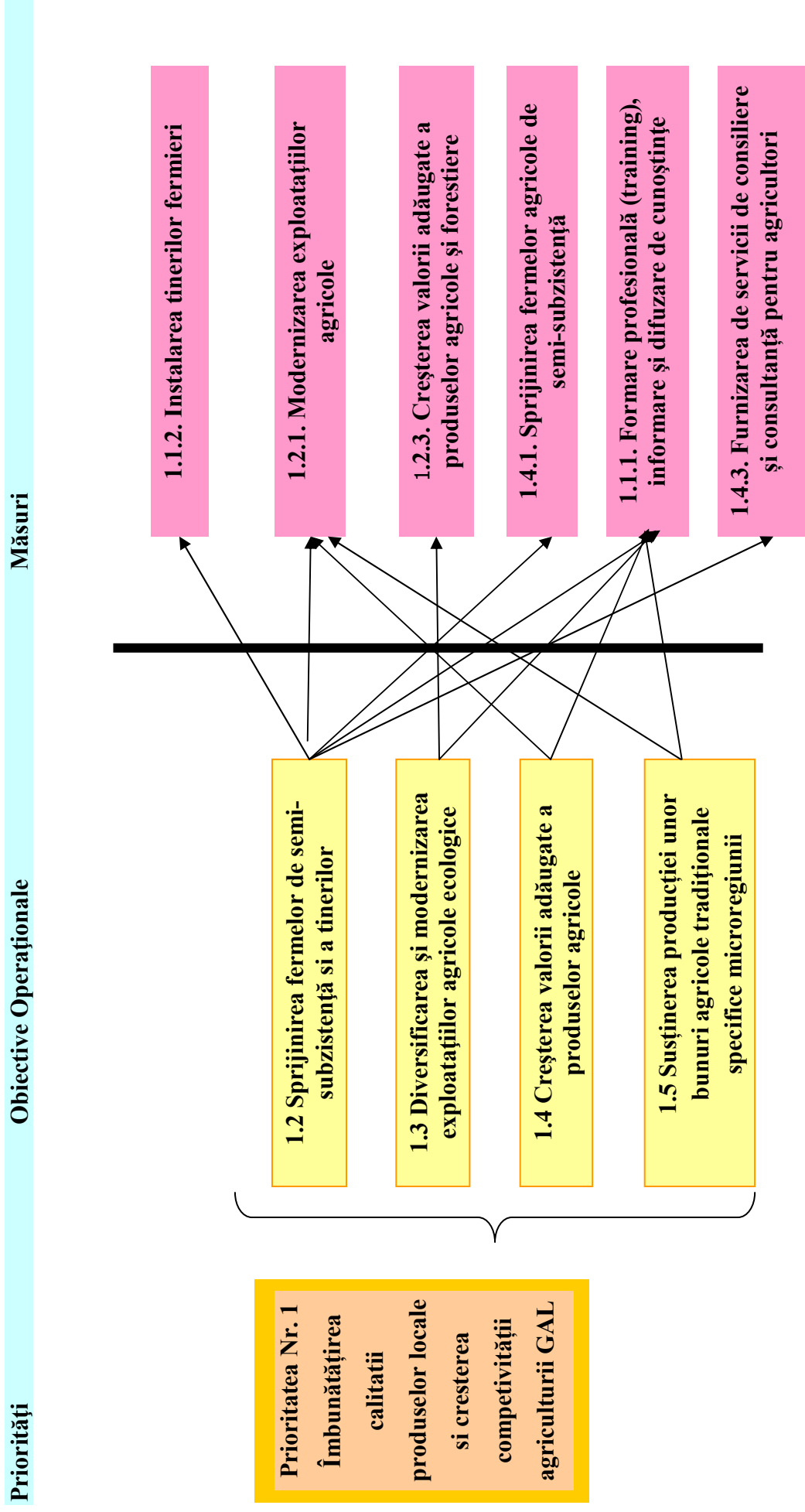
Toate aceste probleme generează emigrarea persoanelor calificate și al celor cu studii superioare, precum și creșterea ratei de sărăcie și astfel intensificarea problemelor sociale.

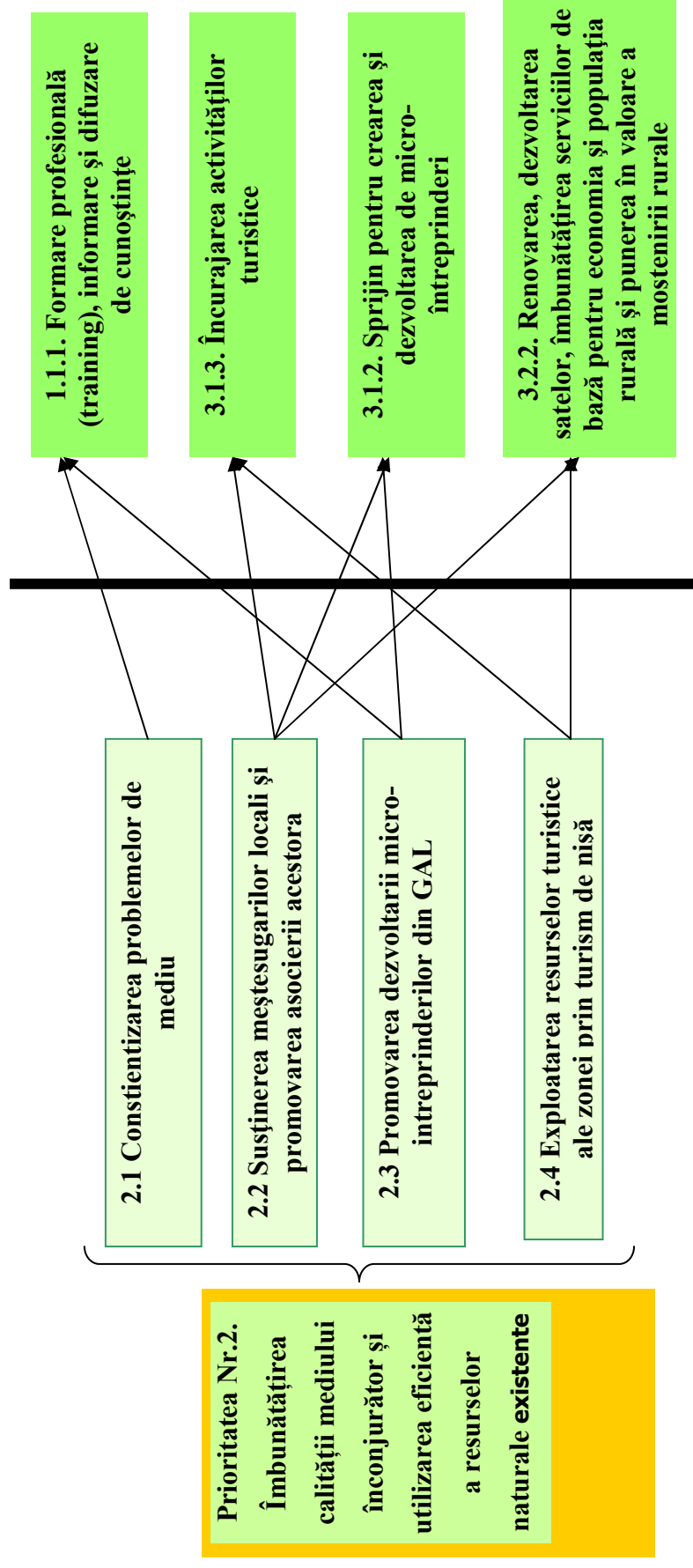
Astfel, putem concluziona că probleme de bază pe care le are GAL Tara Zarandului sunt:

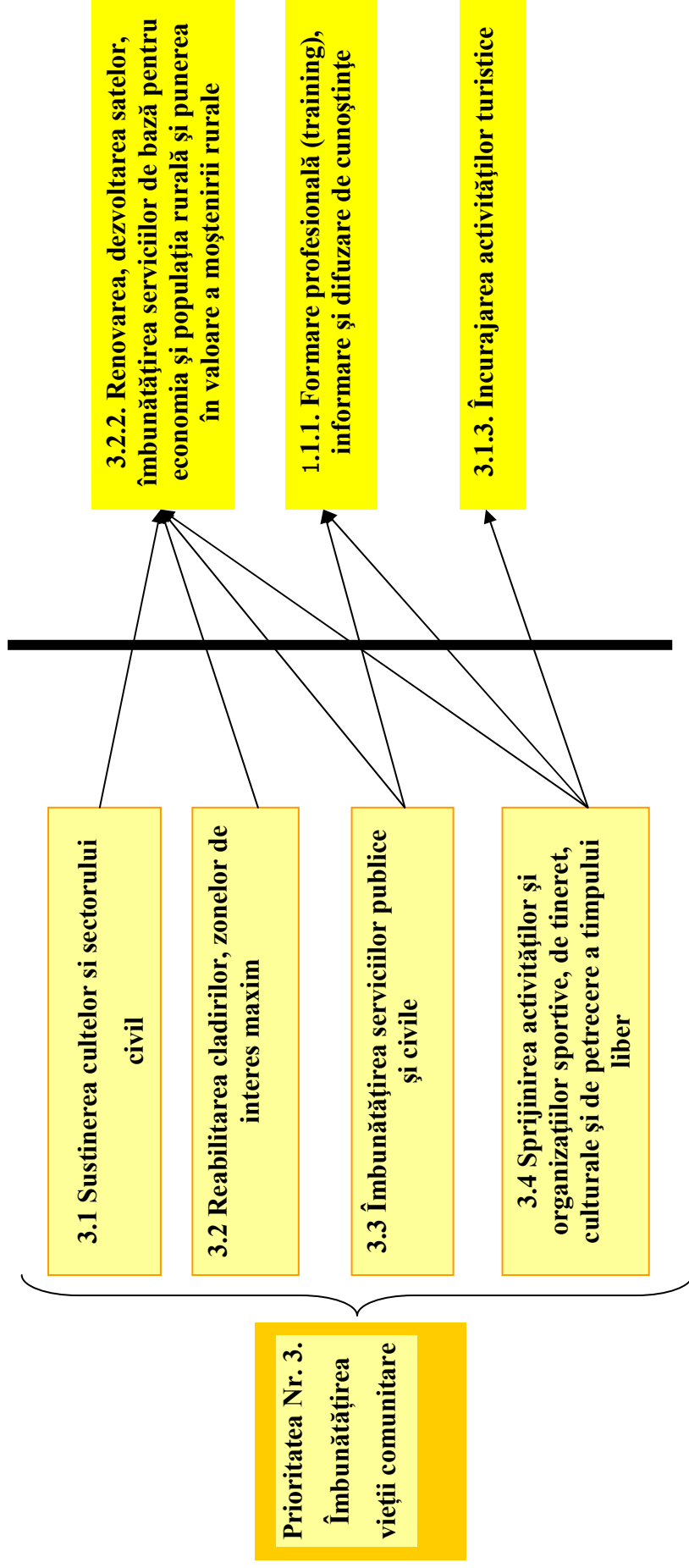
1. Economia locală nedezvoltată
2. Calitatea scăzută a vieții
3. Inactivitate comunitară-lipsă activități socio-culturale, de recreere, etc.

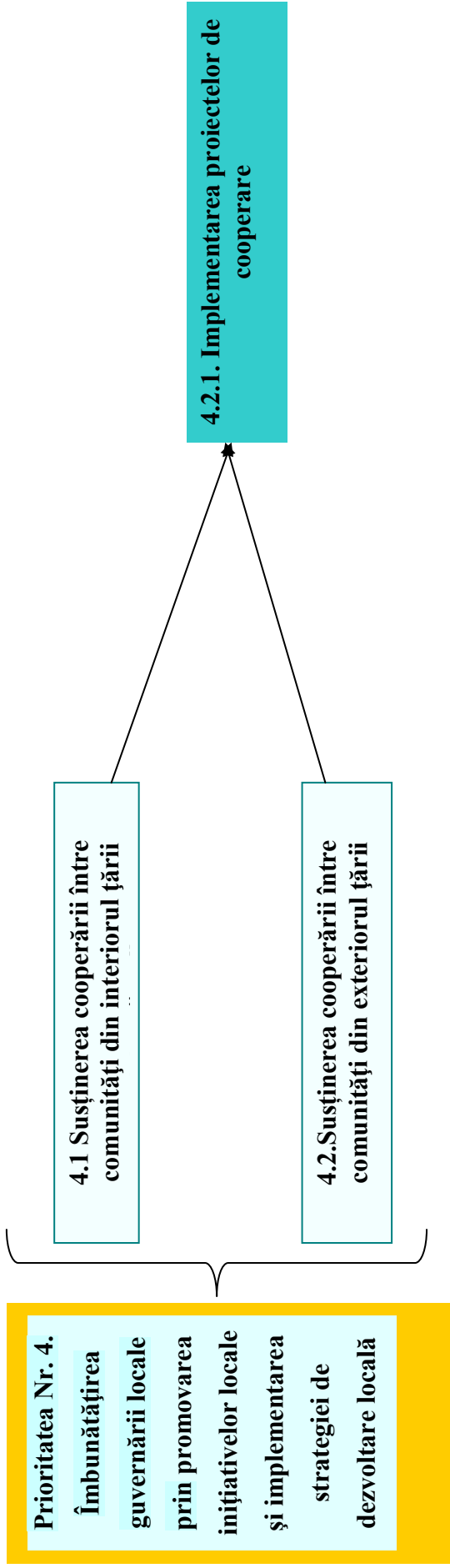
În vederea atingerii obiectivului general stabilit prin prezenta strategie a fost necesar stabilirea unor priorități de dezvoltare. Prioritățile stabilite au la bază situațiile problematice identificate în analiza diagnostic al teritoriului, precum și analiza SWOT realizată.

PRIORITĂȚILE DE DEZVOLTARE ALE GAL TARA ZARANDULUI

Complementaritatea cu alte programe de dezvoltare

Prin prioritățile de dezvoltare a teritoriului GAL Tara Zarandului, Strategia de dezvoltare este complementară cu importante programe de dezvoltare, programe care vor fi accesate de GAL, după dobândirea personalității juridice a asociației:

a) **Programul Operațional Sectorial „Dezvoltarea resurselor umane”** cu următoarele domenii majore de intervenție:

✚ *DMI 5.2 – „Promovarea sustenabilității pe termen lung a zonelor rurale în ceea ce privește dezvoltarea resurselor umane și ocuparea forței de muncă”* pentru următoarele operațiuni orientative:

- Dezvoltarea programelor integrate pentru formare, ocupare și alte măsuri de sprijin pentru populația din zonele rurale;
- Măsuri pentru promovarea mobilității ocupaționale și geografice a forței de muncă din mediul rural, pentru a beneficia de toate oportunitățile de ocupare existente și pentru creșterea coeziunii regionale;
- Măsuri pentru îmbunătățirea mediului înconjurător în zonele rurale și a stării de sănătate a populației din mediul rural, cu scopul de a-i crește motivația, disponibilitatea și oportunitățile de participare pe piața muncii;
- Sprijin pentru membrii de familie aflați în îngrijire, servicii de asistență și alte activități asociate pentru a permite indivizilor să participe pe piața muncii;
- Promovarea programelor care sprijină și încurajează demararea afacerilor în activități non-agricole.

✚ *DMI 6.2. „Îmbunătățirea accesului și a participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii”* pentru următoarele operațiuni orientative:

- Promovarea capacității de a ocupa un loc de muncă și adaptabilității persoanelor slab calificate, persoanelor cu dizabilități și persoanelor supuse riscului de excluziune socială, în entitățile economiei sociale;
- Sprijinirea parteneriatelor între toți actorii relevanți implicați, din comunitate (sindicate, instituții publice, asociații patronale, lucrători, sectorul non-guvernamental, întreprinderi, mediul de afaceri și alte asociații etc.);
- Dezvoltarea instrumentelor și metodelor adecvate pentru furnizarea serviciilor sociale; furnizarea, dezvoltarea și crearea serviciilor flexibile și

alternative pentru îngrijirea copiilor si/sau a altor membri ai familiei aflați în îngrijire pe parcursul zilei;

- Dezvoltarea programelor de formare pentru specialistii implicați în sistemul serviciilor sociale (lucrători sociali, asistenți personali, asistente comunitare, mediatori familiari, mediatori sanitari, asistenți maternali, îngrijitori, personal din instituții rezidențiale).
- Dezvoltarea programelor specifice, inclusiv stimulente pentru angajatori, pentru (re)integrarea pe piața muncii a grupurilor vulnerabile, în special a populației române, persoanelor cu dizabilități și tinerilor peste 18 ani care au părăsit sistemul de stat de protecție a copilului;
- Programe de formare pentru dezvoltarea competențelor și calificărilor de bază pentru grupurile vulnerabile;
- Măsuri de acompaniere în vederea identificării și menținerii unui loc de muncă (sprijin pentru membrii de familie aflați în îngrijire, servicii de asistență și alte activități asociate care permit individului să participe pe piața muncii);

b) Programul operațional sectorial „Creșterea competitivității economice” cu următoarele domenii majore de intervenție:

✚ *DMI 3.2 „Dezvoltarea și creșterea eficienței serviciilor publice electronice”* cu următorul obiectiv specific

- Crearea și serviciile administrative prin mijloace electronice

✚ *DMI 4.2: „Valorificarea resurselor regenerabile de energie pentru producerea energiei verzi”* Operațiunea 4.2: *“Sprijinirea investițiilor în modernizarea și realizarea de noi capacități de producere a energiei electrice și termice, prin valorificarea resurselor energetice regenerabile: a biomasei, a resurselor hidroenergetice (în unități cu putere instalată mai mică sau egală cu 10MW), solare, eoliene, a biocombustibilului, a resurselor geotermale și a altor resurse regenerabile de energie”* cu următorul obiectiv specific pentru care sunt eligibile autoritățile publice locale:

- independența energetică (iluminat, încălzire) a infrastructurii publice (drumuri și alte spații publice, clădiri)

c) **Programul Operațional „Dezvoltarea capacității administrative”**

✚ **Axa prioritară 1: Îmbunătățiri de structură și proces ale managementului ciclului de politici publice** cu următoarele operațiuni orientative:

- stabilirea și operaționalizarea unor structuri noi, cum ar fi: centrul pentru reforma managementului public, asociațiile de dezvoltare inter-comunitare, un corp de administratori publici profesioniști în administrația locală etc.
- Module de pregătire în domenii ca achizițiile publice, ECDL, limbi străine, dezvoltarea de proiecte, licitarea și managementul proiectelor, etc.

✚ **Axa prioritară 2: Îmbunătățirea calității și eficienței furnizării serviciilor publice, cu accentul pus pe procesul de descentralizare** cu următoarele operațiuni orientative:

- Elaborarea unor proceduri de cooperare între administrația centrală și locală, și între autoritățile locale și școli / spitale / servicii de asistență socială descentralizate sau alte structuri implicate în procesul de descentralizare;
- Training pentru funcționarii publici din administrația publică locală, mai ales din sectorul de educație (inclusiv pentru reprezentanții autorităților locale în consiliile de administrație ale școlilor) și din sectorul de sănătate pentru a implementa eficient noile servicii descentralizate;
- Sprijin pentru evaluarea fazelor pilot ale procesului de descentralizare în învățământul pre-universitar și implementarea recomandărilor evaluărilor;
- Optimizarea structurilor pentru noile servicii descentralizate /deconcentrate din cele trei sectoare prioritare;
- Elaborarea de studii / strategii pentru a sprijini inițiativele de descentralizare.

d) **Programul National de Dezvoltare (PNDR)** – parte din măsurile de finanțare propuse prin Strategie sunt incluse in PNDR;

e) **Programul Operațional Regional**, în privința modernizării infrastructurii rutiere de interes județean din microregiuner, corelat cu prioritățile de dezvoltare din Programul de dezvoltare al județului, program al Consiliului Județean Hunedoara

f) **Planurile locale de dezvoltare al localităților partenere** (fiecare localitate parteneră are un plan propriu de dezvoltare locală elaborate în perioada 2007-2009 și aprobate de consiliile locale)

Considerăm că măsurile de finanțare propuse prin Planul de Dezvoltare susțin dezvoltarea socio-economică a teritoriului prin încurajarea competitivității micro-intreprinderilor, precum și creșterea atractivității și dezvoltării culturale a teritoriului prin promovarea identității și patrimoniului cultural existent în cele 13 localități partenere. Astfel aceasta se suprapune obiectivelor Planului de Dezvoltare Regională.

Măsura 1.1.2. Instalarea tinerilor fermieri

Obiectivul și raportul cu strategia de dezvoltare – miza intervenției :

Ne propunem îmbunătățirea și creșterea competitivității sectorului agricol prin promovarea tinerilor fermieri și sprijinirea procesului de modernizare și conformitate cu cerințele pentru protecția mediului, igiena și bunăstarea animalelor, siguranța la locul de muncă.

Îmbunătățirea managementului exploatațiilor agricole prin sprijinirea tinerilor fermieri, fără creșterea populației active ocupate în agricultură.

Descrierea intervenției – domeniul de acoperire al măsurii :

Din analiza teritoriului și din dezbaterile publice a rezultat un deficit de specialiști tineri în agricultură. Această măsură abordează dezvoltarea agriculturii din prisma creșterii nivelului de cunoștințe și competențe în rândul lucrătorilor din exploatații agricole. În cadrul măsurii se vizează sprijinirea tinerilor fermieri implicate în activitățile agricole.

Oferirea unui sprijin către tineri agricultori care încep pentru prima oară o activitate agricolă ca sefi de exploatații și încurajarea tinerilor fermieri de a realiza investiții.

Sprijinul acordat în cadrul măsurii, are ca scop:

- a) Îmbunătățirea managementului exploatației agricole;
- b) Îmbunătățirea performanțelor generale ale exploatației agricole;
- c) Adaptarea producției la cerințele pieței;

Beneficiari :

- Persoane fizice, Persoane fizice autorizate
- Au vârsta sub 40 de ani sunt instalați în exploatațiile agricole, ca și conducători ai exploatației;
- Dețin sau se angajează să dobândească competente și calificări profesionale în raport cu activitatea pe care urmează să o desfășoare.
- Prezintă un Plan de afaceri pentru dezvoltarea activităților agricole din cadrul exploatației,
- Sunt membri ai familiei de fermier, care au lucrat mai mult de 50% din timpul lor de lucru în cadrul fermei (nu neapărat în ferma familiei de fermier) cu cel puțin 12 luni înainte instalării sale pe cont propriu.

Precizări privind acțiunile eligibile :

Pentru acordarea sprijinului prin această măsură Planul de afaceri trebuie să cuprindă:

- O scurtă descriere a situației curente;
- Obiectivele restructurării;
- Detalierea investițiilor necesare pentru atingerea obiectivelor, inclusiv date tehnice, parte desenată, dovada că a făcut demersurile pentru a obține toate avizele și autorizațiile, în conformitate cu legislația în vigoare;
- Schimbările de management solicitate;
- Pregătirea profesională solicitată;
- Tipul și cantitatea produselor obținute în timpul și după restructurare, inclusiv oportunitățile de piață;
- Demonstrarea viitoarei viabilități economice: costuri, venituri și cheltuieli realizate;
- Elemente referitoare la mediu;
- Evaluarea principalelor riscuri;
- Graficul de timp pentru restructurare, inclusiv obiective și etape.

Criterii de selecție:

- Va folosi surse de energie alternative;
- Promovează produsele locale, produce soiuri locale (căpșuni, cartofi, legume, fructe)
- Integrează probleme de mediu sau respectă condițiile pentru obținerea produselor ecologice

Indicatori:

Tipul de indicator	Indicator	Ținta 2007 -2013
Realizare	Numărul total de tineri fermieri sprijiniți	4
	<ul style="list-style-type: none"> • din care femei • din care bărbați	3 1
	Volumul total al investițiilor (Euro)	80.000 EUR
Impact	Creșterea economică (mil. Euro)	6%

Finanțare :

- Ajutorul public (FEADR + contribuție publică națională) : 100%

Nr. de proiecte prevăzute	Cost total mediu	Estimarea costului total pe măsură	Contribuția FEADR – măsură	Contribuția publică națională	Contribuția privată
4	20.000	80.000 €	54.000 €	16.000 €	0 €

Măsura 1.2.1. Modernizarea exploatațiilor agricole

Obiectivul și raportul cu strategia de dezvoltare – miza intervenției :

Ne propunem creșterea competitivității sectorului agricol printr-o utilizare mai bună a resurselor umane și a factorilor de producție, cât și promovarea investițiilor în exploatațiile agricole din sectorul vegetal și de creștere a animalelor pentru realizarea de construcții noi și/sau modernizarea construcțiilor agricole existente din cadrul acestora și a utilităților aferente, achiziționarea de mașini și utilaje noi, înființarea de plantații etc.

- Introducerea și dezvoltarea de tehnologii și procedee noi, diversificarea producției, ajustarea profilului, nivelului și calității producției la cerințele pieței, inclusiv a celei ecologice, precum și producerea și utilizarea energiei din surse regenerabile;
- Adaptarea exploatațiilor la standardele comunitare;
- Creșterea veniturilor exploatațiilor agricole sprijinite;

Descrierea intervenției – domeniul de acoperire al măsurii :

Vor fi sprijinite investițiile orientate spre dotarea cu utilaje și echipamente performante, precum și investițiile privind adaptarea construcțiilor agricole pentru respectarea standardelor comunitare și creșterea competitivității exploatațiilor agricole.

Scopul sprijinului acordat prin măsură, cuprinde:

- a) Îmbunătățirea performanțelor generale ale exploatațiilor agricole;
- b) Respectarea standardelor comunitare aplicabile tipurilor de investiții prevăzute la capitolul “Tipuri de investiții”;
- c) Creșterea calității produselor obținute și diversificarea producției agricole;
- d) Promovarea producerii și utilizării durabile de energie, inclusiv energie din surse regenerabile în cadrul fermei;
- e) Înființarea de culturi de specii forestiere cu ciclul de producție scurt (până la 5 ani) și regenerare pe cale vegetativă (lastari, drajoni etc.), cum ar fi culturile de plopi, salcii, salcâmi etc., în scopul producerii de energie regenerabilă;
- f) Creșterea competitivității produselor agricole prin promovarea procesării inclusiv a produselor tradiționale la nivelul fermei și comercializarea directă a acestora.

Beneficiari :

- Persoane fizice, Persoane fizice autorizate
- Întreprinderi individuale, familiale, Asociații familiale
- Societate agricolă, Societate cooperativă agricolă
- Grup de producători

Precizări privind acțiunile eligibile :

Următoarele costuri sunt eligibile pentru ajutor financiar:

- Construirea și/sau modernizarea clădirilor utilizate pentru producția agricolă la nivel de fermă, incluzând investițiile pentru respectarea standardelor comunitare și pe cele pentru protecția mediului și depozitarea îngrășămintelor;
- Construirea și/sau modernizarea infrastructurii rutiere interne sau de acces din domeniul agricol, inclusiv utilități și racorduri identificate ca necesare prin studiul de fezabilitate sau memoriul justificativ;
- Construirea și/sau modernizarea fermelor de taurine pentru producția de lapte, ca de exemplu: echipamente pentru producerea de furaje, instalații de muls, linii tehnologice de prelucrare și ambalare a produselor, dotări tehnice în scopul asigurării controlului calității la nivel de fermă, etc.;
- Construirea și/sau modernizarea serelor, inclusiv a centralelor termice și instalațiilor de irigații, asigurarea utilităților în vederea respectării condițiilor de mediu;
- Achiziționarea în leasing de tractoare noi, combine de recoltat, mașini, utilaje, instalații, echipamente și accesorii, echipamente și software specializate, identificate ca necesare prin studiul de fezabilitate sau memoriul justificativ;
- Achiziționarea în leasing de noi mijloace de transport specializate, necesare activității de producție, identificate ca necesare prin studiul de fezabilitate sau memoriul justificativ;
- Înlocuirea plantațiilor viticole din soiuri nobile ajunse la sfârșitul ciclului biologic de producție (minim 40 ani) și care nu sunt incluse în sistemul de restructurare/reconversie al plantațiilor de vita-de-vie sprijinit prin FEAGA în cadrul OCP vin și înființarea plantațiilor pentru struguri de masă;
- Înființarea plantațiilor de pomi, arbuști fructiferi și căpșuni;
- Înființarea pepinierelor de viță de vie, pomi fructiferi și arbusti, alți arbori;
- Investiții pentru producerea și utilizarea energiei din surse regenerabile în cadrul fermei;
- Investiții pentru înființarea de culturi de specii forestiere cu ciclu de producție scurt și regenerare pe cale vegetativă, în scopul producerii de energie regenerabilă;
- Investiții în apicultură, cu excepția celor realizate prin Programul Național Apicol;
- Investiții pentru procesarea produselor agricole la nivelul fermei, cuprinzând echipamente pentru vânzarea acestora, inclusiv depozitare, răcire etc.;
- Costurile generale ale proiectului
- Investiții necesare adaptării exploatațiilor pentru agricultura ecologică;
- Investițiile necesare realizării conformității cu standardele comunitare.

Criteria de selecție:

- Surse de energie alternative
- Produse locale, produce soiuri locale, **crește rase specifice** (vezi mai jos)
- Integrează probleme de mediu
- Crează noi locuri de muncă
- Angajează persoane din teritoriu

Camera Agricolă a județului Hunedoara „printre obiectivele sale specifice „in cadrul unor parteneriate locale din GAL-ul “Tara Zarandului”, venind in sprijinul fermierilor, crescatori de animale, isi manifesta interesul pentru promovarea și revigorarea rasei de bovine „specifice zonei de interes, Pinzgau de Transilvania.

Formata prin ”absorbția” raselor locale, Sure, de către bovinele provenite din rasa Pinzgau de Austria, după anii 1850, aceste bovine sunt cuprinse într-un areal restrâns „in partea de sud a Transilvaniei (jud. Hunedoara – zona Brad, Vata de Jos, Tomesti, Ribita) și in Mții Apuseni (zona Campeni).

Deși numărul acestor animale nu este prea mare, din acest punct de vedere nereprezentat o valoare economică deosebită, totuși rasa Pinzgau prezintă importanța „prin faptul că se poate crește la altitudini la care alte rase sigur nu rezistă, valorificând cu mare eficiență resursele furajere existente in zona.

In același timp, **această rasă reprezintă o mare bogăție, având un fond genetic valoros**: sunt animale rezistente la boli, la condiții vitrege de climă. **Este sigur că această rasă trebuie păstrată cu grijă**. Așa, cum descriu in lucrarea lor specialiștii de renume: dr.ing. Stelian Dinescu și dr. Anne-Marie Tontsch. „**trebuie întreprinse măsuri pentru menținerea rasei in actualul ei areal**, cat și pentru ameliorarea efectivului inca existent”.

In Uniunea europeană, de altfel, se promovează cu sprijin oficial rasele locale sau zonale periclitate.

Taurinele de rasa Pinzgau au aptitudini mixte „nefiind specializate. Producția de lapte variază între 2500-2700 l/vacă până la 3000-3200 l/vacă „in funcție de zonă, iar in ferme specializate, in condițiile unei îngrijiri și furajari deosebite, se pot atinge performanțe de 4500-5000 l/vacă, cu un procent de grăsime de 3,8-3,9%.

De asemenea „aceste animale valorifică bine pășunile din zonă, putând fi duse la pasunat 80-90 de zile/an, iar animalele îngrășate intensiv, deși rasa este tardivă, pot ajunge la 360-380 kg/cap in 18 luni, randamentul in carne fiind de 52-54 %.

Tocmai aceste caracteristici ale rasei Pinzgau de Transilvania, precum și faptul că in arealul lor tradițional crescătorii de animale mai păstrează exemplare reprezentative ale rasei „ne

determina sa indreptam interesul și altor fermieri din zona, catre mentinerea și promovarea taurinelor prin care se poate restabili o activitate economica renumita in Tara Zarandului.

Indicatori

Tipul de indicator	Indicator	Ținta 2007 -2013
Realizare	Numărul total de exploatații care primesc sprijin pentru investiții	3
	Număr de exploatații de semi-subzistența sprijinite	1
	Număr de exploatații sprijinite aparținând membrilor formelor asociative	1
	Volumul total al investițiilor (Euro) Împartit în funcție de: <ul style="list-style-type: none"> • tip de investiție (investiții în îmbunătățirea terenurilor, investiții în clădiri, în utilaje, alte investiții) • tip de sector agricol, în conformitate cu Decizia (CE) nr. 369/2003*) 	90.000EUR

Finanțare :

- Ajutorul public (FEADR + contribuție publică națională) : 40 %

Nr. de proiecte prevăzute	Cost total mediu	Estimarea costului total pe măsură	Contribuția FEADR – măsură	Contribuția publică națională	Contribuția privată
Procesarea produselor tradiționale și modernizarea exploatațiilor agricole 3	30000	90.000 €	28800 €	7200 €	54.000€

Măsura 1.4.1. Sprijinirea fermelor agricole de semi-subzistență

Obiectivul și raportul cu strategia de dezvoltare – miza intervenției :

Obiectivul acestei măsuri este creșterea competitivității exploatațiilor agricole în curs de restructurare pentru facilitarea rezolvării problemelor legate de tranziție, având în vedere faptul că sectorul agricol și economia rurală sunt expuse presiunii concurențiale a pieței unice.

Descrierea intervenției – domeniul de acoperire al măsurii :

Din analiza teritoriului și din dezbaterile publice a rezultat un deficit sprijin în ceea ce privește agricultura practică la scară mică. Această măsură abordează dezvoltarea agriculturii din prisma asigurării, sprijinirii veniturilor necesare în perioada de restructurare a fermelor de semisubzistentă pentru mai bună utilizare a resurselor umane și a factorilor de producție, prin:

- stimularea spiritului antreprenorial;
- diversificarea activităților și veniturilor

În fermele de semi-subzistență fermierii desfășoară diverse activități agricole de cultivare a plantelor și de creștere a animalelor, bazate pe tradiții specifice satului românesc. Aceste ferme se caracterizează printr-o structură de producție foarte diversificată, determinată de necesitățile gospodăriei, precum și printr-o dotare tehnică redusă și necorespunzătoare, ceea ce împiedică creșterea productivității și obținerea unui surplus de produse destinate vânzării. Orientarea acestor ferme către piața necesită schimbarea sistemului de producție și implicit cheltuieli financiare suplimentare, pe care fermierii nu și le pot permite.

Sprijinul acordat prin această măsură are scopul de a asigura veniturile necesare în perioada de restructurare și transformarea fermelor de semi-subzistență în exploatații orientate către piața, prin utilizarea durabilă a factorilor de producție, îmbunătățirea managementului prin diversificarea producției agricole, precum și introducerea de tehnologii performante adaptate condițiilor locale. Ca urmare, implementarea măsurii va conduce la creșterea veniturilor acestor ferme concomitent cu scăderea costurilor de producție.

Sprijinul acordat pentru restructurarea fermelor de semi-subzistență este un instrument menit să determine, în principal, o îmbunătățire a managementului însoțită de transformarea acestora în exploatații familiale comerciale, capabile să identifice noi oportunități de valorificare a producției.

Beneficiari :

- Persoane fizice și persoane fizice autorizate în vârstă de până la 62 de ani, care prezintă un Plan de afaceri pentru restructurarea exploatației agricole.

- Persoanele fizice neautorizate încă vor fi acceptate ca beneficiari potențiali dacă se angajează să se autorizeze până la data încheierii contractului de finanțare.

Pentru a beneficia de această măsură fermele de semi-subsistență va trebui să:

- să facă parte dintr-o formă asociativă recunoscută conform legislației naționale în vigoare (de exemplu: grup de producători, cooperativa etc.);
- să aparțină tinerilor fermieri;
- să realizeze o investiție, în special o investiție pentru îndeplinirea conformității cu standardele comunitare.

Precizări privind acțiunile eligibile :

- Înființarea pepinierelor de viță de vie, pomi fructiferi și arbuști, alți arbori;
- Investiții pentru producerea și utilizarea durabilă a energiei din surse regenerabile în cadrul fermei;
- Investiții în apicultură, cu excepția celor realizate prin Programul Național Apicol;
- Investiții pentru procesarea produselor agricole la nivelul fermei,
- Costurile generale ale proiectului
- Investiții necesare adaptării exploatațiilor pentru agricultura ecologică;
- Investițiile necesare realizării conformității cu standardele comunitare.

Criterii de selecție:

- Va folosi surse de energie alternative
- Promovează produsele locale, produce soiuri locale
- Integrează probleme de mediu
- Majoritatea producției va fi în domeniul legumelor, fructelor etc.
- Deschis la diseminare, prezentarea proiectului tuturor celor interesați

Finanțare :

- Ajutorul public (FEADR + contribuție publică națională) : 100 %

Nr. de proiecte prevăzute	Cost total mediu	Estimarea costului total pe măsură	Contribuția FEADR – măsură	Contribuția publică națională	Contribuția privată
3	4500	13.500 €	10800 €	2700 €	0 €

Măsura 3.1.2. Sprijin pentru crearea și dezvoltarea de micro-întreprinderi

Obiectivul și raportul cu strategia de dezvoltare – miza intervenției :

Ne propunem dezvoltarea durabilă a economiei rurale prin încurajarea activităților non-agricole, în scopul creșterii numărului de locuri de muncă și a veniturilor adiționale.

Descrierea intervenției – domeniul de acoperire al măsurii :

Scopul acestei măsuri este:

- Crearea de micro-întreprinderi precum și dezvoltarea celor existente în sectorul non-agricol, în spațiul rural;
- Încurajarea inițiativelor de afaceri promovate, în special de către tineri și femei;
- Încurajarea activităților meșteșugărești și a altor activități tradiționale;
- Reducerea gradului de dependență față de agricultură.

Acțiunile prevăd:

- I. Investiții în activități non-agricole
- II. Investiții pentru dezvoltarea activităților meșteșugărești
- III. Servicii pentru populația rurală
- IV. Investiții în producerea de energie regenerabilă

Beneficiari :

- Micro-întreprinderile
- Persoane fizice (care se angajează să se autorizeze minim PFA)

Precizări privind acțiunile eligibile :

Se vor sprijini operațiuni legate de:

- Investiții corporale (construcția, modernizarea, extinderea clădirilor în scop productiv; dotarea aferentă cu echipamente, utilaje etc., inclusiv achiziționarea în leasing a acestora);
- Investiții necorporale (software, patente, licențe etc.), inclusiv achiziționarea în leasing a acestora.

Criteria de selecție:

- Crearea unor noi locuri de muncă
- Angajarea persoanelor din teritoriu
- Surse de energie regenerabile
- Integrează probleme de mediu
- Proiecte integrate
- Numărul persoanelor beneficiare
- Promovează specificul local, tradițional
- Deschis la diseminare, prezentarea proiectului tuturor celor cei interesați

Finanțare :

- Ajutorul public (FEADR + contribuție publică națională) :65%

Nr. de proiecte prevăzute	Cost total mediu	Estimarea costului total pe măsură	Contribuția FEADR – măsură	Contribuția publică națională	Contribuția privată
Crearea/dezvoltarea de micro întreprinderi- 10	50.000	500.000 €	260000 €	65000 €	175000€
		100%	45%	20%	35%

Măsura 3.1.3. Încurajarea activităților turistice

Obiectivul și raportul cu strategia de dezvoltare – miza intervenției :

Obiectivul acestei măsuri este dezvoltarea activităților turistice în zonele rurale care să contribuie la creșterea numărului de locuri de muncă și a veniturilor alternative, precum și la creșterea atractivității spațiului rural.

Descrierea intervenției – domeniul de acoperire al măsurii :

Peisajul natural, specific a teritoriului, oferă posibilități excelente pentru practicarea turismului rural, aspect ce permite recreerea în decorul mediului rural, experimentarea unor activități inedite, participarea la diverse evenimente reprezentative sau vizitarea unor puncte de atracție care nu sunt disponibile în zonele urbane.

Scopul acestei măsuri este:

- Creșterea și îmbunătățirea structurilor de primire turistice la scară mică;
- Dezvoltarea sistemelor de informare și promovare turistică;
- Crearea facilităților recreaționale în vederea asigurării accesului la zonele naturale de interes turistic.

Beneficiari :

- Persoane fizice (neînregistrate ca agenți economici) - care se vor angaja ca până la data semnării contractului de finanțare să se autorizeze cu un statut minim de persoană fizică autorizată și să funcționeze ca micro-întreprindere;
- Comunele
- ONG-uri

Precizări privind acțiunile eligibile :

- Îmbunătățirea infrastructurii fizice de baza în spațiul rural;
- Îmbunătățirea accesului la serviciile publice de baza pentru populația rurală;
- Creșterea numărului de sate renovate;
- Creșterea numărului de obiective de patrimoniu din spațiul rural sprijinite.

Criterii de selecție:

- Crearea unor noi locuri de muncă
- Angajarea persoanelor din teritoriu
- Surse de energie regenerabile
- Integrează probleme de mediu
- Proiecte integrate
- Numărul persoanelor beneficiare
- Promovează specificul local, tradițional
- Proiecte realizate în parteneriat

Finanțare :

- Ajutorul public (FEADR + contribuție publică națională) : 70 %

Nr. de proiecte prevăzute	Cost total mediu	Estimarea costului total pe măsură	Contribuția FEADR – măsură	Contribuția publică națională	Contribuția privată
10	80.000€	800.000 €	448.000 €	112.000€	240.000 €

Măsura 3.2.2. Renovarea, dezvoltarea satelor, îmbunătățirea serviciilor de baza pentru economia și populația rurală și punerea în valoare a moștenirii rurale

Obiectivul și raportul cu strategia de dezvoltare – miza intervenției :

Ne propunem îmbunătățirea condițiilor de viață pentru populație, asigurarea accesului la serviciile de bază și protejarea moștenirii culturale și naturale din spațiul rural în vederea realizării unei dezvoltări durabile.

Descrierea intervenției – domeniul de acoperire al măsurii :

Din analiza teritoriului și dezbateri publice a rezultat un deficit în cea ce privește dezvoltarea serviciilor de bază în localitățile din teritoriu.

Sprijinul pentru aceasta măsură vizează investiții în spațiul rural pentru

- Crearea și modernizarea infrastructurii fizice de bază;
- Crearea și dezvoltarea serviciilor publice de bază pentru populația rurală;
- Protejarea patrimoniului cultural de interes local și natural din spațiul rural.

Beneficiari :

- Autoritățile publice și asociațiile acestora
- Persoane fizice și juridice care dețin în proprietate sau adminstrează obiectivele de patrimoniu cultural sau natural
- Microîntreprinderi
- ONG-uri
- Așezăminte culturale și instituții de cult

Precizări privind acțiunile eligibile :

- Înființarea, amenajarea spațiilor publice de recreere pentru populația rurală (parcuri, spații de joacă pentru copii, terenuri de sport, piste de biciclete);
- Renovarea clădirilor publice (ex.primării) și amenajări de parcări, piețe, spații pentru organizarea de târguri etc);
- Investiții în sisteme de producere și furnizare de energie din surse regenerabile (în situația în care este vorba de clădiri publice);
- Prima înființare și dotarea infrastructurii aferente serviciilor sociale precum centrele de îngrijire copii, bătrâni și persoane cu nevoi speciale;

- Investiții în construcția de grădinițe noi pentru copii, inclusiv dotarea acestora;
- Achiziționarea de microbuze care să asigure transportul public pentru comunitatea locală în zonele unde o astfel de investiție nu este atractivă pentru companiile private dar care este indispensabilă pentru comunitate și vine în sprijinul rezolvării unei importante nevoi sociale inclusiv construirea de stații de autobuz;
- Achiziționarea de utilaje și echipamente pentru serviciile publice (de dezapezire, întreținere spații verzi etc.) dacă fac parte din investiția inițială pentru înființarea serviciului;
- Investiții de renovare, modernizarea și dotarea aferentă a așezămintelor culturale, etc

Criterii de selecție:

- Va folosi surse de energie alternative
- Integrează probleme de mediu
- Proiecte integrate
- Proiecte realizate în parteneriat

Finanțare :

- Ajutorul public (FEADR + contribuție publică națională) :100%

Nr. de proiecte prevăzute	Cost total mediu	Estimarea costului total pe măsură	Contribuția FEADR – măsură	Contribuția publică națională	Contribuția privată
13	90.000	1170000€	936000 €	234000 €	0 €

Măsura 4.2.1. Implementarea proiectelor de cooperare

Obiectivul și raportul cu strategia de dezvoltare – miza intervenției :

Participarea Grupurilor de Acțiune Locala la proiecte de cooperare

Descrierea intervenției – domeniul de acoperire al măsurii :

Cooperarea reprezintă lucrul în comun pentru atingerea unor scopuri comune.

În cadrul axei LEADER, cooperarea reprezintă o modalitate de a extinde experiențele locale pentru îmbunătățirea strategiilor locale, un mod de a avea acces la informații și idei noi, de a face schimb de experiență și de a învăța din experiența altor regiuni sau țări, pentru a stimula și sprijini inovația, pentru dobândire de competențe și îmbunătățirea lor.

Prin intermediul acestei măsuri se vor finanța proiecte de cooperare transnațională (între România și alte state membre sau nu) și inter-teritorială (în cadrul României) între GAL-uri și alte grupuri/parteneriate, care funcționează după principiul LEADER, parteneriate public-private selectate în cadrul Axei 3, conform art.59 e) din Regulamentul (CE) nr.1698/2005 sau oricăror alte grupuri rurale organizate după metoda LEADER (grupuri locale care să aiba un rol activ în dezvoltarea rurală, să fie organizate pe baza parteneriatului actorilor locali, grupuri de inițiativă locală, micro-regiuni și alte parteneriate de tip LEADER, grupuri finanțate prin Axa 4 din FEP) și recunoscute de statul membru.

Beneficiari :

Beneficiari

- Autoritățile publice și asociațiile acestora
- Persoane fizice și juridice care dețin în proprietate sau administrează obiectivele de patrimoniu cultural sau natural
- Microîntreprinderi
- ONG-uri
- Așezăminte culturale și instituții de cult

Precizări privind acțiunile eligibile :

- Cheltuieli pentru pregătirea proiectelor de cooperare – organizare misiuni tehnice, întâlniri,
- Seminarii, activități de traducere și interpretare, multiplicare documente,
- Cheltuieli de investiții pentru implementarea proiectelor comune

- Cheltuieli pentru proiecte comune de instruire

Criterii de selecție:

- Proiecte integrate

- Promovează specificul local, tradițional

Finanțare :

- Ajutorul public (FEADR + contribuție publică națională) :100%

Nr. de proiecte prevăzute	Cost total mediu	Estimarea costului total pe măsură	Contribuția FEADR – măsură	Contribuția publică națională	Contribuția privată
2	30.000	60.000 €	48.000 €	12.000 €	0 €

Anexa nr. 3 - Planul de finanțare

Numele teritoriului : **GAL TARA ZARANDULUI**

Data întocmirii planului : 15.11.2010

Sume în €

Denumirea măsurii	Ponderea măsurii în planul de finanțare		Cost total		Contribuții publice		Contribuții naționale		Contribuții private	
	% din costul total	% de contribuție FEADR	Suma	%	FEADER		Suma	%	Suma	%
					Suma	%				
2.Măsura 1.1.2.	2%	77%	70,000 €	100%	54,000 €	77%	16,000 €	23%	0 €	0%
3.Măsura 1.2.1	3%	32%	90,000 €	100%	28,800 €	32%	7,200 €	8%	54,000 €	60%
5.Măsura 1.4.1.	0%	80%	13,500 €	100%	10,800 €	80%	2,700 €	20%	0 €	0%
7.Măsura 3.1.2.	15%	52%	500,000 €	100%	260,000 €	52%	65,000 €	13%	175,000 €	35%
8.Măsura 3.1.3.	24%	56%	800,000 €	100%	448,000 €	56%	112,000 €	14%	240,000 €	30%
9.Măsura 3.2.2.	35%	80%	1,170,000 €	100%	936,000 €	80%	234,000 €	20%	0 €	0%
10.Măsura 4.2.1.	8%	19%	254,370 €	100%	48,000 €	19%	12,000 €	5%	194,370 €	76%
Asistență tehnică (4.1 Funcționarea GAL-ului)	13%	80%	446,900 €	100%	357,520 €	80%	89,380 €	20%	0 €	0%
TOTAL	100%	64%	3,344,770 €	100%	2,143,120 €	64%	538,280 €	16%	663,370 €	20%

III. REALIZAREA PARTENERIATULUI ȘI FUNCȚIONAREA GAL-ULUI

PARTEA A – V – A: PARTENERIATUL

III.1 Prezentarea procesului de elaborare a Planului de dezvoltare Locală (parteneriatul care realizează Planul de Dezvoltare Locală)

Planul de dezvoltare a fost realizat prin implicarea unui număr mare de persoane:

- **Aproximativ 30 de inițiatori**-membrii fondatori al GAL-ului (reprezentanți ai persoanelor juridice, ONG-urilor, autorităților publice, bisericilor, persoane fizice, etc)
- **aproximativ 1200 de locuitori** ai localităților GAL-ului (360 de persoane au completat chestionarele tipărite, peste 140 de persoane au completat fișe de proiect-idei de proiecte în cadrul întâlnirilor de planificare strategică
- **4 experți locali și o echipă de experți** s-a implicat în perioada 2010 ianuarie-2010 octombrie în finalizarea acestui plan strategic de dezvoltare prin animarea teritoriului.

În mod logic și practic metodologia de animare în vederea elaborării unei candidaturi Leader în cadrul PNDR 2007 – 2013 (a se vedea schema de animare a elaborării candidaturii de mai jos) s-a realizat după următorii pași:

- a) Am căutat leader-ul, care este o autoritate legitimă și carismatică;
- b) Am făcut o analiză sumară (localizare geografică, tipuri de localități – orașe, comune, sate, număr de locuitori etc.) a localităților cuprinse în teritoriului dorit pentru viitorul potențial GAL;
- c) Am identificat persoanele-resursă (cu care vom colabora). Acestea se vor stabili definitiv cu ajutorul autorităților din localitățile respective și al DADR-urilor.
- d) Am pregătit materiale de prezentare a programului Leader și gruparea lor în vederea prezentării în cadrul întâlnirilor au avut loc la inițiativa leader-ului în prezența DADR-ului;
- e) Am organizat grupurile de lucru (combinarea competențelor) și adunarea acestora în diferite întâlniri (3 în total).

Importanța și prezentarea succintă a GAL-ului

Grupurile de Actiune Locala sunt organele de conducere ale programului LEADER. Sunt formate din agentii sociali privati care luceraza in teritoriu și din corporatiile locale (administratia publica, institutia cea mai apropiata cetateanului).

Au personalitate juridica proprie, posedea autonomie asupra fondurilor publice de care dispun și adopta formule de organizare interna pe care le considera avantajoase. Cea mai mare parte a Grupului de Actiune Locala sunt organizatii non-profit și fundatii, dar exista și altele precum comunitati ale municipiilor, consortii și federatii.

In structura politica a Grupului nostru se afla forta politica și sociala a fiecărei zone precum și entitatile economice relevante. In cea mai mare parte apar ca asociati, avand caracter consultativ sau decisiv.

Asociatiile de afaceri includ intreprinzatori individuali, cooperative, pe langa alte entitati cu influenta politica sau sociala.

GAL-ul Țara Zarandului isi focalizeaza obiectivele in valorificarea patrimoniului natural și cultural, ajuta la imbunatatirea mediului economic pentru a crea locuri de munca și pentru a majora capacitatea organizativa a comunitatilor rurale. și nu in ultimul rand, faciliteaza accesul la programe specifice care creeaza conditii de viata mai bune, formare și locuri de munca. In esenta, sunt cai de acces pentru dezvoltarea economica și sociala.

Întâlnirile s-au desfășura astfel:

Prima întâlnire:

- a) Prezentarea diagnosticului pe temă (teme);
- b) Schimburi și aport de idei noi;
- c) Căutarea de eventuale informații suplimentare.

A doua întâlnire :

- a) Am stabilit principalele acțiuni ce urmează a se desfășura în continuare;

Principiile care au stat la baza elaborării strategiei au fost:

1. identificarea necesităților și a specificului teritoriului;
2. continuitate și sustenabilitate;
3. armonizarea și complementaritatea cu strategiile existente
4. implicarea unui număr mare al actorilor formali și informali ai dezvoltării;
5. egalitatea de șanse (nediscriminare pe criterii etnice, rasiale, gen, etc)
6. abordare practică

Instrumente metodologice utilizate:

- studierea și analiza documentelor secundare, a studiilor și documentelor de planificare ;
- organizarea de întâlniri, consultări și aplicarea de chestionare la nivelul fiecărei comunități;
- colectarea și centralizarea datelor statistice, analiza bazelor de date existente;
- colectarea informațiilor primare: cu ajutorul interviurilor aprofundate, prin chestionare, prin evaluări la fața locului și prin deplasări pe teren (fotografierea obiectivelor specifice, vizitarea instituțiilor administrației publice locale, firmelor, bisericilor, etc, a suprafețelor care urmează a fi dezvoltate sau reabilitate, examinarea infrastructurii);
- sistematizarea și prelucrarea informațiilor primare și secundare;
- elaborarea unei analize SWOT;
- stabilirea directivelor strategice, a priorităților și a măsurilor de intervenție;

ANALIZA SUMARA A TERITORIULUI

Regiunea Țara Zarandului se află în județul Hunedoara, Regiunea Vest a României. Județul Hunedoara este situat în partea central-vestică a României și este intersectat de paralela 46 latitudine nordică și meridianul 230 longitudine estică și se învecinează cu județele: Arad, Alba, Vâlcea, Gorj, Caraș-Severin, Timiș și Bihor. Țara Zarandului este situată în partea de nord a județului și cuprinde depresiunea Brad, delimitată de Munții Metaliferi și străbătută de Crișul Alb.

Țara Zarandului, ca și regiune separată a județului Hunedoara se concentrează în jurul orașului Brad. Totuși, în această prezentare când facem referire la Țara Zarandului, ne gândim la GAL-ul numit așa, alcătuit din 13 comune în jurul orașului Brad, 9 ONG-uri și 8 persoane fizice, personalități ai localităților. Astfel, informațiile și datele prezentate mai jos exclud orașul Brad.

IDENTIFICAREA PERSOANELOR RESURSĂ

În vederea recunoașterii resurselor umane existente la nivelul GAL au fost organizate mai multe întâlniri și discuții cu aleșii locali din GAL Țara Zarandului, precum și cu reprezentanții DADR. Toate aceste întâlniri au avut loc în perioada de realizare a Planului de Dezvoltare al Gal Țara Zarandului. De asemenea, la întâlnirile organizate au fost invitați și s-au purtat consultări cu parteneri din județ, precum și alți parteneri ai societății civile active la nivelul județului. Selectarea partenerilor privați a avut la bază criteriul performanței, fiind invitați cei a

căror activitate a fost recunoscută de instituții și autorități publice și care doreau să se implice activ în elaborarea Planului de dezvoltare locală.

III. 1.1 Resurse umane ale structurilor partenere

În vederea implementării cât mai eficiente a Planului de dezvoltare locală, din fiecare localitate inclusă în Grupul de Acțiune Locală Tara Zarandului a fost identificată **cel puțin** o persoană resursă care a participat în mod activ în procesul de elaborare a Planului.

Astfel, putem vorbi de două categorii de persoane implicate în acest proces și anume:

1.) **reprezentanți ai autorității publice locale**, persoane cu funcții de conducere (primari, viceprimari, secretari) în cadrul primăriilor din cele 13 comune cu următoarele atribuțiuni:

- asigurarea echipei de proiect cu datele statistice din evidențele instituțiilor publice locale, necesare pentru analizele din teritoriu;
- asigurarea publicității activităților echipei de proiect
- convocare a actorilor locali interesați din comunitate pentru prima întâlnire cu echipa de proiect (următoarele convocări au revenit în sarcina echipei de proiect);
- punerea la dispoziție a unor spații publice dotate adecvat pentru întâlnirile publice desfășurate în teren (încălzire, curent electric pentru aparatură, spații pentru proiecție, mobilier etc.)

2.) **reprezentanți ai mediului privat și ai societății civile**, animatori și experți locali. Echipa de proiect a căutat, identificat și atras în activitățile proiectului persoane resursă cu experiență în toate domeniile de interes din spațiul rural:

- activități economice: procesare lapte, procesare carne, construcții case din lemn, creșterea animalelor;
- asistență socială: sprijinirea categoriilor vulnerabile, asistență medicală, facilitarea accesului la educație formală și/sau nonformală
- conservarea și promovarea patrimoniului natural și cultural: amenajarea unor muzee locale, tabere de instruire meșteșuguri tradiționale;
- turism: rural și agroturism, speoturism, cicloturism;
- protecția mediului: energie regenerabilă, gestiunea deșeurilor, arii protejate;

Cu ajutorul acestor persoane resursă s-au identificat și colectat toate datele necesare pentru analiza teritoriului (SWOT, analiza diagnostic etc.), au fost elaborate ideile de proiecte și au fost consultate toate categoriile de potențiali beneficiari ai măsurilor finanțate prin PDL al Țării Zarandului.

Nr. crt.	Denumirea partenerului	Persoana desemnată	Funcția/ domeniu
SECTOR PUBLIC			
1	Consiliul local BAIA DE CRIȘ	MICLEAN Lucian Gheorghe	Viceprimar
2	Consiliul local BĂIȚA	NICȘA Nicolae	Consilier
3	Consiliul local BLĂJENI	MICU Mircea-Constantin	Viceprimar
4	Consiliul local BUCEȘ	JORZA Ioan	Viceprimar
5	Consiliul local BUCUREȘCI	COTOCEA Florica	Inspector urbanism
6	Consiliul local BULZEȘTII DE SUS	ADAȘ Florin	Secretar
7	Consiliul local CERTEJU DE SUS	BUGI Ovidiu	Secretar
8	Consiliul local CRIȘCIOR	FURDUI Ovidiu-Ilie	Reprezentant legal
9	Consiliul local LUNCOIU DE JOS	BENEA-LEBA Ramona Maria	Viceprimar
10	Consiliul local RIBIȚA	BUFTEA OPREAN Diana	Secretar
11	Consiliul local TOMEȘTI	TOMA Grigore	Viceprimar
12	Consiliul local VAȚA DE JOS	BORZA Livia-Olimpia	Secretar
13	Consiliul local VĂLIȘOARA	ROVINAR Mircea-Ion	Primar
SECTOR PRIVAT			
14	S.C. SORILACT S.A	RIȘCUȚA Sorin-Sabin	Director întreprindere procesare lactate
15	S.C. LORIALBA PREST SRL	ALBA Ioan	Director vânzări societate procesare carne
16	S.C. D.D.S. TRANS COMPANY SRL	DAVID Luminița-Nicoleta	Asociat SRL comerț cereale
17	S.C. LUTRANSIL SRL	DAVID-ȘUEGAN Mariana-Geta	Administrator pensiune
18	S.C. „LUPAȘ TURISM” SRL	LUPAȘ Ionel	Administrator SRL prelucrare lemn
19	S.C. „MINERAL TODA” SRL	TODA Petru-Dorel	Administrator SRL prelucrare minerale
20	S.C. „ALEX&SANDRA” SRL	IENEȘESC Vasile	Administrator farmacie veterinară
21	Cabinet medical individual dr. MARCU Sorin Valeriu	MARCU Sorin Valeriu	Medic de familie
22	Întreprindere individuală NICULA Florica	NICULA Florica	Administrator fermă mixtă – beneficiar măsura 141
23	Pensiunea „Căsuța Puiu”	PETRICA Mirel	Întreprindere individuală pensiune

Nr. crt.	Denumirea partenerului	Persoana desemnată	Funcția/ domeniu
24	Persoană fizică autorizată INCĂU Eugen Ionel	INCĂU Eugen Ionel	Sculptură în piatră
25	Asociația turistică “VACANȚA LA ȚARĂ”	MARIAN Călin-Petru	Promovare tradiții, agroturism
26	Asociația TULNICUL Blăjeni	LEAHA Traian	Director ansamblu folcloric
27	Asociația culturală sportivă „Șoimul” Băița	NICȘA Nicolae	Președinte asociație sportivă
28	Asociația vânătorilor și pescarilor sportivi ZARAND Brad	LEUCIAN Adrian	Protecție fond cinegetic
29	Asociația „MARIA” Asociația femeilor din Brad	PAVEL Mariana-Elena	Asistență socială
30	Asociația montană SPEOZARAND,	KENESZ Marius-Iosif	Speoturism, arii protejate
31	Centrul de consultanță ECO- CIVIC	CIORDAȘ Ioan Corin	Protecția mediului, dezvoltare durabilă
32	Societatea Național-Culturală Patriotică „Avram Iancu”	IUGA Nicolae	Patrimoniu istoric, cultul eroilor
33	Asociația Județeană a Crescătorilor de Păsări și Animale - Hunedoara	BUDĂU Ioan Paulin	Promovarea principiilor și mijloacelor moderne de creștere a animalelor
34	Asociația composesorală DUȘU BASARABASA	MELTIȘ Ghiocel-Ionel	Asociație proprietari păduri
35	Asociația tinerilor din județul Hunedoara	BALASZ Lazar	Programe și acțiuni pentru tineretul maghiar din județ
36	Asociația Liga pentru Integrarea și Dezvoltarea Societății	SÂRB Marius-Gheorghe	Educație civică, Transparența în administrația publică
37	Comunitatea rroma din comuna BUCEȘ – « Colonia BERLIN »	PUTUCA Nicolae	Reprezentant informal – Consilier local în legislatura 2004-2008 din partea Partidei RRomilor

Totodată aceste persoane s+au înscris pentru selecție în vederea participării la cursurile de informare și formare organizate prin programul de asistență tehnică LEADER.Au fost selecționați:

a.) Faza 1 „Sensibilizarea actorilor locali cu privire la abordarea LEADER”:

BORZA Livia	FURDUI Ileana Loredana	NICȘA Cornel
BUDĂU Paulin	FURDUI Ilie Ovidiu	NICȘA Nicolae
CIORDAȘ Ioan Corin	LEAHA Traian	NICULA Florica
FAUR Ioan	LUKACS Lajos	PAVEL Mariana
FĂRCAȘ Romeo	MIC Valentin	TERCHIA Ovidiu

b) Faza 2 “Formarea reprezentanților grupurilor potențiale”:

CIORDAȘ Ioan Corin	MIC Valentin	PAVEL Mariana
--------------------	--------------	---------------

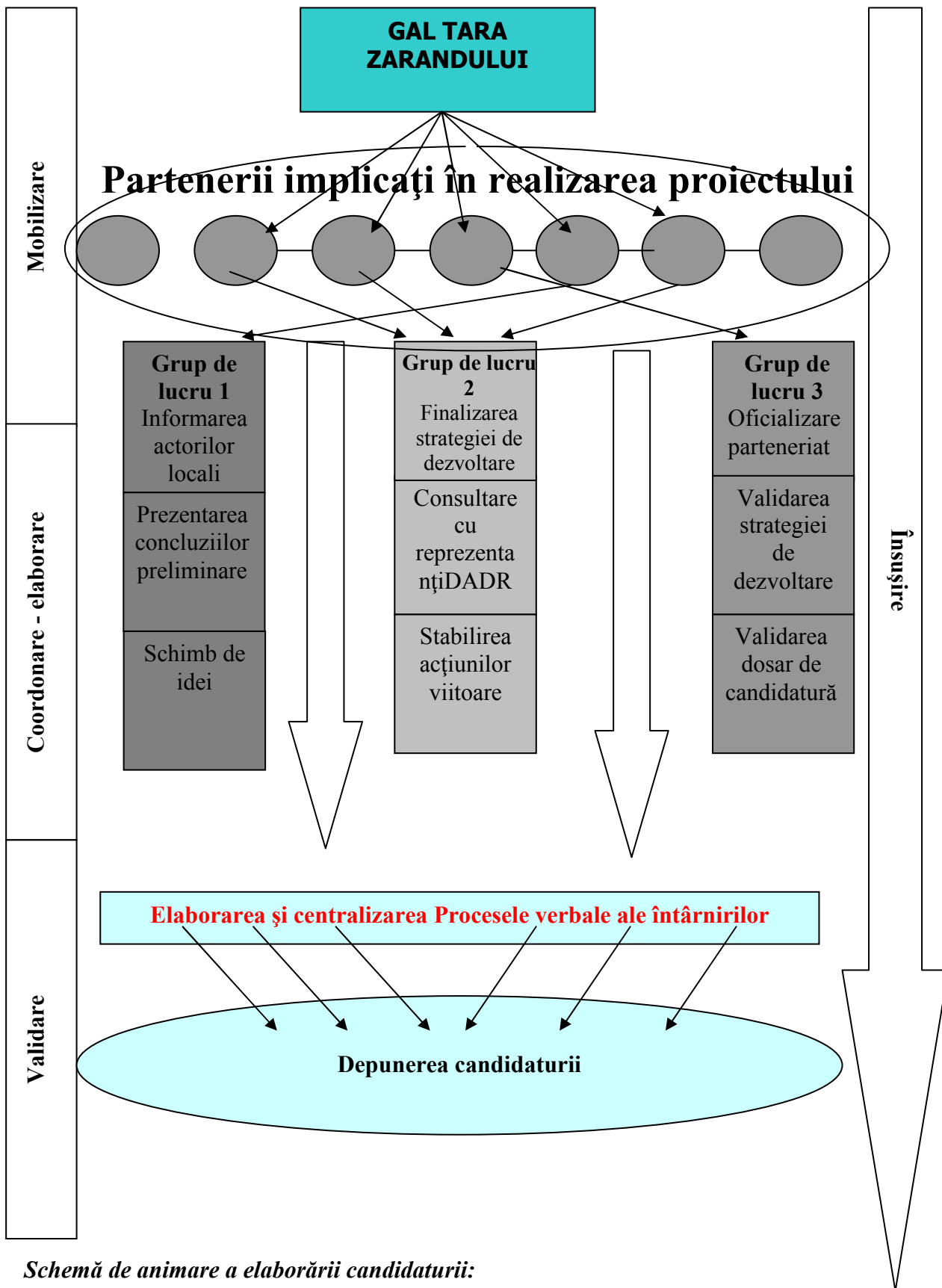
III.1.2 Pregătirea materialelor de prezentare a programului LEADER

În vederea informării locuitorilor despre Programul LEADER au avut loc mai multe întâlniri la care au participat locuitorii localităților partenere. Aceste întâlniri au fost cu caracter informativ locuitorii privind informații prin următoarele metode:

- prezentări power point cu informații generale despre AXA 4-LEADER, precum și bune practici, modele și exemple pozitive din alte țări membre ale Uniunii Europene
- pliante de prezentare al programului LEADER (au fost realizate un număr de 3500 de pliante, format A5, color, de o pagină)
- s-au oferit chestionare, fișe de proiect în format A4, bicolor în care au fost cuprinse informații despre modurile de dobândire al informațiilor suplimentare legate de GAL Tara Zarandului
- La toate aceste întâlniri s-au realizat fotografii, liste de prezență și alte documente suport. O parte din aceste documente sunt accesibile și în format electronic pe site-ul mai sus amintit.

III.1.3 Organizarea grupurilor de lucru

În perioada aprilie – iulie pe lângă întâlnirile avute în fiecare localitate din cele 13 localități partenere, au fost organizate și trei grupuri de lucru în care au fost implicați: numeroși actori microregionali, îndeosebi persoane de specialitate din cadrul administrațiilor publice locale, ai instituțiilor publice, reprezentanți ai sectorului nonprofit, reprezentanții sectorului de afaceri, al cultelor religioase, precum și reprezentanții ai DADR.

Schemă de animare a elaborării candidaturii:

III.2 Prezentarea parteneriatului decizional

III.2.1 Descrierea partenerilor

Partenerii sunt asociați la procesul de monitorizare a proiectului din partea instituțiilor pe care le reprezintă și a funcțiilor ocupate de aceștia în cadrul acestora, făcând distincția între partenerii publici, privați și ONG. Tabelul de mai jos precizează componența comitetului de selectare a proiectelor selectate de GAL

Pentru transparența procesului de selecție a proiectelor în cadrul GAL și totodată pentru efectuarea activităților de control și monitorizare, la aceste selecții va lua parte și un reprezentant al Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale de la nivel județean (DADR).

PARTENERI PUBLICI			
Nume și prenume	Instituția	Funcția	Tip* /Observații
FĂRCAȘ Romeo Horia	Consiliul local BAIA DE CRIȘ	Primar	ADMIN
DINIȘ Damina	Consiliul local BĂIȚA	Primar	ADMIN
RAȚ Nicolae	Consiliul local BLĂJENI	Primar	ADMIN
JORZA Ioan	Consiliul local BUCEȘ	Viceprimar	ADMIN
GHILEAN Mircea Florin	Consiliul local BUCUREȘCI	Primar	ADMIN
STĂNILĂ Dumitru	Consiliul local BULZEȘTII DE SUS	Primar	ADMIN
CÎMPEAN Petru	Consiliul local CERTEJU DE SUS	Primar	ADMIN
FURDUI Ovidiu-Ilie	Consiliul local CRIȘCIOR	Primar	ADMIN
DUD Călin Dorin	Consiliul local LUNCOIU DE JOS	Primar	ADMIN
FAUR Ioan	Consiliul local RIBIȚA	Primar	ADMIN
TĂMAȘ Octavian Tiberiu	Consiliul local TOMEȘTI	Primar	ADMIN
BORZA Livia-Olimpia	Consiliul local VAȚA DE JOS	Secretar	ADMIN
ROVINAR Mircea-Ion	Consiliul local VĂLIȘOARA	Primar	ADMIN

PARTENERI PRIVAȚI			
Nume și prenume	Instituția	Funcția	Tip* /Observații
RIȘCUȚA Sorin-Sabin	S.C. SORILACT S.A	Director	S.A.
ALBA Ioan	S.C. LORIALBA PREST SRL	Director	SRL
DAVID Luminița-Nicoleta	S.C. D.D.S. TRANS COMPANY SRL	Director	SRL
DAVID-ȘUEGAN Mariana-Geta	S.C. LUTRANSIL SRL	Director	SRL
LUPAȘ Ionel	S.C. „LUPAȘ TURISM” SRL	Director	SRL
TODA Petru-Dorel	S.C. „MINERAL TODA” SRL	Director	SRL
IENEȘESC Vasile	S.C. „ALEX&SANDRA” SRL	Director	SRL
CIOARA Cristian-Nicolae	S.C. „ANDRECRIST LACT” SRL	Director	SRL
STANA Adrian	S.C. SAMAX ROMANIA SRL – Punct de lucru stabil CRIȘCIOR	Director	SRL
ȘTEFAN Mariana Sabina	S.C. MARY PET PAN SRL	Director	SRL
MARCU Sorin Valeriu	Cabinet medical individual dr. MARCU Sorin Valeriu	Director	CMI
NICULA Florica	Întreprindere individuală NICULA Florica	Întreprindere individuală	II
PETRICĂ Mirel	Pensiunea „Căsuța Puiu”	Întreprindere individuală	SRL
INCĂU Eugen Ionel	Persoană fizică autorizată INCĂU Eugen Ionel	PFA	PFA

ONG			
Nume și prenume	Instituția	Funcția	Tip* /Observații
MARIAN Călin-Petru	Asociația turistică "VACANȚA LA ȚARĂ"	Presedinte	ONG
LEAHA Traian	Asociația TULNICUL Blăjeni	Presedinte	ONG
NICȘA Nicolae	Asociația culturală sportivă „Șoimul” Băița	Presedinte	ONG
MICU Mircia-Constantin	Asociația crescătorilor de animale „CRIȘANA”	Presedinte	ONG
LEUCIAN Adrian	Asociația vânătorilor și pescarilor sportivi ZARAND Brad	Presedinte	ONG
PAVEL Mariana-Elena	Asociația „MARIA” Asociația femeilor din Brad	Presedinte	ONG
FĂRCAȘ Ardelean-Vasile	Asociația culturală COPIII SOARELUI	Presedinte	ONG
KENESZ Marius-Iosif	Asociația montană SPEOZARAND	Presedinte	ONG
MOISĂ Corina-Daniela	Asociația pt. Promovarea Egalității de Șanse din România - APES RO	Presedinte	ONG
CIORDAȘ Ioan Corin	Centrul de consultanță ECO-CIVIC	Presedinte	ONG
IUGA Nicolae	Societatea Național-Culturală Patriotică „Avram Iancu”	Presedinte	ONG
BUDĂU Ioan Paulin	Asociația Județeană a Crescătorilor de Păsări și Animale - Hunedoara	Presedinte	ONG
PETRICA Ioan	Asociația composesorală TEIUȘU OCIȘOR	Presedinte	ONG
MELTIȘ Ghiocel-Ionel	Asociația composesorală DUȘU BASARABASA	Presedinte	ONG
IGREȚ IOAN Gelu	Asociația de promovare socială, culturală și economică BUCEȘ	Presedinte	ONG
MARDARE Gabriel	Asociația sportivă „ZARANDU” Crișcior	Presedinte	ONG
SÂRB Marius-Gheorghe	Asociația Liga pentru Integrarea și Dezvoltarea Societății	Presedinte	ONG
BRADEA Cornel-Viorel	Asociația agricultorilor specializați în promovarea activităților de dezvoltare agrozootehnică și agroturistică	Presedinte	ONG
BALASZ Lazar	Asociația tinerilor din județul Hunedoara	Președinte	ONG

PERSOANE FIZICE (experți locali, animatori ai teritoriului)			
Nume și prenume	Instituția	Funcția	Tip* /Observații
DAVID-ȘUIEGAN Mihai Gabriel	Persoană fizică	Expert local	Persoană fizică
DUȘAN Monica	Persoană fizică	Animator local	Persoană fizică
ENUȚ Dana Paula	Persoană fizică	Expert local	Persoană fizică
FURDUI Ileana Loredana	Persoană fizică	Animator local	Persoană fizică
LUKACS Lajos	Persoană fizică	Expert local	Persoană fizică
MIC Valentin-Nicolae	Persoană fizică	Animator local	Persoană fizică
PUTUCA Nicolae	Persoană fizică	Reprezentant rromi	Persoană fizică
TERCHIA Ovidiu-Vasile	Persoană fizică	Expert local	Persoană fizică

Dorim să menționăm statutul special al domnului PUTUCA Nicolae care a fost delegat de comunitatea rromă din comuna BUCEȘ (denumită în toponimia locală „Colonia Berlin”) pentru a le reprezenta interesele în cadrul asociației intercomunitate „Țara Zarandului”, conform listei de susținere atașate. Acesta a îndeplinit funcția de consilier local ales din partea Partidei Romilor în legislatura 2004-2008.

În data de 25 octombrie 2010 a avut loc adunarea generală de constituire a asociației intercomunitate „Țara Zarandului”. Cu această ocazie a fost adoptat statutul asociației, a fost ales colegiul director al acesteia și au fost semnate actele constitutive ale asociației. La data depunerii dosarului de selecție cererea de înscriere a asociației în registrul asociațiilor și fundațiilor se află pe rolul instanței de la Judecătoria Brad.

Organele asociației sunt:

- a) adunarea generală, formată din totalitatea membrilor cu drept de vot ai asociației
- b) colegiul director, în următoarea componență:
  - **FURDUI Ilie Ovidiu** - președinte;
  - **DUD Călin Dorin** - vicepreședinte delegat pt. administrația publică;
  - **PAVEL Mariana-Elena** - vicepreședinte delegat pt. societatea civilă;
  - **RIȘCUȚA Sorin-Sabin** - vicepreședinte delegat pt. mediul de afaceri;
  - **CIORDAȘ Ioan Corin** - secretar general;
  - **MIC Valentin** - trezorer;
  - **BUDĂU Ioan Paulin** - membru;
  - **DINIȘ Damian** - membru;
  - **FAUR Ioan** - membru;
  - **LEUCIAN Adrian** - membru;
  - **TĂMAȘ Octavian Tiberiu** - membru;

c) Cenzor:

BIRIȘ Liviu-Ioan, expert contabil autorizat conform autorizației seria A nr. 06042, posesor al carnetului nr. 9734, de cetățenie română, identificat cu CI seria HD nr. 081962, eliberată de poliția mun. Hunedoara la data de 25.07.2001, CNP: 1561105203137, cu domiciliul în Hunedoara, Str. Ion Creangă, nr.11, bl.101, sc. C, et.1, ap.28.

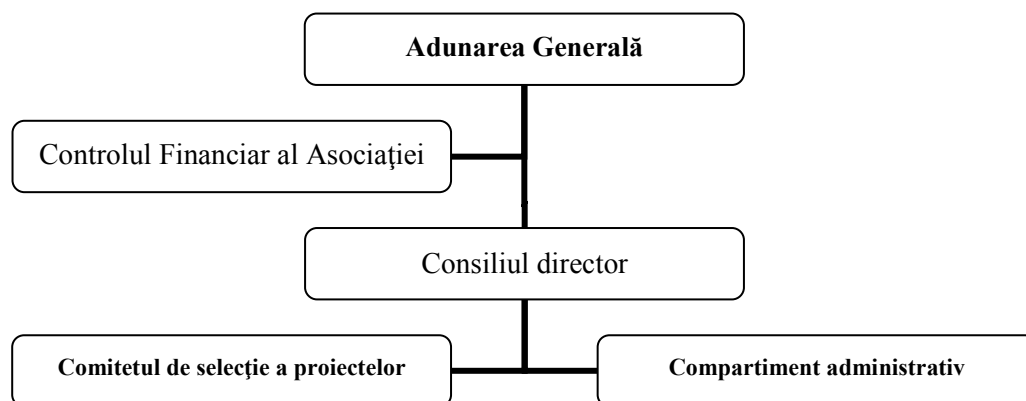
Comitetul de selectare a proiectelor va fi alcătuit din 9 membrii GAL, fiecare membru va avea o persoană supleant pentru cazurile în care nu poate participa la întrunirile comitetului. Pentru transparența procesului de selecție a proiectelor în cadrul GAL și totodată pentru efectuarea activităților de control și monitorizare, la aceste întruniri va lua parte și un reprezentant al Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale de la nivel județean (DADR).

Fiecare membru al comitetului de selectare reprezintă un anumit sector de dezvoltare, membrii comitetului au următoarea structură:

- Reprezentantul sectorului IMM-urilor
- Reprezentantul societății civile, a ONG-urilor
- Reprezentantul cultelor și culturii;
- Reprezentantul tinerilor și a femeilor
- Reprezentantul sectorului agricol – fermierilor
- Reprezentantul sectorului public;
- Reprezentantul minorităților și sectorului social

III.2.2 Crearea și funcționarea GAL - ului

La nivelul GAL ului, organele asociației sunt:

Verificarea eligibilității și conformității – Departamentul tehnic va realiza verificarea conformității și eligibilității proiectelor. În cazul în care proiectul nu este conform beneficiarul

va primi înapoi documentația spre completare și va putea depune iarăși înaintea expirării termenului limită. Se va completa o fisă de verificare pentru fiecare proiect.

Evaluarea proiectelor – Departamentul tehnic va realiza evaluarea proiectelor pe baza criteriilor de selecție și a strategiei. Va fi elaborat o listă cu proiecte propuse spre finanțare care va intra în ședința comitetului de selecție a proiectelor. Selecția proiectelor – Selecția proiectelor se va face de către comitetul de selecție a proiectelor care se va întruni după fiecare sesiune de apel de proiecte, cel puțin odată pe an.

1) Adunarea generala

Este organul de conducere, alcatuit din totalitatea asociatiilor.

Competenta adunarii generale cuprinde:

- a) Aprobarea strategiei și a obiectivelor generale ale GAL;
- b) Aprbarea bugetului de venituri și cheltuieli și a bilantului contabil;
- c) Alegerea și revocarea membrilor consiliului de selectie;
- d) Alegerea și revocarea cenzorului sau, dupa caz, a membrilor comisiei de cenzori.

Adunarea generala se intruneste cel puțin o data pe an și are drept de control permanent asupra celorlalte doua organe precizate mai sus.

Hotaririle luate de adunarea generala in limitele legii, ale actului constitutiv și statutului sunt obligatorii chiar și pentru membrii asociati care nu au luat parte la adunarea generala sau au votat impotiva.

2) Consiliul director

Asigura punerea in executare a hotaririlor adunarii generale. El este alcatuit numai din persoane din cadrul asociatiei.

In exercitarea competentei sale, consiliul director:

- a) prezinta adunarii generale raportul de activitate pe perioada anterioara, executarea bugetului de venituri și cheltuieli, bilantul contabil, proiectul bugetului de venituri și cheltuieli și proiectele asociatiei;
- b) incheie acte juridice in numele și pe seama asociatiei;
- c) aproba organigrama și politica de personal ale asociatiei, daca prin statut nu se prevede altfel;
- d) indeplineste orice alte atributii prevazute in statut sau stabilite de adunarea generala.

Consiliul director isi poate elabora un regulament intern de functionare. Nu poate fi membru al consiliului director, iar daca era, pierde aceasta calitate orice persoana care ocupa o functie de conducere in cadrul unei institutii publice, daca asociatia respectiva are ca scop sprijinirea activitatii acelei institutii publice.

3) Comisia de cenzori

Numarul asociatiilor fiind mai mare de 15, numirea unui cenzor este obligatorie. Acesta este o persoana din cadrul asociatiei.

Comisia de cenzori este alcatuita dintr-un numar impar de membrii. Membrii consiliului director nu pot fi cenzori.

Cel putin unul dintre cenzori trebuie sa fie contabil autorizat sau expert contabil, in conditiile legii.

Regulile generale de organizare și functionare a comisiei de cenzori se aproba de adunarea generala. Comisia de cenzori isi poate elabora un regulament intern de functionare.

In realizarea competentelor sale cenzorul sau, dupa caz, comisia de cenzori:

- a) verifica modul in care este administrat patrimoniul asociatiei;
- b) intocmeste rapoarte și le prezinta adunarii generale;
- c) participa la sedintele consiliului director, fara drept de vot;
- d) indeplineste orice alte atributii prevazute in statut sau stabilite de adunarea generala.

4) Comitetul de selectare a proiectelor

Modul de stabilire și de funcționare a comitetului de selectare a proiectelor.

Fiecare comitet va fi alcătuit din 5 – 15 de persoane (reprezentanți ai autorităților și organizațiilor care fac parte din parteneriat) funcție de mărimea parteneriatului și a numărului de entități care fac parte din acesta. La nivelul luării deciziilor, partenerii economici și sociali, precum și alți reprezentanți ai societății civile, trebuie să reprezinte mai mult de 50% din parteneriatul local, iar organizațiile ce provin din eventuale orașe având ca responsabilitate și zona rurală învecinată – consilii județene, prefecturi, consilii locale, furnizori de formare, servicii de consultanță etc., nu vor depăși 25. (a se vedea mai jos componența parteneriatului public-privat – viitor GAL).

Dacă unul din proiectele depuse pentru selectare, aparține unuia din membrii comitetului, în această situația persoana (organizația) în cauza nu are drept de vot și nu va participa la întâlnirea comitetului respectiv.

5) Compartimentul administrativ poate avea următoarea componenta orientativa:

- a) Responsabil administrativ – coordoneaza activitatea GAL atit sub aspect organizatoric cit și al respectarii procedurilor de lucru;
- b) Responsabil finanaciar – contabil – se ocupa de supravegherea și controlul gestiunii financiare – contabile a GAL-ului;
- c) Animatori – desfasoara activitati de animare pentru promovarea actiunilor pGAL;
- d) Sector tehnic – se va stabili un numar de angajati functie de complexitatea activitatilor de la nivelul GAL, avind ca sarcina verificarea și selectia proiectelor ce se vor implementa;
- e) Consultanti externi – functie de necesitati pentru buna desfasurare a activitailor GAL;
- f) Angajat pentru activitati de secretariat;

PARTEA A – VI – A: ORGANIZAREA GAL-ULUI

III.3.1 Resurse umane

La nivelul GAL-ului se vor desfășura următoarele activități :

- a) informare – comunicare;
- b) apel pentru proiecte;
- c) sprijinirea depunătorilor de proiecte;
- d) organizarea procesului de verificare și decizie asupra proiectelor depuse;
- e) monitorizarea proiectelor.

Sisteme de angajare.

Acest instrument trebuie sa aiba in vedere mecanismele de care dispune GAL-ul pentru angajarea de servicii cu tertii, in cazul in care va fi necesar.

Grupul de Actiune Locala trebuie sa conteze pe sprijinul unei echipe de profesionisti calificati care sa-i permita sa ofere o imagine de incredere fata de terti in ceea ce priveste gestionarea programului.

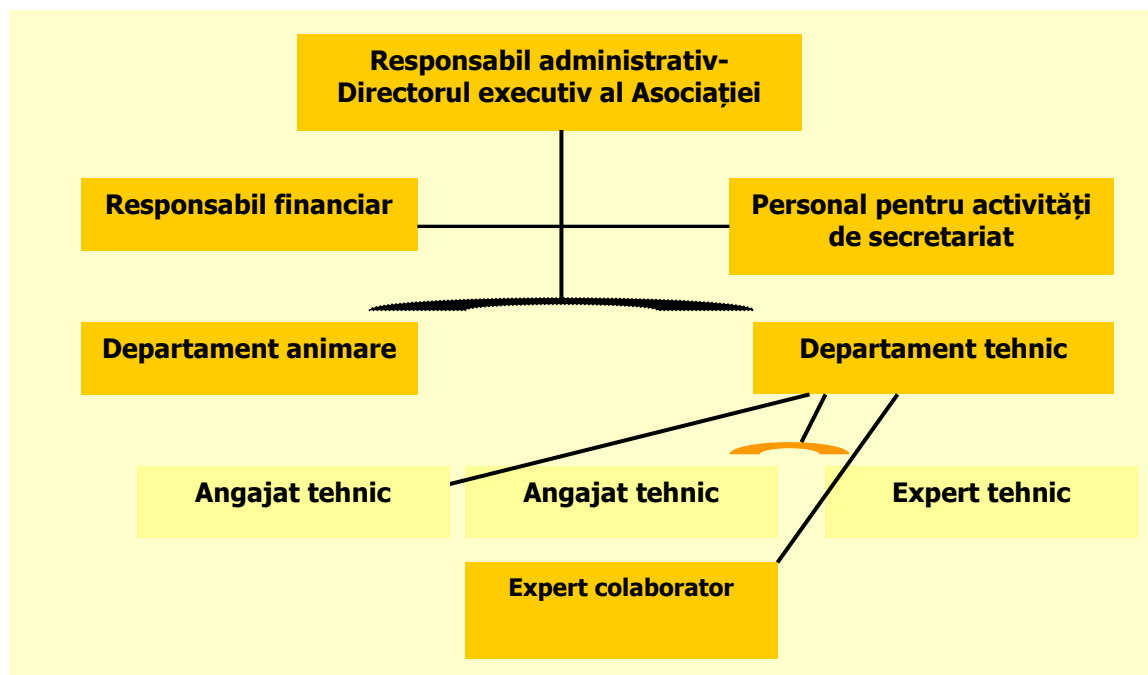
GAL-ul trebuie sa garanteze tuturor candidatilor accesul la selectie fara discriminari, sustinand dreptul la libera concurenta prin aplicarea unui sistem selectiv bazat pe capacitatea și meritul profesional al candidatilor. Un sistem transparent de garantare și publicitate a procesului va permite verificarea și controlul extern. Structura organizativa a echipei tehnice se bazeaza pe un raport optim intre numarul de persoane și costul total pentru un grup, obtinandu-se astfel

resursele umane necesare implementării programului LEADER în conformitate cu legislația europeană.

Pentru fiecare angajat al GAL-ului se va întocmi o fișă a postului, în care vor fi cuprinse toate activitățile la care participă și atribuțiile lor în cadrul acestor activități.

Vor fi de asemenea prezentate resursele umane ale structurilor partenere (primărie, consilii locale etc.) care vor contribui la implementarea programului.

Componența compartimentului administrativ:

Angajații în cadrul compartimentului administrativ vor avea următoarele atribuții:

Responsabil administrativ:

Este responsabil pentru atingerea scopurilor Asociației, în special pentru implementarea cu succes a activităților programului LEADER. Responsabilul administrativ va coordona activitatea GAL atât sub aspect organizatoric cât și al respectării procedurilor de lucru.

Responsabilul administrativ va avea rolul de a asigura conducerea, organizarea și funcționarea organizației cu eficiență maximă prin angajarea resurselor financiare, tehnologice și umane necesare, în primul rând cele legate de implementarea proiectelor în cadrul GAL.

Angajat pentru activități de secretariat

Este responsabil pentru atingerea scopurilor Asociației, în special pentru implementarea cu succes a activităților programului LEADER. Angajatul pentru activități de secretariat va avea relații cu: angajații permanenți, angajații contractuali și consultanți externi.

Departament tehnic

În cadrul sectorului tehnic vor fi angajați 4 persoane a căror responsabilitate va fi: lansarea apeluri de proiecte, coordonarea biroul de informare privind clarificarea unor aspecte legate de completarea și pregătirea cererii de finanțare, evaluarea administrativă a proiectele depuse, evaluarea tehnico-financiară a proiectelor depuse, solicitarea de informații suplimentare de la beneficiari, luarea operativă a deciziilor asupra implementării proiectului (sau depistarea problemelor); monitorizarea și raportarea la timp despre realizările și rezultatele proiectelor.

Expert colaborator

Va avea rolul de a oferi expertiză în activitățile realizate de GAL. Acești consultanți vor fi implicați în elaborarea materialelor de specialitate, al documentațiilor pentru lansarea apelurilor de finanțare, precum și în orice altă activitate legată de buna realizare al activităților cotidiene al biroului.

Responsabilul financiar

Consultantul financiar – organizarea și supravegherea contabilității, gestionarea actelor contabile în acord cu regulamentele UE și legislația economică în vigoare; va ține evidența documentației necesare a activității biroului, privind salarizarea, asigurările sociale, fluctuația de personal, angajări, promovări, transferuri, plecări din asociație. În același timp consultantul financiar contabil va avea responsabilitatea de a elabora rapoartele de progres financiar și a graficului de depunere a cererilor de rambursare și transmiterea acestora către Organismul Intermediar, în vederea obținerii rambursării cheltuielilor. Consultantul financiar va raporta în aceeași timp și către managerul echipei. Coordonarea activității de întocmire a cererilor de pre-finanțare, dacă este cazul, a cererilor de rambursare, a rapoartelor de progres care însoțesc cererile de rambursare, precum și a graficului de depunere a cererilor de rambursare.

Departamentul de animare

Responsabilul pentru animare este persoana ce va coordona activitățile legate de mediatizare, animarea teritoriului prin informarea unui număr cât mai mare de actori din teritoriul GAL Tara Zarandului.

Resurse umane ale structurilor partenere

Apreciem că experiența și pregătirea profesională a membrilor GAL asigură expertiza necesară pentru implementarea strategiei prin alegerea celor mai adecvate proiecte dintre cele depus pentru finanțare.

III.3.2 Descrierea resurselor materiale (echipamente, localuri disponibile)

În primele luni de funcționare a GAL-ului, până la prima cerere de plată pentru decontarea cheltuielilor de funcționare vor fi folosite resurse materiale (echipamente IT, videoproiector, autoturisme) puse la dispoziția asociației de membrii fondatori sau achiziționate de asociație din fondurile colectate sub formă de cotizații ale membrilor, sponsorizări sau alte sume atrase de asociație prin programe de sprijin financiar destinate organizațiilor non-guvernamentale.

Având în vedere că dacă prezentul Plan va fi finanțat numărul persoanelor angajate și implicate va crește, dar în același timp și activitatea desfășurată va fi mult mai intensă. Astfel pentru buna desfășurare a activităților compartimentului administrativ al GAL-ului se va închiria un spațiu pentru amenajarea biroului care va fi dotat cu mobilier corespunzător activităților care urmează să fie demarate, cu echipament de birotică și informatică. Fiecare compartiment în cadrul sectorului administrativ va avea câte un birou cu dotările necesare pentru derularea activităților. Spațiul închiriat va avea astfel cinci birouri separate și o sală de conferință. Birourile vor fi dotate cu echipamente informatice după cum urmează:

- Calculator pentru fiecare angajat
- Imprimantă pentru sector tehnic și secretariat
- Copiator multifuncțional conectat la toate calculatoarele
- Telefon, fax pentru sector tehnic, secretariat și director executiv
- Laptop și video proiector pentru derularea activităților pe teren de către animator

Buget indicativ anual de funcționarea GAL-lui

Venituri:	Suma
20% din totalul cheltuielilor publice eligibile din implementarea strategiei de dezvoltare locală	223450
Cotizația anuală a membrilor asociației	24.000
TOTAL	247.450
Cheltuieli:	Suma
Salarii și alte plăți pentru personalul GAL	92.000
Cheltuieli legate de plata experților și pentru alte servicii de expertiză legate de implementarea strategiei de dezvoltare locală	14800
Cheltuieli pentru închirierea unor locații	9600
Cheltuieli pentru închirierea/achiziția de echipamente de birotică și electronice, precum și a altor echipamente necesare pentru desfășurarea activităților GAL	14900
Cheltuieli pentru organizarea întâlnirilor	12000
Cheltuieli legate de comunicare (telefonie, internet, poștă și servicii poștale), transport și plata utilităților (căldură, lumină, etc.)	10000
Cheltuieli pentru participarea la activitățile rețelei naționale și europene de dezvoltare rurală, seminarii etc.	15000
Studii ale zonei	7000
Măsuri pentru furnizarea informației cu privire la strategia de dezvoltare locală	7000

Instruirea personalului implicat în implementarea strategiei de dezvoltare locală	12700
Evenimente de promovare	10000
Instruirea liderilor locali	13950
Realizare materiale informative	14500
Realizare harti cu trase informative, etc.material audio-video	14000
TOTAL	247.450

III.3.4 Dispozitivul de comunicare și informare

Informarea și comunicarea reprezintă elemente esențiale atât în etapele inițiale, de constituire a parteneriatelor public – private cât și ulterior, după selectarea parteneriatului ca GAL în acțiunile de sale de funcționare, instruire și animarea teritoriului.

În acest context, metodologia și instrumentele necesare sunt: întâlniri – conferințe tematice, seminarii ad-hoc, grupuri de lucru, afișe, publicații, acces la baze de date, elaborare și diseminare de materiale, mas-media etc. Aceste metode și instrumente sunt necesare pentru informare și comunicare (destinat locuitorilor și actorilor implicați în dezvoltarea teritoriului) în legătură cu buna funcționare a GAL și implementarea tuturor acțiunilor din cadrul strategiei de dezvoltare locală.

Animatorul va răspunde în totalitatea de vizibilitate, activități de mediatizare și comunicare, însă va fi asistat de ceilalți experți ai biroului. Menționăm că activitățile de informare și mediatizare vor respecta toate prevederile europene cu privire la identitatea vizuală, sigle ale Guvernului României, Uniunii Europene, dar în același timp se va utiliza și sigla GAL, în vederea dezvoltării identității microregionale ale locuitorilor din cele 13 localități partenere ce compun teritoriul vizat de prezenta strategie.

La nivelul GAL-lui instrumentele de comunicare și informare vor fi următoarele:

Instrumente	La fiecare acțiune	După caz	Persoane implicate
Seminarii	√		Experți și reprezentanți ai DADR
Evenimente de informare	√		Experți și reprezentanți ai DADR
Grupuri de lucru		√	Experți
Afișe	√		Experți
Publicații		√	Experți
Mass-media	√		Experți și reprezentanți ai DADR

Seminarii

- În perioada de implementarea a Planului de Dezvoltare se vor realiza mai multe seminarii tematice. Aceste întâlniri au ca scop oferirea de informații despre politica de dezvoltare a UE, măsurile PNDR, și bineînțeles se va pune accentual pe abordarea LEADER.

Rezultate preconizate:

3 ani x 4 ocazii/ani x 20 acțiuni x 30 de persoane =7200 participanti (seminarii)

Evenimente de informare

Ne propunem organizarea de evenimente de informare în următoarele cazuri:

- prezentarea apelurilor în pregătire
- prezentarea studiilor, cercetărilor, rapoartelor despre zonă
- prezentarea proiectelor de succes de pe zona GAL și a partenerilor interni și externi
- prezentarea rezultatelor, concluziilor activității grupurilor de lucru.

3 ani x 5 ocazii/an x 20 persoane =300 participanti

Grupuri de lucru

Vom realiza mai multe grupuri de lucru, pe diverse tematici care vor fi accesibile oricui interesat să participe.

Rezultatele preconizate:

3 ani x 4 ocazii/an x 20 persoană =240 persoane

Afișe-pliante

Ne propunem să realizăm într-un mod cât se poate de eficient informarea și conștientizarea locuitorilor cu privire la activitățile Grupului de Acțiune Locală pe parcursul implementării a Planului de Dezvoltare Locală. Astfel vom realiza afișe și pliante în dimensiuni: A5 și A3.

Afișele A3 vor fi puse în spațiile publice și private, din cele 11 localități partenere, cum ar fi:

- primării
- școli
- cămine culturale
- centre turistice-puncte de informare
- magazine-locații frecventate de număr mare de locuitori

Publicații

Ne propunem ca în vederea mediatizării activităților GAL să tipărim o mică revistă ce va prezenta:

- Planul de Dezvoltare
- Echipa biroului-cu date de contact
- Pagina web al GAL
- Prezentări de proiecte realizate
- Informații cu privire la etapele de lucru pentru beneficiari, etc

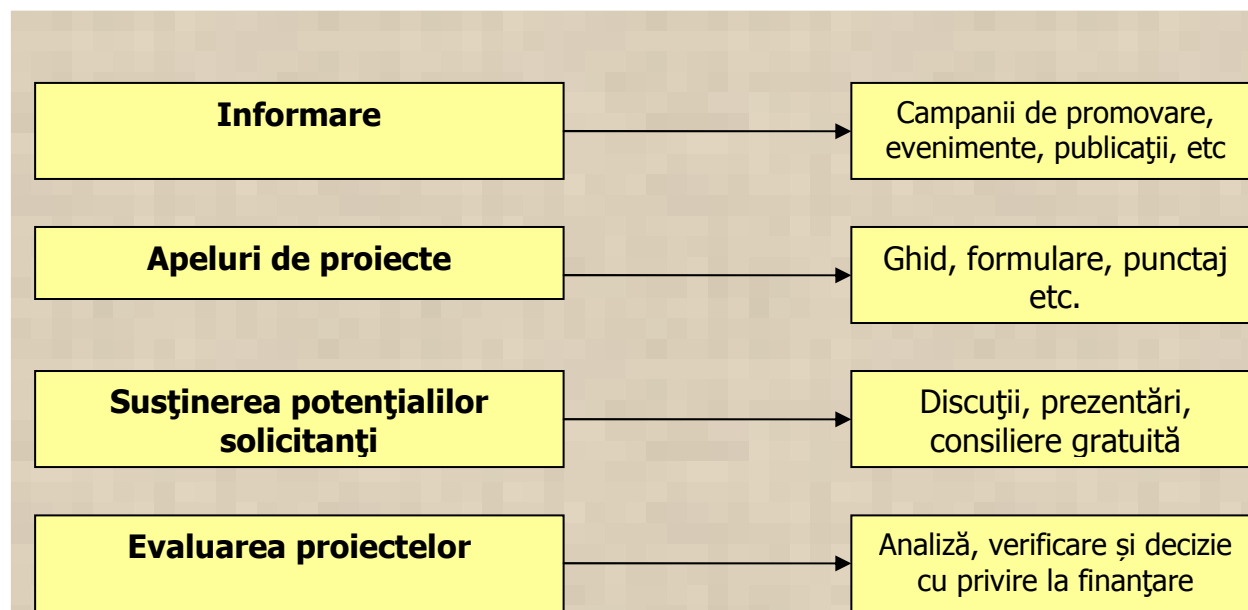
Mass-Media

Vom transmite periodic comunicate de presă și vom organiza conferințe de presă în momente cheie ale GAL Tara Zarandului, evenimente la care vom invita mass-media scrisă și vorbită din județ: ziare, cotidiene, posturi de radio, televiziune, e-ziare, etc.

PARTEA A – VII – A: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE

În vederea implementării Planului de dezvoltare Locală al GAL se vor realiza următoarele activități de bază:

1. Informare

Campanie de promovare – va avea scopul de a promova programul în teritoriu și de a informa potențialii beneficiari de proiecte.

- Materiale informative: bannere, panouri, afișe, pliante, film de promovare,
- Întâlniri de informare: prezentări, discuții

Participări la evenimente – reprezentanții GAL vor participa la eveniment eorganizate de RNDR, REDR precum și alte GAL-uri sau organizații din țară sau UE pentru a promova teritoriu și de a stabili parteneriate.

2. Apeluri de proiecte

Elaborare ghidurilor – pentru fiecare măsură va fi elaborată un ghid al solicitantului

Aprobarea punctajelor de către Comitetul de selecție a proiectelor

Elaborarea formularelor și documentelor suport pentru apelurile de selecție

Apelul pentru proiecte – se va organiza cel puțin un apel de proiecte anual cu termen limită stabilit.

3. Susținerea posibililor beneficiari de proiecte-solicitanți

Solicitare de informații – Beneficiarii vor putea să se adreseze cu întrebări legate de strategie, măsuri, criteriile de selecție, apeluri de proiecte etc. biroului GAL personal conform orarului

pentru relații cu publicul, telefonic, sau prin internet sau în cadrul evenimentelor, întâlnirilor organizate. Pe baza discuțiilor beneficiarii împreună cu animatorul vor completa o fișă de proiect inițial care va primi un aviz inițial din partea departamentului tehnic. Departamentul tehnic va verifica dacă fișa de proiect respectă criteriile tehnice minime necesare și va propune modificări dacă este cazul.

4. Verificarea și decizia asupra proiectelor depuse

Verificarea eligibilității și conformității – Departamentul tehnic va realiza verificarea conformității și eligibilității proiectelor. În cazul în care proiectul nu este conform beneficiarul va primi înapoi documentația spre completare și va putea depune iarăși înaintea expirării termenului limită. Se va completa o fișă de verificare pentru fiecare proiect.

DISPOZITIVUL DE EVALUARE MONITORIZARE ȘI CONTROL

Pentru buna implementare a Planului de Dezvoltare, pe parcursul implementării acestuia se va colabora cu DADR și cu Agenția de Plăți, în vederea obținerii tuturor rezultatelor preconizate obiectivele strategiei. Pe parcursul implementării strategiei de dezvoltare se vor realiza evaluări permanente cu privire la relevanța, eficiența, eficacitatea și impactul activităților realizate. Se va urmări, pe perioada derulării proiectului, monitorizarea costurilor, a calității și a timpului în vederea încadrării în timpul și costurile planificate, precum și respectarea standardelor de calitate. Se vor face analize periodice, în cadrul cărora resursele, activitățile și rezultatele vor fi monitorizate prin raportarea la obiectivele imediate și la cele generale, comparând realitatea cu activitățile programate, timpul estimat, costurile și calitatea, eventualele deviații față de specificațiile din proiect, impactul și problemele determinate de acestea, precum și recomandări pentru acțiunile viitoare.

Dispozitivul de monitorizare, evaluare și control implementat de GAL presupune:

- Luarea operativă a deciziilor asupra implementării proiectului (sau depistarea problemelor);
- Efectuarea zilnică a gestionării proiectului;
- Executarea operativă și corectă a procedurilor de gestionare a resurselor;
- Facilitarea coordonării între activitățile componentelor;
- Monitorizarea și raportarea la timp despre realizările și rezultatele proiectului;
- Informația despre conținutul proiectului și realizările acestuia este oferită factorilor de decizie la cel mai înalt nivel.

- **monitorizarea** trebuie să prevadă un dispozitiv riguros și transparent de vizualizare a modului în care are loc gestionarea financiară a implementării strategiei de dezvoltare, care să permită colectarea sistematică și structurarea anuală a datelor cu privire la activitățile desfășurate.
- **evaluarea** presupune elaborarea unui dispozitiv clar de organizare a înregistrării și raportării către AM a unor sugestii și remarci privind rezultatelor implementării proiectelor în cadrul strategiei de dezvoltare locală. De asemenea, evaluarea va fi o activitate bine structurată pe o bază bine stabilită și presupune elaborarea unui set de indicatori (considerați relevanți în reflectarea eficienței obținute în urma implementării proiectului) și a unei metodologii de evaluare (inclusiv rapoarte de evaluare – intermediare și finale) a rezultatelor implementării. Monitorizarea și evaluarea va asigura implementarea efectivă și la timp a proiectelor, managementul finanțelor publice, inclusiv administrarea adecvată a resurselor proiectului și monitorizarea efectivă și evaluarea activităților și rezultatelor acestuia. În vederea aprobării rapoartelor de evaluare, în scopul efectuării plăților se va efectua auditul de către auditorul stabilit.

Ne propunem ca toate activitățile legate de evaluare să se deruleze „*in itinere*”. Acestea includ toate activitățile de evaluare care trebuie să fie realizate pe întreaga perioadă de programare, cuprinzând o evaluare *ex Ante*, *intermediară* și *ex post* la nivel de program.

Evaluarea „*in itinere*” presupune:

- examinarea evoluției programului în raport cu obiectivele sale, prin intermediul unor indicatori de rezultat și după caz, de impact;
- ameliorarea calității programelor și punerea în aplicare a acestora;
- examinarea propunerilor de modificare semnificativă a programelor;
- pregătirea evaluării intermediare și a evaluării *ex post*.

Etapa de evaluare *ex ante* vor fi evaluate nevoile pe termen mediu și lung, obiectivele de îndeplinit, rezultatele așteptate, obiectivele cuantificate, în special din punctul de vedere al impactului în raport cu situația inițială.

- **controlul** presupune stabilirea unui sistem de verificare a respectării planificării legate de implementarea strategiei de dezvoltare. Se vor efectua rapoarte de verificare pe teren.

Programarea vizitelor (controalelor) va trebui să aibă în vedere anumite principii, cum ar fi: eficiența unor astfel de demersuri, păstrarea bunelor relații contractuale, verificarea doar a aspectelor de ordin tehnic legate de proiect etc.

De asemenea, în cadrul mecanismului de implementare, se va preciza modul de distribuire a responsabilităților, pentru fiecare etapă a circuitului unui dosar, între GAL, agenția de plăți și autoritatea de management*.

Solicitantul are următoarele așteptări minime de la echipa de management al GAL-ului: experiență în elaborarea și managementul proiectelor, capacitate de organizare și sintetizare, abilități de comunicare, cunoștințe adecvate de drept și legislație specifice fondurilor europene, bună experiență în management financiar, capacitate de urmărire a lucrărilor de realizare a produselor de promovare, ținerea de legătură cu furnizorii de servicii.

Ca și activități, GAL-ul, prin organul său de conducere își va asuma următoarele responsabilități: menținerea legăturii cu toți participanții la program, informarea, organizarea și armonizarea activităților de marketing, organizarea conferințelor de presă, achiziționarea materialelor promoționale și organizarea diseminării acestora, organizarea activităților de promovare a proiectului, menținerea legăturii cu membrii asociației și cu sub-contractanții cu care solicitantul o să colaboreze în timpul derulării programului, menținerea legăturii cu Autoritatea de Management, elaborarea și trimiterea rapoartelor de progres, urmărirea contabilității separate a proiectului, managementul total al facturilor.

O așteptare deosebită este aceea ca conducerea GAL să respecte reglementările UE și ale României referitoare la egalitatea de șanse și la dezvoltarea durabilă pe tot parcursul implementării strategiei.

La nivelul **GAL monitorizarea** se va face pe **indicatorii Planului financiar**. La nivelul proiectelor monitorizarea se va face pe indicatorii proiectului. Dacă indicatorii dintr-un anumit proiect nu sunt direct compatibili cu indicatorii comuni sau suplimentari standard, se va proceda și la o „transformare” a indicatorilor proiectului în indicatori standard comuni sau în cel mai rău caz suplimentari.

Monitorizarea oferă informații privind evoluția punerii în aplicare a programului în raport cu indicatorii de inputuri financiare, de realizări și de rezultate.

Sistemul aplicat de management al programului se va baza pe utilizarea unui **set de instrumente standard pentru: urmărirea activităților, controlul intern, monitorizarea și evaluarea proiectelor de dezvoltare în parcursul implementării.**

De asemenea, se vor aplica instrumente pentru evaluarea impactului programului în regiune, de evaluare a eficienței și eficacității și de urmărire a progresului. Utilizarea acestor instrumente se va baza pe:

- **culegerea de date și informații** (din chestionare, fișe de evaluare, tabele scor, observații ale experților, discuții formale și informale cu grupului țintă, scrisori și email-uri),
- **analiza datelor și procesarea acestora**, incluzând realizarea unei baze de date (utilizând documente Word, Excel sau Acces);
- **raportarea, analizarea** în cadrul unor întâlniri de lucru și luarea de măsuri de corectare, dacă va fi cazul (prezentate în cadrul Rapoartelor de monitorizare a proiectului).

Managementul programului se ocupă cu contactare, organizarea întâlnirilor, controlul rapoartelor, rezolvarea eventualelor probleme, controlul serviciilor furnizate, organizarea prezentării rapoartelor de monitorizare.

Achiziționarea echipamentelor necesare funcționării GAL-ului. Organizarea procedurilor de achiziție publică, respectarea termenilor, controlul contractărilor. Management meeting cu furnizorii, cu membrii GAL-ului. Elaborarea planului de implementare, conform graficului de activități. Managementul se ocupă cu comunicarea planului către personalul responsabil, respectiv către membrii asociației, organizarea procesului de implementare.

Campanie informațională. Management meeting cu membrii asociației. Campania se referă la organizarea activității de producere a materialelor promoționale pentru existența și funcționarea GAL-ului, contractarea producătorilor, controlul produselor, organizarea răspândirea materialelor, ținerea de legătură cu organe media, organizarea de interviuri, rapoarte. Managementul este responsabil pentru controlul materialelor înainte de a ajunge la tipografie, managementul împreună cu solicitant îi dă BT (bun de tipar) materialelor realizate

Monitorizarea implementării proiectelor Asociației și funcționarea GAL-ului va fi controlată de către conducerea GAL-ului, susținut de echipa de implementare a programului.

Toți membrii conducerii GAL-ului, respectiv echipelor de implementare a proiectelor de dezvoltare au responsabilitatea de a raporta activitățile pentru a păstra o înregistrare exactă a:

- numărului de ore pe care fiecare persoană le-a lucrat în cadrul proiectului;
- sarcinilor pe care fiecare persoană le-a îndeplinit în timpul perioadei raportate;
- sarcinilor finalizate în timpul perioadei raportate;
- situației cu privire la termenele limită stabilite anterior pentru fiecare sarcină.

La fiecare 3 luni vor fi întocmite rapoarte intermediare, împreună cu facturarea, raportul financiar și raportul de verificare a cheltuielilor definite în Contractul de finanțare. Rapoartele intermediare vor cuprinde:

- Progresele realizate în derularea proiectului;
- Dificultăți întâmpinate pe durata implementării proiectului și soluții propuse pentru depășirea acestora;
- Rezultatele realizate în perioada de raportare, resursele utilizate, recomandări și solicitări, precum și planificarea activităților pentru următoarea perioadă de raportare.

La sfârșit se va întocmi un raport final care va cuprinde:

- Evaluarea succesului și constrângerilor majore pentru fiecare activitate și sarcină;
- Realizările generale ale programului;
- Recomandări pentru acțiuni viitoare în scopul asigurării sustenabilității activităților proiectului, rezultatele așteptate de la acest proiect după finalizarea lui.

Evaluarea modului și rezultatelor activității de conducere și de management al funcționării GAL se va realiza pe baza descrierilor tehnice, pe baza planificării activităților, respectiv pe baza raportului întocmit în urma furnizării serviciului.

Evaluarea dezvoltării conținuturilor digitale se va realiza pe baza descrierii inițiale primită de la furnizor, comparată cu conținuturile finale.

Sarcină	GAL	DADR	Agenția de Plăți
Informare	X		
Sprijinirea elaborării proiectelor	X		
Lansarea apelului pentru proiecte	X		
Selectarea proiectelor	X		
Controlul administrativ al dosarelor		X	X
Decizie	X		
Notificarea către beneficiar		X	X
Monitorizare	X		X
Plată			X
Control		X	X
Arhivare	X		

Pista de audit pentru implementarea strategiei

Nr.crt	Indicator	Metoda	Responsabil	Ținta 2015
1.	Număr de proiecte depuse	raport	Departamentul tehnic	190
2.	Număr de proiecte selectate	raport de selecție	Departamentul tehnic	65
3.	Număr de proiecte contractate	raport	Departamentul tehnic	65
4.	Număr de proiecte implementate	raport	Departamentul tehnic	65
5.	Valoarea proiectelor depuse	raport	Departamentul tehnic	3,000,000 €
6.	Valoarea proiectelor eligibile	raport	Departamentul tehnic	3,000,000 €
7.	Valoarea proiectelor selectate	raport	Departamentul tehnic	2,793,255€
8.	Valoarea proiectelor contractate	raport	Departamentul tehnic	2,793,255€
9.	Valoarea proiectelor implementate	raport	Departamentul tehnic	2,793,255€
10.	Număr de locuri de muncă create	raport	Departamentul tehnic	30
11.	Număr de beneficiari	raport	Departamentul tehnic	65
12.	Număr de proiecte selectate pe măsuri	raport	Departamentul tehnic	conform fișei măsurii
13.	Număr de proiecte implementate de ferme de semi-subzistență	raport	Departamentul tehnic	10
14.	Apeluri de proiecte	număr	Departamentul tehnic	4
15.	Ghiduri pentru solicitanță	număr	Departamentul tehnic	8

Pista de audit pentru funcționarea GAL

Nr. crt	Indicator	Metoda	Responsabil	Ținta 2015
1.	Număr de acțiuni de informare	proces verba/minuta poze raport de activitate	Departament de animare	50
2.	Număr de participanți la acțiuni de informare	liste de prezență	Departament de animare	1500
3.	Număr de apariții în presă	articole, materiale din presa scrisă, TV, radio, online	Departament de animare	28
4.	Participanți la întâlniri	liste de prezență	Departament de animare	1200
5.	Număr de sesiuni de instruire	contracte poze raport de activitate	Manager GAL	5
6.	Participanți la sesiuni de instruire	liste de prezență diplome	Manager GAL	120
7.	Număr de studii elaborate	contract studii	Manager GAL	7
8.	Echipe achiziționate	număr	Manager GAL	31
9.	Materiale de promovare elaborate	bucăți	Manager GAL	12000
10	Participări la evenimente RNDR, REDR	număr	Manager GAL	5

Controlul funcțiilor delegate precum și controlul managementului implementării strategiei de dezvoltare vizează următoarele puncte principale:

- Asigurarea respectării regulilor de procedură;
- Utilizarea documentelor tip;
- Documentarea indicatorilor de analiză și evaluare;
- Respectarea convențiilor și anexelor tehnice și financiare;
- Calitatea gestionării dosarelor până la momentul arhivării acestora, care vizează ritmul în care un dosar este depus, instrumentat, programat, avizat, plătit și arhivat;
- Calitatea monitorizării în diferitele stadii de avansare a dosarului care vizează respectarea funcțiilor de gestiune, evaluare, urmărire, alertă, control și restituire ale acestuia.

Toate rezultatele acestor controale vor fi analizate de Comitetul Director al GAL care trebuie să stabilească măsurile corective ce vor fi luate în vederea îmbunătățirii dispozitivului său, luând în considerare rezultatele misiunilor de control.

Sarcinile dispozitivului de monitorizare, evaluare și control implementat de GAL

Sarcină	GAL	DADR	Agenția de Plăți
Informare	X		
Sprijinirea elaborării proiectelor	X		
Lansarea apelului pentru proiecte	X		
Selectarea proiectelor	X		
Controlul administrativ al dosarelor		X	X
Decizie	X		
Notificarea către beneficiar		X	X
Monitorizare	X		X
Plată			X
Control		X	X
Arhivare	X		

PARTEA A -VIII – A: COOPERARE ȘI CREAREA ȘI IMPLEMENTAREA REȚELEI

III.5.1 Cooperare

În cadrul axei LEADER, cooperarea reprezintă o modalitate de a extinde experiențele locale pentru îmbunătățirea strategiilor locale, un mod de a avea acces la informații și idei noi, de a face schimb de experiență și de a învăța din experiența altor regiuni sau țări, pentru a stimula și sprijini inovația, pentru dobândire de competențe și îmbunătățirea lor.

Teritoriul rural Țara Zarandului a implementat deja proiecte de cooperare, acestea sunt descrise în linii mari (partenerul/partenerii de cooperare, tematica cooperării, obiective, valoarea proiectului/proiectelor de cooperare, rezultatele cooperării etc.). Eventual, vor fi precizate și alte experiențe de cooperare la nivelul teritoriului în alte domenii.

De asemenea, dacă teritoriul a reflectat deja asupra modului în care intenționează să sprijine proiectele de cooperare se va preciza acesta. Intențiile de cooperare cu alte teritorii rurale (GAL) din România și/sau din UE și tematicile prevăzute.

GAL-ul are o relație de parteneriat cu:

- GAL „HAJT A CSAPAT” din Ungaria
- GAL Zona Satmarului din Satu Mare

Cooperarea în cadrul GAL Tara Zarandului se va desfășura la două nivele:

1.Cooperare internă

- Cooperare în cadrul teritoriului – pentru realizarea strategiei de dezvoltare locală
- Cooperare inter-teritorială – pentru dezvoltarea unor proiecte comune și pentru alcătuirea unei rețele de sprijin profesional

2.Cooperare externă

- Cooperare internațională - pentru însușirea unor experiențe privind derularea programului Leader în viitor și pentru dezvoltarea de proiecte comune.

COOPERARE INTERNĂ

Această cooperare se va desfășura la două nivele pe de o parte în cadrul GAL-ului la nivel de partenerii asociați, pe de altă parte inter-teritorială între teritoriile Leader din România. Importanța cooperării la nivelul teritoriului este are mare valoare pentru realizarea unor proiecte integrate. Dezvoltarea comunității locale și realizarea unor proiecte comune se poate efectua numai prin colaborarea între partenerii asociați în GAL.

În urma dobândirii statutului juridic Asociația nou înființată prin care se va realiza funcționarea instituțională a GAL-ului are rolul de a furniza informații pentru acești parteneri și de a sprijini profesional aceste intenții de cooperare și să ofere asistență tehnică în derularea proiectelor.

COOPERARE INTERNAȚIONALĂ

Considerăm că una din activitățile de bază pentru însușirea unor experiențe privind derularea programului Leader în viitor și pentru dezvoltarea de proiecte comune îl constituie cooperarea și implicarea în relații internaționale.

Nr. crt.	Partenerul /partenerii	Tematica cooperării	Obiective	Valoarea proiectului (euro)	Rezultate
Experiențe de cooperare deja întreprinse					
1.	GAL Hajt a csapat Ungaria	Vizită de studiu - schimb de bune practici	Construcția de parteneriate între GAL-uri din exteriorul țării	5000	Creșterea nivelului de cunoștințe a 40 de persoane privind programul Leader
2.	Deli Napfenz Nonprofit KFT Ungaria	Vizită de studiu - schimb de bune practici	Construcția de parteneriate între GAL-uri din exteriorul țării	5000	Creșterea nivelului de cunoștințe a 40 de persoane privind programul Leader
Nr. crt.	Partenerul/partenerii	Tematica cooperării	Obiective	Valoarea proiectului (euro)	Rezultate
Intenții de cooperare					
1.	GAL HAJT A CSAPAT	Elaborare de studiu, vizită-schimb de experiență	Îmbunătățirea procesului de vânzare al produselor, marketingului, posibilități de prezentare și desfacere, crearea unui mediu favorabil economic	35.000	60 de reprezentanți din cele două GAL-uri participanți la schimburi, pliante, mediatizarea produselor, expoziție de produse tradiționale, etc
1	GAL MICULA	Integrare socio-culturală pe piața muncii	Crearea de locuri de muncă în mediul rural	8.000	Realizare studiu privind șansele de integrare pe piața muncii a tinerilor, curs comun și forum cu persoanele juridice din cele două GAL-uri

CREAREA ȘI IMPLEMENTAREA REȚELEI

Participarea la Rețeaua Națională de Dezvoltare Rurală reprezintă o oportunitate de colaborare între actori interesați de dezvoltare rurală. GAL Tara Zarandului va face demersurile pentru a deveni membru al RNDR.

RNDR va oferi posibilități de cooperare și va oferi sprijin în realizarea proiectelor de cooperare. Cu ajutorul rețelei GAL Tara Zarandului va urmări acțiunile cuprinse în planul de acțiune al RNDR:

- Îmbunătățirea guvernancei locale
- Îmbunătățirea capacităților de management și de planificare a persoanelor implicate în implementarea PNDR și a strategiei de dezvoltare locale.
- Îmbunătățirea capacității de parteneriat între teritorii și între actorii implicați în dezvoltarea rurală